

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Obszaru Funkcjonalnego Szlaku Jana III Sobieskiego na lata 2021-2027

Fundacja Inicjatyw Menedżerskich

Fundacja Inicjatyw Menedżerskich, ul. Żołnierzy Niepodległej 5/7, 20-078 Lublin
tel./fax: (+48) 81 532 14 25; tel.: (+48) 81 441 33 44; email: biuro@fim.org.pl

<http://www.fim.org.pl>

NIP: 712-308-96-56 KRS: 0000290822

Organ rejestrujący: Sąd Rejonowy Lublin – Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku,

VI Wydział Gospodarczy – Krajowy Rejestr Sądowy

Spis treści

Spis treści	1
Wstęp.....	2
1. Przesłanki opracowania dokumentu.....	4
2. Zakres rzeczowy Strategii Ponadlokalnej	5
3. Synteza diagnozy obszaru	7
4. Obszary Strategicznej Interwencji	10
5. Analiza SWOT	15
6. Wizja Obszaru.....	17
7. Cele strategiczne i rozwojowe	18
8. Kierunki działań.....	21
9. Wskaźniki monitoringowe i oczekiwane rezultaty działań.....	23
10. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej	25
11. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania polityki przestrzennej.....	31
12. Zgodność postanowień strategii z celami na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym.....	34
13. Wdrażanie strategii ponadlokalnej oraz dokumenty wykonawcze	36
14. Monitoring postanowień strategii i procesy nadzorcze	38
15. Ramy finansowe i źródła finansowania	41
16. Partycypacja społeczna w procesie przygotowania strategii.....	44
17. Kreatywne narzędzia i instrumenty współpracy	46
18. Najważniejsze zabytki Gmin Szlaku Jana III Sobieskiego	49
19. Lista projektów Obszaru Funkcjonalnego.....	58
Wykaz skrótów.....	83
Źródła	84
Spis rysunków	84
Spis map	84
Spis tabel	85
Spis zdjęć.....	85

Wstęp

Niniejsza Strategia Rozwoju Ponadlokalnego obejmuje jednostki samorządu terytorialnego, które prowadzą współpracę w ramach Stowarzyszenia na rzecz wspierania spójności Obszaru Funkcjonalnego Szlaku Jana III Sobieskiego: Gorzków, Krasnystaw - Gmina Miejska, Krasnystaw - Gmina Wiejska, Ludwin, Łęczna, Mełgiew, Milejów, Piaski, Rybczewice, Spiczyn, Wólka. Opracowanie dokumentu jest oddolną inicjatywą wymienionych jednostek samorządu terytorialnego.

Rysunek 1 – Herby gmin wchodzących w skład Obszaru Funkcjonalnego

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów otrzymanych od JST.

Obszar ten został poddany analizie w ujęciu dynamicznym i porównawczym w kluczowych dla jego rozwoju sektorach. Analiza uwzględnia różnorodne aspekty potencjału społeczno-gospodarczego i przestrzennego, ze szczególnym priorytetem dla szeroko pojętego sektora turystyki. Diagnoza została opracowana z wykorzystaniem statystyki publicznej, danych uzyskanych od gmin oraz innych materiałów analitycznych. Przedstawia Obszar

Funkcjonalny zarówno pod względem opisowym jak i przestrzennym z wykorzystaniem licznych tabel, wykresów i map.

Mapa 1 – Obszar Funkcjonalny Szlaku Jana III Sobieskiego

Źródło: opracowanie własne.

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Szlaku Jana III Sobieskiego została opracowana zgodnie z wymaganiami stawianymi tego typu dokumentom w ustawie o samorządzie gminnym i zawiera wszelkie niezbędne elementy wskazane w art. 10e. Strategia ma na celu zaplanowanie zintegrowanych działań rozwojowych na obszarze kilku, powiązanych ze sobą funkcjonalnie gmin. Podstawową współpracę w niniejszym zakresie jest dziedzictwo historyczne związane z Janem III Sobieskim. Dokument jest również kontynuacją opracowywanych dotychczas dokumentów strategicznych i zrealizowanych interwencji. Odpowiednia współpraca gmin będzie miała kluczowe znaczenie zwłaszcza w odniesieniu do projektów, których zasięg i oddziaływanie wykraczają poza terytorium jednej gminy.

1. Przesłanki opracowania dokumentu

Pierwszą przesłanką związaną z opracowaniem niniejszego dokumentu była wola samorządów tworzących obszar funkcjonalny do kontynuacji współpracy rozpoczętej w poprzedniej perspektywie finansowej UE. 17 września 2015 r. powołano: Stowarzyszenie Na Rzecz Wspierania Spójności Obszaru Funkcjonalnego Szlaku Jana III Sobieskiego. Od tamtej pory zrealizowano szereg działań we wszystkich gminach, które doprowadziły do zwiększenia ich konkurencyjności, poprawy poziomu życia mieszkańców, rozwoju turystyki na ich terenie i rozbudowy infrastruktury. Dlatego też, kontynuacja współpracy ponadlokalnej powinna pozwolić na dalszy rozwój obszaru funkcjonalnego.

Należy również zaznaczyć, że dokument strategiczny na którym opierała się współpraca tj. „Zintegrowana Strategia Rozwoju OF Szlaku Jana III Sobieskiego w zakresie kształtowania przestrzeni publicznej” również wymaga aktualizacji. Dokument opracowany na perspektywę unijną 2014-2020 był dostosowany do ówczesnych wymagań i regulacji prawnych. Dlatego też podczas warsztatów strategicznych prowadzonych przez ekspertów zewnętrznych dokonano pewnego rodzaju ewaluacji ex-post postanowień dotychczasowej strategii rozwoju. Weryfikacja podejmowanych inicjatyw, zrealizowanych projektów oraz ich skuteczności, pozwoliła na wyodrębnienie dobrych praktyk i jednocześnie ma również doprowadzić do eliminacji błędów popełnionych w przeszłości.

W chwili obecnej, po wprowadzeniu regulacji na poziomie unijnym, krajowym i regionalnym możemy stwierdzić, że postanowienia poprzedniej strategii wymagały aktualizacji również pod kątem formalnym. Nowe rozwiązania przedstawione w treści rozporządzeń Rady UE i Parlamentu Europejskiego wzmocniły podejście do wsparcia terytorialnego dla obszarów funkcjonalnych. Należy tutaj zwrócić szczególną uwagę na cel 5 polityki spójności – „Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich typów terytoriów”. Istotnym warunkiem uzyskania wsparcia w ramach niniejszego celu jest posiadanie strategii terytorialnej odpowiadającej warunkom przedstawionym w rozporządzeniu.

Bardzo istotne zmiany prawne zostały dokonane również w prawodawstwie polskim. Przede wszystkim wzmocniono pozycję Strategii Rozwoju Ponadlokalnego w systemie zarządzania rozwojem. Zasady regulujące opracowanie tego typu dokumentów pojawiły się w wyniku nowelizacji „Ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju” i „Ustawy o samorządzie gminnym”. Możliwość przygotowania strategii rozwoju ponadlokalnego przez gminy sąsiadujące i powiązane ze sobą funkcjonalnie, wynika wprost w art. 10g. ust. 1. Ustawy o samorządzie gminnym. Zapisy regulują także warunki w zakresie procedur przewidzianych w procesie opracowywania strategii oraz wskazują instytucje nadrzędne opiniujące dokument. Określony jest również zakres rzeczowy dla nowych dokumentów strategicznych.

Z pojęciem strategii rozwoju ponadlokalnego związane jest pojęcie obszaru funkcjonalnego, które również zostało określone w „Ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju”. Art. 5 ust. 6a wskazuje, że: „obszar funkcjonalny - obszar, na którym występuje względnie wyodrębniający się, intensywny i otwarty system powiązań społecznych, gospodarczych lub przyrodniczych, uwarunkowanych cechami środowiska geograficznego (przyrodniczego i antropogenicznego)”.

Nie należy również zapominać o istotnej przesłance społecznej dla opracowania strategii ponadlokalnej. Jej rola integrująca społeczność wokół wspólnych problemów i interesów jest bardzo ważna. Jednym z wniosków wynikających z warsztatów strategicznych była konieczność wzmocnienia więzi społecznych w ramach obszaru funkcjonalnego. Dodatkowo trzeba zwrócić uwagę na zaangażowanie lokalnych interesariuszy do procesu formułowania strategii i jej realizacji. Takie podejście pozwala na: otwarcie pola publicznej dyskusji i budowy kompromisu wśród lokalnej społeczności wokół kierunku rozwoju obszaru. Partycypacyjne podejście do procesu opracowania strategii pozwala władzom samorządowym uzyskać potwierdzenie obranych kierunków rozwoju przez mieszkańców. Lokalna społeczność uzyskuje w ten sposób również współodpowiedzialność za sprawy związane z jej otoczeniem. W przypadku Strategii Rozwoju ponadlokalnego Szlaku Jana III Sobieskiego uzyskano dodatkowy aspekt budowania świadomości w zakresie dziedzictwa historycznego oraz integracji i budowania wspólnoty pomiędzy mieszkańcami gmin.

2. Zakres rzeczowy Strategii Ponadlokalnej

Zakres rzeczowy strategii rozwoju gminy oraz strategii rozwoju ponadlokalnego określa art. 10e Ustawy o samorządzie gminnym. Przepisy ustawy wskazują również zakres merytoryczny i minimum warunków, jakie musi spełnić strategia ponadlokalna. Należy jednak zaznaczyć, że podmiot przygotowujący dokument może zamieścić w nim dodatkowe elementy, jeśli jest to zasadne ze względu na zakres tematyczny podejmowany w danej strategii. Na poniższym rysunku zaprezentowano podstawowe elementy dokumentu zgodnie z wymaganiami ustawowymi.

Rysunek 2 – Minimalny zakres Strategii Rozwoju Ponadlokalnego

Wnioski z diagnozy	<ul style="list-style-type: none"> W strategii wskazujemy najważniejsze wnioski wynikające z diagnozy sporządzonej zgodnie z art. 10a ust 1 znowelizowanej ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (uzppr).
Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym	<ul style="list-style-type: none"> Cel to odpowiedź na problem/potencjał, który chcemy przy pomocy zaplanowanej interwencji rozwiązać/wzmocnić.
Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych	<ul style="list-style-type: none"> Identyfikacja kluczowych zmian niezbędnych do realizacji założonych celów pozwoli na określenie najważniejszych kierunków interwencji, a następnie instrumentów realizacyjnych.
Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia	<ul style="list-style-type: none"> Rezultaty wskazują jaki efekt planowanych działań należy osiągnąć. Jakie zmiany są potrzebne na danym terytorium, aby osiągnięcie założonych celów było możliwe.
Model struktury funkcjonalno-przestrzennej	<ul style="list-style-type: none"> Model przedstawia długookresową strategiczną wizję rozwoju wynikającą z uwarunkowań związanych z położeniem przestrzennym gmin, trendami rozwojowymi oraz kierunki zmian.
Obszary strategicznej interwencji (OSI) wraz z zakresem planowanych działań	<ul style="list-style-type: none"> Należy wskazać OSI określone w strategii rozwoju województwa oraz dodatkowe OSI kluczowe dla gmin, jeżeli takie zidentyfikowano.
System realizacji strategii i wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	<ul style="list-style-type: none"> Główne zadania poszczególnych podmiotów zaangażowanych w realizację zaplanowanej interwencji oraz mechanizmy i najważniejsze instrumenty służące realizacji celów strategicznych.
Ramy finansowe i źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> Należy wskazać wielkości i źródła środków finansowych zaplanowanych na realizację strategii wraz z potencjalnymi źródłami finansowymi.

Źródło: opracowanie własne.

Zgodnie z wymogami Ustawy o samorządzie gminnym (dalej usg), strategia rozwoju ponadlokalnego została opracowana w formie tekstowej oraz graficznej. Forma graficzna pozwala na zobrazowanie poszczególnych elementów dokumentu jak na przykład: model struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz obszary strategicznej interwencji. Przedstawione w strategii i diagnozie mapy pozwalają na przedstawienie zaplanowanych kierunków interwencji w przestrzeni. W ramach prac nad dokumentem posłużono się również zobrazowaniem poszczególnych elementów diagnozy i innych elementów części strategicznej w postaci tabel, rysunków i wykresów.

Należy zaznaczyć, że Strategia Rozwoju Ponadlokalnego podlega wszelkim procesom konsultacyjno-uzgodnieniowym przewidzianym w ustawach tj. uprzedniej ewaluacji trafności (art. 10a ust 2 Ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, dalej: uzppr), konsultacjom społecznym (zgodnie z art. 6 ust 3 uzppr), strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko (na podstawie art. 46 ust 1 pkt 1 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku (...), opiniowaniu przez Zarząd Województwa Lubelskiego (zgodnie z art. 10g ust 5 i 6 usg).

Zakres merytoryczny Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Obszaru Funkcjonalnego będzie koncentrować się na wykorzystaniu endogenicznych potencjałów związanych przede wszystkim z dziedzictwem historycznym i kulturowym Szlaku Jana III Sobieskiego. Istotnym celem strategii jest takie zaplanowanie działań, aby posiadane zasoby wzmocniły lokalną gospodarkę w zakresie wzrostu produktywności, skutecznej transformacji społeczno-gospodarczej realizującej cele UE, przy zaangażowaniu środowisk lokalnych: samorządów, podmiotów prywatnych, organizacji pozarządowych. Strategia będzie jednocześnie wskazywać potrzeby w zakresie rozwiązywania problemów charakterystycznych dla obszaru i jego mieszkańców. Dokument ma być odpowiedzią na potrzebę wspólnego planowania rozwoju w obrębie kilku jednostek samorządu terytorialnego powiązanych ze sobą funkcjonalnie. Wspólne programowanie strategiczne docelowo wpłynie na jakość realizowanych zadań oraz możliwości pozyskiwania funduszy zewnętrznych przez wszystkich partnerów współpracujących ze sobą w ramach obszaru funkcjonalnego.

W procesie opracowania Strategii Rozwoju Ponadlokalnego zastosowano model partycypacyjno-eksperycki. Zakłada on wiodącą rolę ekspertów zewnętrznych oraz udział przedstawicieli różnych grup interesariuszy w procesie opracowania i konsultowania dokumentu. Wszelkie działania były realizowane zgodnie z dobrymi praktykami partycypacji społecznej i partnerstwa. Położono nacisk na uspołecznienie kolejnych etapów prac na strategią, przy wykorzystaniu doświadczeń lokalnej społeczności, podmiotów publicznych i prywatnych. Zasadę partnerstwa i współpracy z interesariuszami zastosowano również w proponowanym systemie wdrażania Strategii.

W kwestii zakresu merytorycznego dokumentu, należy zaznaczyć, że na każdym etapie prac w procesie jego opracowywania, zadbano o jego spójność z dokumentami nadrzędnymi na poziomie krajowym i regionalnym. Poświęcono szczególną uwagę na spójność z założeniami polityki regionalnej poziomu krajowego i regionalnego. Dlatego też strategia jest spójna z kierunkami i obszarami interwencji oraz celami określonymi w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030. Dostosowano rodzaj i zakres interwencji oraz system wdrażania strategii do wyzwań i uwarunkowań perspektywy UE 2021 – 2027 opierając się na zasadach obowiązujących w unijnych, krajowych i regionalnych dokumentach strategicznych i operacyjnych.

3. Synteza diagnozy obszaru

Diagnoza stanu wyjściowego obszaru współpracy ponadlokalnej – Szlaku Jana III Sobieskiego prezentuje dane dotyczące obszaru poddane analizie w ujęciu dynamicznym i porównawczym w kluczowych dla jego rozwoju sektorach. Diagnoza została opracowana z wykorzystaniem statystyki publicznej i właściwych opracowań analitycznych. Źródłem informacji były przede wszystkim bazy danych Głównego Urzędu Statystycznego wraz z danymi pochodzącymi od instytucji zewnętrznych. Diagnoza przedstawia Obszar Funkcjonalny zarówno pod względem opisowym jak i przestrzennym z wykorzystaniem licznych tabel, wykresów i map.

Analiza uwzględnia różnorodne aspekty potencjału społeczno-gospodarczego i przestrzennego, ze szczególnym priorytetem dla szeroko pojętego sektora turystyki. Zakres czasowy analizy w przypadku większości zagadnień obejmuje lata 2015–2019. Jeżeli możliwe było zaprezentowanie nowszych informacji i danych, które wnoszą wartość dodaną do części analitycznej, to również je przedstawiono. Niekiedy dane statystyczne obejmowały wcześniejsze lata, co wynika z określonej cykliczności przeprowadzania przez Główny Urząd Statystyczny w Warszawie badań tematycznych, np. Powszechnego Spisu Rolnego.

Diagnoza została podzielona na sześć głównych rozdziałów (charakterystyka obszaru, uwarunkowania społeczne, uwarunkowania gospodarcze, uwarunkowania środowiskowe, uwarunkowania turystyczne, potencjał finansowy gmin). W procesie analitycznym wykorzystano szereg wskaźników statystycznych, uwzględniających różnorodne aspekty szeroko rozumianego potencjału społeczno-gospodarczego i przestrzennego. W szczególności zwrócono uwagę na potencjał w zakresie wzmocnienia rozwoju turystycznego partnerstwa jako głównego czynnika napędowego.

Całość diagnozy została podsumowana w niniejszym rozdziale jako syntetyczne wskazanie najważniejszych wniosków wynikających z części diagnostycznej. Zebrane zestawienie pozwoliło w dalszej części prac na przygotowanie analizy SWOT oraz określenie celów strategicznych i kluczowych kierunków rozwoju dla Obszaru Funkcjonalnego Szlaku Jana III Sobieskiego.

Charakterystyka obszaru:

1. Obszar Funkcjonalny Szlaku Jana III Sobieskiego położony jest w śr.–wsch. Polsce, w centralnej części województwa lubelskiego.
2. Obszar znajduje się w bezpośrednim sąsiedztwie miasta wojewódzkiego Lublina i jest z nim dobrze skomunikowany.
3. W skład OF wchodzi jedna gmina miejska, dwie gminy miejsko-wiejskie, oraz osiem gmin wiejskich.
4. Zgodnie z podziałem administracyjnym OF Szlaku JIIS położony jest na terenie czterech powiatów: krasnostawskiego (Gmina Gorzków, Gmina miejska Krasnystaw, Gmina wiejska Krasnystaw), lubelskiego (Gmina Wólka), łęczyńskiego (Gmina Ludwin, Gmina Łączna, Gmina Milejów, Gmina Spiczyn) i świdnickiego (Gmina Melgiew, Gmina Piaski, Gmina Rybczewice).
5. Analizowany obszar w większości usytuowany jest na terenach wyżynnych. W całości należy do dorzecza rzeki Wieprz.

6. Łączna powierzchnia gmin tworzących Obszar Funkcjonalny Szlaku Jana III Sobieskiego wynosi 112 323 ha.
7. Największą powierzchnię OF zajmują grunty rolne które stanowią ok. 78% powierzchni wszystkich gruntów. Grunty leśne stanowią ok. 15%. Tereny zabudowane i zurbanizowane na terenie obszaru zajmują tylko ok. 4%.
8. Główną oś transportową Szlaku Jana III Sobieskiego tworzy sieć dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych. Stanowią one w znacznej mierze o wysokim poziomie dostępności komunikacyjnej.
9. Niezbyt istotną rolę w systemie transportu na terenie obszaru funkcjonalnego pełni obecnie transport kolejowy.
10. Istotny dla rozwoju obszaru funkcjonalnego jest również dostęp Portu Lotniczego Lublin (LUZ).

Uwarunkowania społeczne:

1. Całkowita liczba ludności Obszaru Funkcjonalnego wg stanu na koniec roku 2020 wynosiła 110 439 osób.
2. Na przestrzeni badanego okresu liczba ludności OF nieznacznie spada rok do roku.
3. Gęstość zaludnienia na terenach miejskich kilkukrotnie przewyższa gęstość zaludnienia pozostałych obszarów (tj. wiejskich).
4. Liczba kobiet przewyższa liczbę mężczyzn w ogólnej populacji OF.
5. Najliczniejszą grupę wiekową stanowią seniorzy powyżej 70 roku życia.
6. Saldo migracji zagranicznych obszaru na przestrzeni lat 2016-2020 utrzymuje się na poziomie dodatnim.
7. Saldo migracji wewnętrznych w analizowanym okresie waha się. Jednocześnie stale utrzymując się na poziomie ujemnym.
8. Średnia ilość zarejestrowanych fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1 000 mieszkańców na obszarze OF w latach 2016-2020 na przestrzeni badanego okresu stale rosła i na koniec 2020 roku wynosiła 4,04.
9. Duża liczba Kół Gospodyń Wiejskich w poszczególnych Gminach świadczy o bardzo wysokim poziomie zaangażowania społecznego w życie wspólnot. KGW stanowią również bardzo istotny zasób w zakresie wspierania rozwoju działań kulturalnych i turystycznych na terenie Szlaku Jana III Sobieskiego.
10. Na terenie OF mamy do czynienia z niewystarczającą liczbą miejsc w żłobkach i innych placówkach przeznaczonych do opieki nad dziećmi w wieku do lat 3.
11. W ramach OF odnotowano wzrost liczby uczniów szkół podstawowych w analizowanym okresie.

Uwarunkowania gospodarcze:

1. Liczba osób bezrobotnych w OF na przestrzeni lat 2016-2020 regularnie maleje.
2. W ogólnej liczbie osób bezrobotnych możemy odnotować przewagę kobiet.
3. Na terenie Obszaru Funkcjonalnego Szlaku Jana III Sobieskiego obszary wykorzystywane rolniczo stanowią ponad 78% powierzchni ogółem.
4. Znaczna większość gospodarstw na terenie Obszaru Funkcjonalnego uzyskuje dochody z działalności rolniczej.
5. W ogólnej powierzchni gospodarstw rolnych, gospodarstwa o powierzchni powyżej 15 ha stanowiły 35% gospodarstw, powierzchnia gospodarstw 10-15 ha stanowiła 14%.

6. W OF występuje stosunkowo znacząca liczba małych gospodarstw rolnych o powierzchni 1-5 ha (23%) łącznie z tymi, o powierzchni do 1 ha włącznie – 3%.
7. Na terenie obszaru funkcjonalnego funkcjonują przedsiębiorstwa i firmy produkujące wysokiej jakości produkty znane w regionie i kraju.
8. Na poziomie całego obszaru funkcjonalnego, w latach 2016-2020 ilość zarejestrowanych w systemie REGON podmiotów wrosła łącznie o 997 podmiotów.
9. Dominującą grupą przedsiębiorstw w latach 2016-2020 były mikroprzedsiębiorstwa, zatrudniające do 9 pracowników, które w 2020 r. stanowiły 96,52%.
10. W całym Obszarze Funkcjonalnym nie ma ani jednego podmiotu zatrudniającego powyżej 1 000 pracowników.
11. Coraz więcej osób w przeliczeniu na 1000 ludności prowadzi działalność gospodarczą. Na przestrzeni lat 2016-2020 wartość wskaźnika wzrosła z poziomu 505 w 2016 r. do poziomu 608 w roku 2020.

Uwarunkowania środowiskowe:

1. Czyste, nieskażone środowisko jest jedną z silnych stron Szlaku Jana III Sobieskiego.
2. Szczególną atrakcyjnością wyróżniają się krajobrazy dolin rzecznych i jezior.
3. Zasoby przyrodnicze obszaru nie są w pełni wykorzystywane.
4. Ukształtowanie terenu Szlaku Jana III Sobieskiego wiąże się z pagórkowatym krajobrazem, na który składają się liczne wzgórza, wzniesienia i wąwozy.
5. Teren obszaru funkcjonalnego może stanowić dogodną bazę do uprawiania krótkoterminowych form turystyki.
6. Na Obszarze Funkcjonalnym Szlaku Jana III Sobieskiego ustanowiono również kilka rodzajów cennych przyrodniczo obszarów, które podlegają prawnej ochronie. Należą do nich: rezerваты, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu i inne.
7. Do najważniejszych obszarów chronionych występujących na terenie obszaru funkcjonalnego możemy zaliczyć: Park Krajobrazowy „Pojezierze Łęczyńskie”, Nadwieprzański Park Krajobrazowy oraz Krzczonowski Park Krajobrazowy.
8. Istnieje duży potencjał budowania spójnej oferty turystycznej obszaru w oparciu o zasoby przyrodnicze.
9. Klimat OF możemy scharakteryzować jako umiarkowany ze stosunkowo ciepłym i długim latem, oraz dłuższym okresem trwania dość mroźnej zimy.
10. Położenie Szlaku Jana III Sobieskiego gwarantuje zasoby słoneczne o jednych z najwyższych wartości w skali całego kraju. W związku z tym istnieje szerokie pole do wykorzystania instalacji fotowoltaicznych.

Uwarunkowania turystyczne:

1. Szlaki turystyczne są jednym z elementów wpływających na atrakcyjność turystyczną analizowanego obszaru.
2. Obszar jest predestynowany do uprawiania turystyki aktywnej: pieszej - nordicwalkingu, rowerowej, konnej, kajakowej, narciarstwa biegowego.
3. Dużym powodzeniem cieszą się szlaki kajakowe na rzeczce Wieprz.
4. Sieć szlaków pieszych i rowerowych na obszarze nie jest gęsta, dodatkowo oznakowane są według różnych kluczy, w tym słabo oznakowane w terenie.
5. Wielokulturowy i wieloreligijny charakter zabytków czasów Jana III Sobieskiego świadczy o bogatym dziedzictwie kulturowym obszaru.

6. W wykazie zabytków Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Lublinie znajduje się znacząca liczba zabytków z terenu OF.
7. Na terenie OF odbywają się cykliczne wydarzenia kulturalne, dzięki czemu są czynnikiem integrującym mieszkańców i przyciągającym turystów.
8. Zasoby turystyczne obszaru funkcjonalnego opierają się o dziedzictwo historyczne związane z Janem III Sobieskim.
9. W zakresie szeroko pojętej kultury, prężną działalność kulturalno - oświatową prowadzą gminne ośrodki kultury i biblioteki z terenu OF.
10. Na obszarze funkcjonalnym prowadzi działalność słynny na całą Polskę Ośrodek Praktyk Teatralnych w Gardzienicach.
11. W OF brakuje muzeów, galerii sztuki ludowej, Eko - muzeów, izb regionalnych, parków kulturowych, które gromadziłyby wytwory dawnej kultury materialnej.
12. Bogate dziedzictwo kulturowe obszaru może być inspiracją do podejmowania działań na rzecz rozwoju turystyki kulturowej, która staje się obecnie bardzo popularna.

Potencjał finansowy gmin:

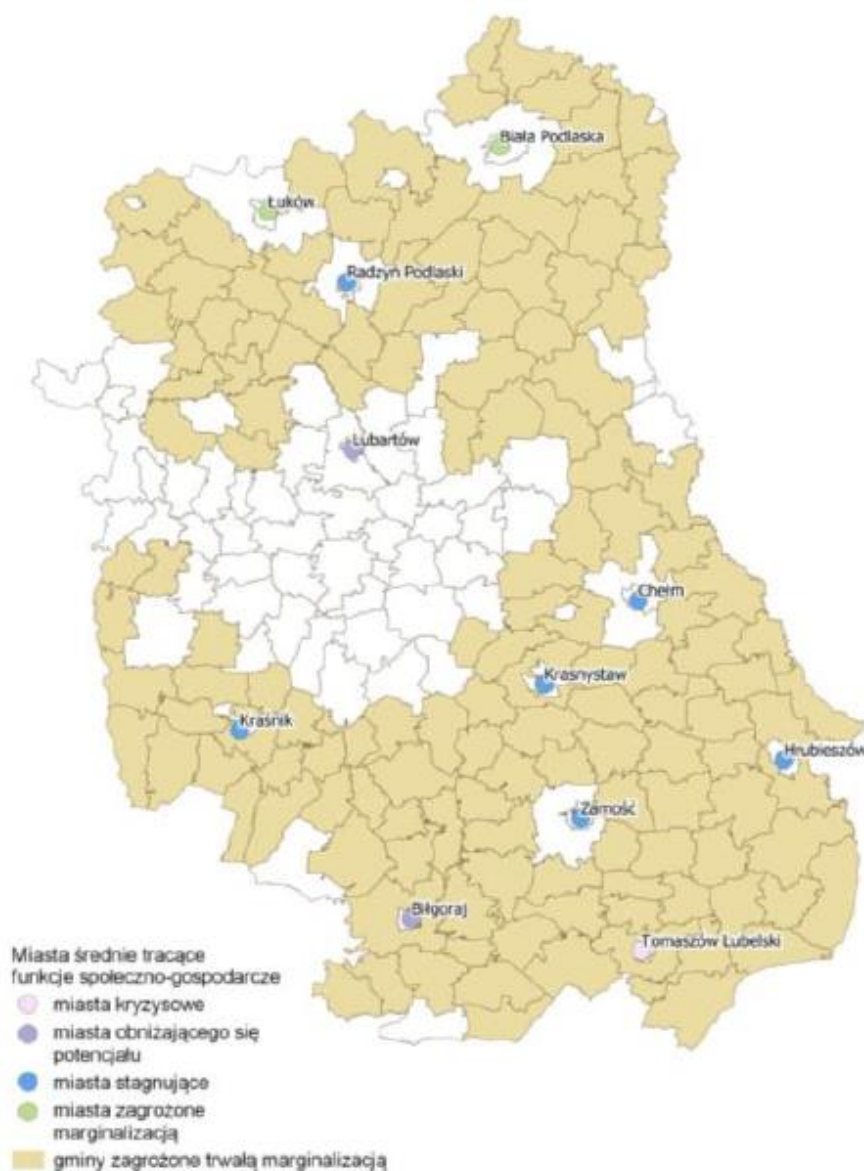
1. Poziom dochodów we wszystkich gminach Obszaru Funkcjonalnego Szlaku Jana III Sobieskiego notuje systematyczny i znaczący wzrost na przestrzeni lat 2017-2020.
2. Średnia wartość wskaźnika dochodów w analizowanym okresie dla całego OF wzrosła z poziomu 3 561,85 zł do poziomu 5 409,90 zł co jest wynikiem wyższym o 51,88%.
3. Możemy zaobserwować systematyczny i znaczny wzrost wydatków we wszystkich gminach Obszaru Funkcjonalnego Szlaku Jana III Sobieskiego.
4. Wartości średnie w zakresie wydatków w obszarze funkcjonalnym wzrosły od poziomu 3 374,68zł w roku 2016, do poziomu 5 374,71 zł w roku 2020 co stanowi wzrost wartości o 59,27%
5. Średnia wartość wskaźnika dochodów dla całego obszaru funkcjonalnego jest wyższa od poziomu wydatków.
6. Gminy OF są dość aktywne w zakresie pozyskiwania funduszy zewnętrznych.

4. Obszary Strategicznej Interwencji

Zgodnie z brzmieniem ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, Obszar Strategicznej Interwencji (OSI) to „określony w strategii rozwoju obszar o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania, potencjałów rozwojowych, do którego jest kierowana interwencja publiczna łącząca inwestycje, w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne lub w zasoby ludzkie, finansowane z różnych źródeł, lub rozwiązania regulacyjne”.

Wyznaczenie OSI w dokumentach na poziomie krajowym i regionalnym ma być warunkiem skutecznej diagnozy terytoriów wymagających wsparcia i sprawnie funkcjonującej polityki rozwoju. Istotnym elementem jest tutaj rozpoznanie zasobów endogenicznych i potencjałów, które można wykorzystać do rozwoju, jak również określenia barier rozwojowych i obszarów, które powinny być wsparte. Takie podejście powinno prowadzić do większego zróżnicowania i lepszego dopasowywania interwencji w zależności od specyfiki danych terytoriów. W ten sposób możemy zidentyfikować różne typy obszarów wsparcia, w tym takie o szczególnym charakterze, czyli obszary strategicznej interwencji.

Mapa 2 – OSI wyznaczone na poziomie krajowym

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r.

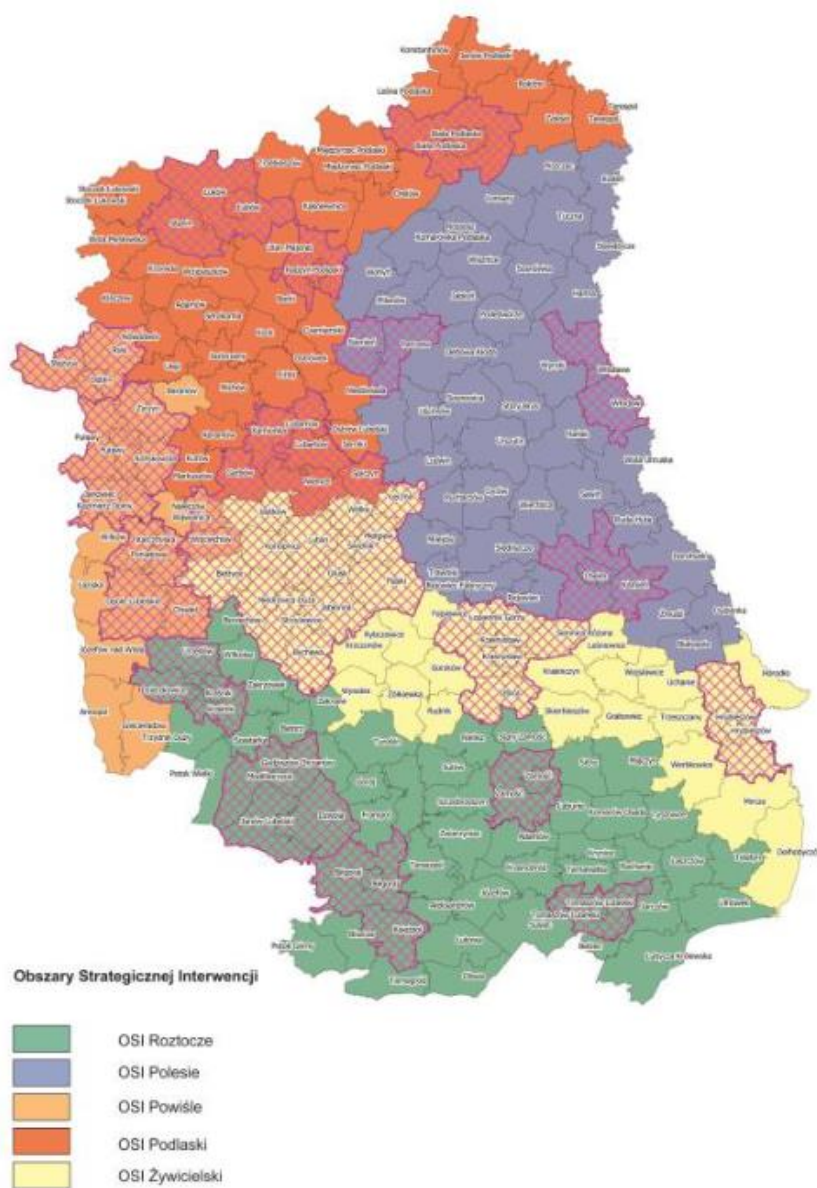
Jeżeli chodzi o OSI na poziomie krajowym należy wśród nich wskazać główne obszary wymagające wsparcia z poziomu krajowego, które obejmują tereny o niekorzystnych warunkach rozwojowych. Dlatego też, niezbędne jest wykształcenie zasobów służących eliminowaniu barier rozwojowych i pobudzeniu trwałego wzrostu. Na terenie województwa lubelskiego wyznaczono dwa rodzaje OSI krajowych:

- obszary zagrożone trwałą marginalizacją – obejmujące 140 spośród 213 JST w regionie,
- miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze – 11 spośród 48 w regionie.

Śród gmin wchodzących w skład Szlaku Jana III Sobieskiego, Miasto Krasnostaw zostało sklasyfikowane wśród miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze. Natomiast do grupy obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją z województwa lubelskiego włączono gminy: Gorzków oraz Krasnostaw. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że OSI stanowią pewien wybór strategiczny. Jego konsekwencją jest przypisanie konkretnych środków, dotacji

będź instrumentów realizacyjnych mających na celu likwidację barier jakie stoją przed obszarami zmarginalizowanymi.

Mapa 3 – OSI wyznaczone na poziomie regionalnym

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r.

Obszary Strategicznej Interwencji na poziomie regionalnym zostały określone w dokumencie Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku. Są to obszary zagrożone trwałą marginalizacją. Zarówno mniejsze miasta jak i obszary wiejskie, które ze względu na występujące cechy problemowe wpływające na niekorzystną sytuację społeczno-gospodarczą zostały określone jako strefa opóźnienia urbanizacyjnego. Wśród oczekiwanych efektów podejmowanych działań wymienić należy np.: rozwój lokalnych firm, wzrost liczby lokalnych miejsc pracy, wzrost dochodów mieszkańców oraz bazy dochodowej samorządów terytorialnych. Istotne będzie również wzmocnienie powiązań funkcjonalnych obszarów wiejskich z miastami, stanowiącymi lokalne ośrodki wzrostu, które zapewniają odpowiedni dostęp mieszkańców do rynku pracy.

Delimitacja OSI regionalnych jest wyrazem potrzeby szczególnego wsparcia realizacji wybranych kierunków działań SRWL na określonych obszarach województwa lubelskiego. Przyjmując wojewódzki model zrównoważonego rozwoju, w tym policentryczny rozwój sieci osadniczej, wskazano:

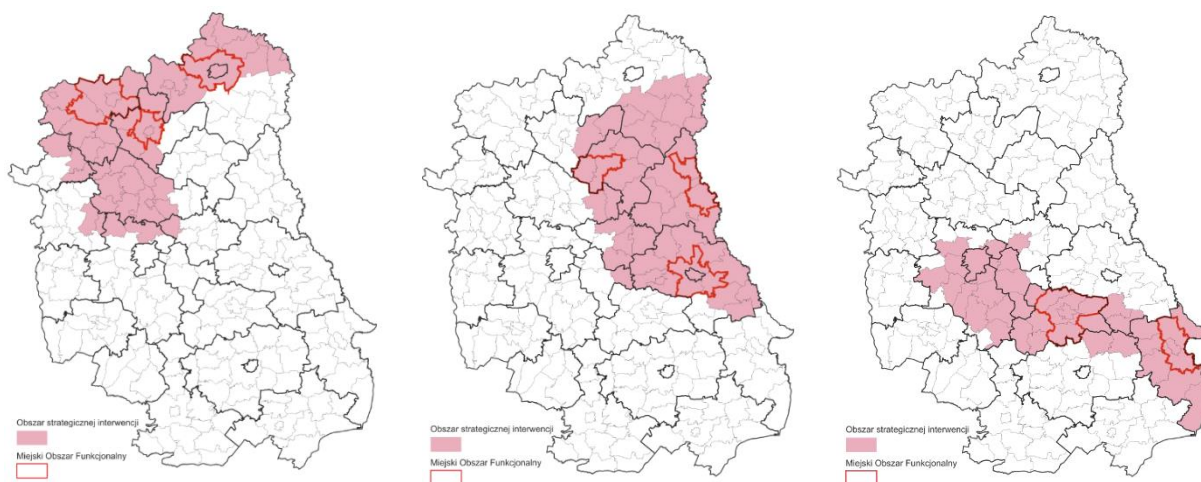
- OSI subregionalne – strefy funkcjonalne, charakteryzujące się wspólnymi uwarunkowaniami i celami rozwojowymi, na których przewiduje się współpracę w układach ponadlokalnych.
- Miejskie Obszary Funkcjonalne (MOF) – właściwe do wspólnego planowania rozwoju na poziomie ponadlokalnym (w miastach i obszarach powiązanych z nimi funkcjonalnie), w tym poprzez wykorzystanie instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT).

W Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego jako podstawę wyznaczania subregionalnych Obszarów Strategicznej Interwencji przyjęto zróżnicowane cechy przestrzeni i poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego, odzwierciedlone w waloryzacji funkcjonalnej województwa (Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego 2015) oraz regionalizacji fizycznogeograficznej Polski. Granice OSI wyznaczone były na podstawie granic administracyjnych gmin. Gminy Obszaru Funkcjonalnego Szlaku Jana III Sobieskiego znajdują się na terenie trzech OSI subregionalnych.

- OSI Podlaski: Spiczyn;
- OSI Polesie: Milejów, Ludwin;
- Żywicielski OSI: Gorzków, Miasto Krasnystaw, Gmina Krasnystaw, Rybczewice, Piaski, Mełgiew, Łęczna, Wólka;

OSI Podlaski ma na celu przede wszystkim: gospodarcze wykorzystanie potencjału krajowych i europejskich korytarzy transportowych. Istotnym walorem obszaru jest położenie na kierunkach przebiegów krajowych i europejskich powiązań transportowych. Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego wskazuje na konieczność wykorzystania powyższych atutów np. w ramach rozwijania sektora logistycznego.

Mapa 4 – OSI subregionalne w których skład wchodzi gminy Szlaku Jana III Sobieskiego - OSI Podlaski, OSI Polesie i Żywicielski OSI

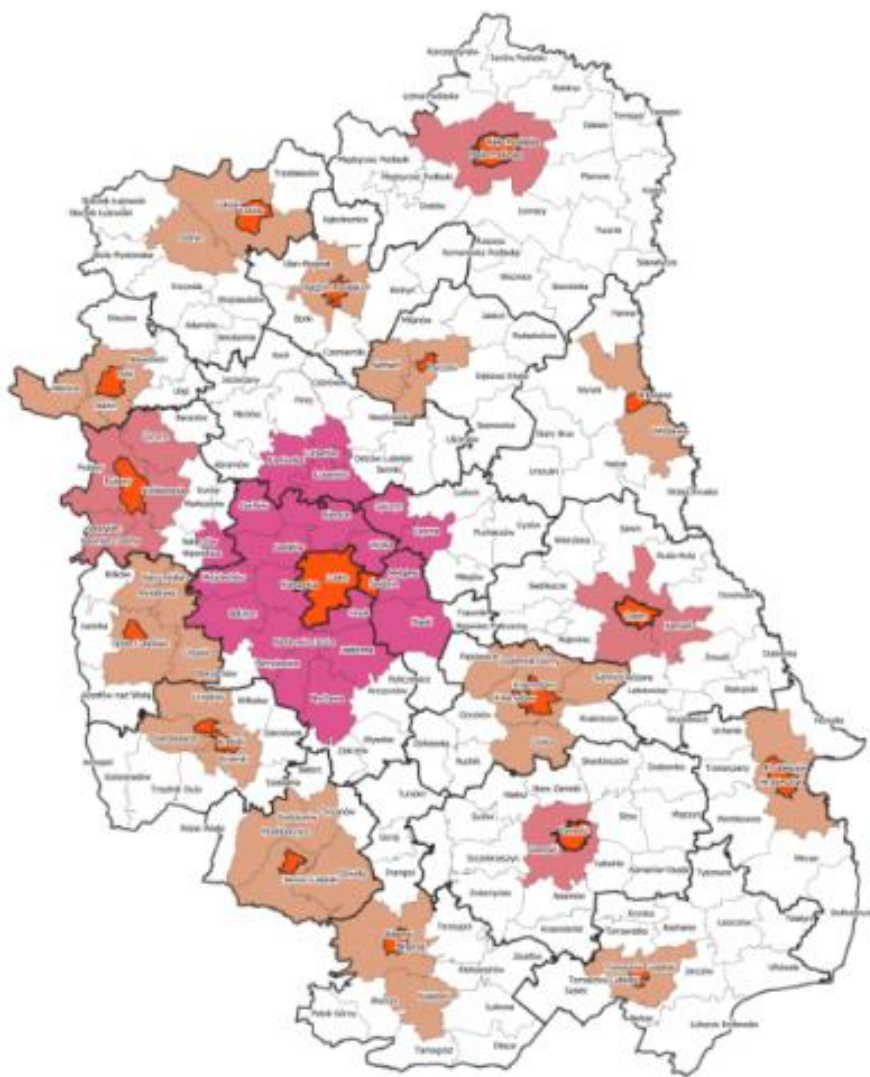

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r.

Głównym priorytetem rozwoju dla OSI Polesie jest: społeczno-gospodarcze wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego oraz terenów nadbużańskich. Najważniejsze działania skierowane do obszaru powinny skupiać się na odpowiednim wykorzystaniu jego szczególnego potencjału przyrodniczego i turystycznego, mając na uwadze szczególne znaczenie kształtowanych powiązań ekologicznych. Obszar ma na celu również ochronę obszarów cennych przyrodniczo, w tym obszarów chronionych.

Żywicielski Obszar Strategicznej Interwencji ma za zadanie przede wszystkim: wykorzystanie zasobów naturalnych Wyżyny Lubelskiej dla rozwoju konkurencyjnego rolnictwa. Cel zostanie osiągnięty przez poprawę konkurencyjności gospodarstw rolnych oraz rozwój przedsiębiorczości wykorzystującej surowce rolne. Inne istotne cele stawiane przed JST wchodzącymi w jego skład to innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój sportu, rekreacji i usług spędzania wolnego czasu oraz wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej.

Mapa 5 – Miejskie Obszary Funkcjonalne w województwie lubelskim

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r.

Szczególną kategorią OSI na poziomie regionalnym są tzw. Miejskie Obszary Funkcjonalne (MOF). Delimitacja MOF, tj. wyznaczenie obszaru budowania potencjału rozwojowego miast oraz wzmocnienia powiązań funkcjonalnych ośrodków rdzeniowych z otoczeniem, uwzględnia również określone w KSRR 2030 zasady polityki regionalnej. MOF Krasnegostawu składa się z następujących gmin: miasto Krasnystaw – jako ośrodek rdzeniowy, gmina wiejska Krasnystaw, Siennica Różana, Łopiennik Górny i Izbica – jako strefa zewnętrzna MOF.

Wyznaczenie MOF dla Krasnegostawu pozwala na wykorzystanie środków w ramach instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, który będzie realizowany w miastach i ich obszarach funkcjonalnych. MOF został wskazany w strategii rozwoju województwa. Z tego powodu, dla gmin wchodzących w jego skład pojawił się również obowiązek przygotowania strategii terytorialnej w rozumieniu rozporządzenia unijnego, nazywanej na gruncie polskim - Strategią Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. Miejski Obszar Funkcjonalny Krasnegostawu jako ośrodek lokalny, pełni bardzo ważną rolę w ograniczaniu dysproporcji rozwojowych. Z uwagi fakt, iż obszar doświadcza trudności zarówno w wymiarze gospodarczym, jak i społecznym, niezbędne jest podjęcie działań na rzecz zapewnienia wysokiej jakości życia, która coraz częściej jest czynnikiem przyciągającym do mniejszych ośrodków. Dlatego też, należy zwrócić uwagę na połączenia funkcjonalne w ramach MOF. Bardzo istotna jest również kwestia lokalnej przedsiębiorczości, gospodarki i zapewnienie odpowiedniej ilości i jakości miejsc pracy. Ze względu na dynamiczny rozrost stref podmiejskich, niezwykle kluczowym zagadnieniem jest prowadzenie działań, które będą zapobiegać rosnącym kosztom ekonomicznym, społecznym i ekologicznym Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego.

5. *Analiza SWOT*

Analiza strategiczna w niniejszym dokumencie została przeprowadzona z wykorzystaniem metodologii SWOT. Bazuje ona na najważniejszych wnioskach wynikających z przeprowadzonej diagnozy stanu wyjściowego w zakresie sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej w Obszarze Funkcjonalnym Szlaku Jana III Sobieskiego oraz wynikach ankiety przeprowadzonej wśród lokalnych władz samorządowych. Na tej podstawie zidentyfikowano poszczególne elementy i cechy obszaru funkcjonalnego, na które składa się poniższa analiza SWOT.

Zastosowana metoda umożliwia zebranie oraz usystematyzowanie informacji o wewnętrznym potencjale obszaru funkcjonalnego, jak również dostrzeganych barierach, zwracając jednocześnie uwagę na pojawiające się w otoczeniu szanse oraz zagrożenia mające wpływ na jego działalność oraz rozwój. Należy również zwrócić uwagę na relacje zachodzące odpowiednio między poszczególnymi elementami analizy SWOT. Zestawienie silnych i słabych stron obszaru oraz określenie jego szans i zagrożeń rozwojowych daje możliwość przygotowania podstawy pod wyznaczenie wizji, celów strategicznych i rozwojowych oraz kierunków działań dla Szlaku Jana III Sobieskiego.

Tabela 1 – Analiza SWOT

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ✓ walory przyrodnicze i krajobrazowe ✓ dziedzictwo historyczne i kulturowe ✓ duża powierzchnia obszarów chronionych ✓ aktywne KGW i organizacje pozarządowe ✓ przyjazny klimat dobrosąsiedzki ✓ popyt na zdrową żywność ✓ wysoki poziom nasłonecznienia ✓ rozwijające się rolnictwo ✓ zdolność gmin do pozyskiwania środków ✓ wolne tereny inwestycyjne ✓ dobra dostępność komunikacyjna ✓ przedsiębiorczość mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ niewykorzystany potencjał turystyczny i słaba infrastruktura turystyczna ✓ wysoki poziom bezrobocia ✓ brak przestrzeni publicznej do spotkań ✓ zaniedbane zabytki ✓ brak regulacji rzek i rowów melioracyjnych ✓ brak współpracy pomiędzy instytucjami ✓ problemy społeczne ✓ rolnictwo nie przynoszące zysków ✓ zbyt mało przedszkoli i żłobków ✓ zanieczyszczone środowisko ✓ zły stan bazy oświatowej i niski poziom edukacji w szkołach podstawowych ✓ niewykorzystany potencjał OZE ✓ uboga oferta ośrodków wsparcia seniorów ✓ niska świadomość ekologiczna
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ✓ rozbudowa przestrzeni dla aktywnego wypoczynku ✓ odpowiednia promocja obszaru ✓ rozwój infrastruktury turystycznej ✓ rozwój infrastruktury drogowo-komunikacyjnej ✓ wykorzystanie walorów przyrodniczych ✓ podejmowanie wspólnych inicjatyw przez gminy ✓ rozwój turystyki ✓ popyt na produkty lokalne ✓ utworzenie miejsc opieki nad dziećmi ✓ rozwój energii ze źródeł odnawialnych ✓ poprawa jakości przestrzeni publicznej ✓ rozwój oferty kulturalnej ✓ modernizacja i specjalizacja rolnictwa ✓ utworzenie ośrodków wsparcia seniorów ✓ nowe programy pomocowe ✓ nowe miejsca pracy 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ wzrost cen ✓ „starzenie się” społeczeństwa ✓ rosnąca ilość odpadów komunalnych ✓ długotrwałe zagrożenia związane z pandemią COVID ✓ niekorzystne warunki na rynku pracy ✓ zanieczyszczenie środowiska ✓ niszcząca infrastruktura ✓ niestabilność gospodarcza w skali całego kraju ✓ przestępczość, chuligaństwo, alkoholizm ✓ niska rentowność produkcji rolnej ✓ niestabilność przepisów prawa ✓ degradacja przestrzeni publicznej ✓ brak odpowiedniej liczby turystów ✓ zmiany klimatyczne ✓ migracja osób młodych ✓ niewystarczająca ilość dedykowanych środków zewnętrznych

Źródło: opracowanie własne.

6. *Wizja Obszaru*

Analiza danych statystycznych oraz informacji uzyskanych od gmin tworzących Szlak Jana III Sobieskiego pozwoliła na opracowanie diagnozy stanu obecnego z wykorzystaniem metody eksperckiej. Wnioski z dokonanej analizy były podstawą do identyfikacji mocnych i słabych stron Partnerstwa oraz szans i zagrożeń rozwojowych jako czynników zewnętrznych. Tak sformułowane elementy analizy SWOT posłużyły jako jeden z etapów formułowania wizji obszaru, która ma zostać osiągnięta w wyniku realizacji działań strategicznych zaplanowanych w niniejszym dokumencie:

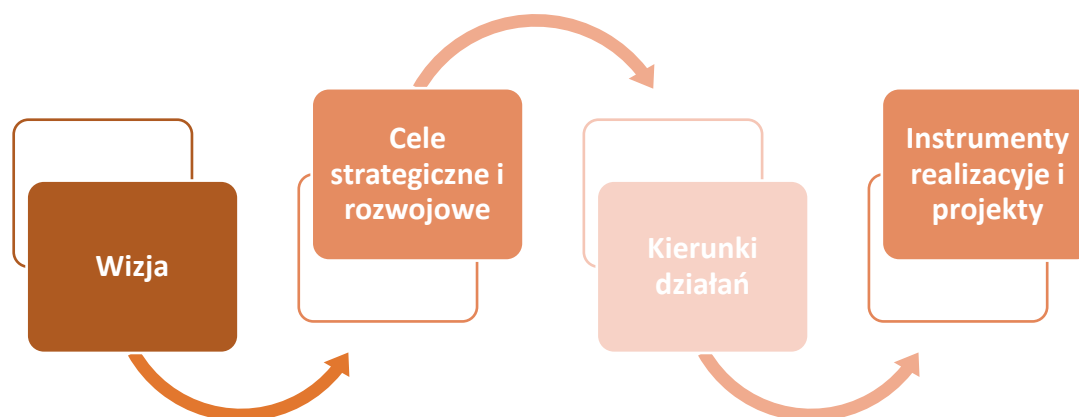

*Szlak Jana III Sobieskiego:
tu łączy się tradycja z nowoczesnością*

Tak sformułowana wizja rozwojowa, w bezpośredni sposób ma przedstawiać obraz obszaru funkcjonalnego jako nowoczesnego, rozwiniętego i atrakcyjnego miejsca do życia, edukacji i pracy dla wszystkich jego mieszkańców. Wizja podkreśla również niezwykle istotne znaczenie tradycji i otwartość lokalnej społeczności. Całość koncepcji opiera się o dziedzictwo historyczne i kulturowe związane z Janem III Sobieskim. Czyste, ekologiczne środowisko i atrakcyjne zabytki mają stanowić idealną podstawę do wypoczynku dla wszystkich odwiedzających Szlak. Gminy Partnerskie poprzez odpowiednie wykorzystanie wskazanych powyżej elementów mają tworzyć miejsce atrakcyjne dla turystów, zapewniając wysoki poziom usług w zakresie dostępu do zasobów przyrodniczych i kulturowych, prowadząc tym samym do zrównoważonego rozwoju całego obszaru funkcjonalnego.

Rysunek 3 – Schemat procesu wdrażania Strategii Rozwoju Ponadlokalnego

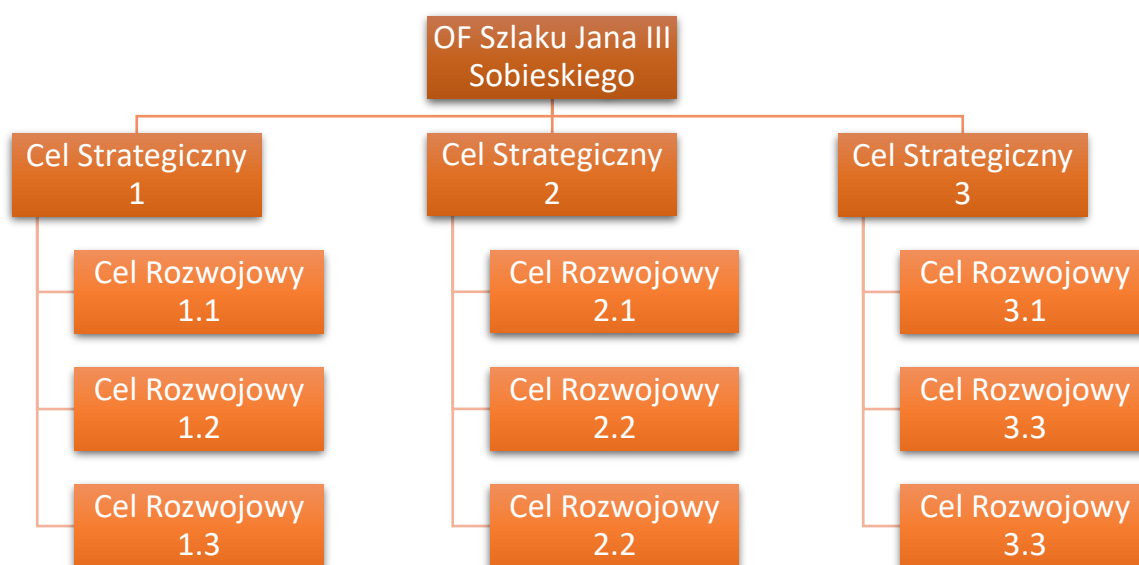
Źródło: opracowanie własne.

Wizja strategiczna, jest również podstawą w procesie wdrażania Strategii Rozwoju Ponadlokalnego. Wskazane na jej podstawie cele strategiczne i rozwojowe mają uszczegółowić sformułowaną uprzednio wizję. Kolejnym krokiem jest wskazanie kierunków działań pozwalających na osiągnięcie określonych celów. Ostatnim etapem cyklu są instrumenty realizacyjne i planowane projekty strategiczne. Realizacja poszczególnych etapów z powyższego schematu składa się na całość procesu wdrażania strategii rozwoju.

7. Cele strategiczne i rozwojowe

Cele strategiczne i rozwojowe mają na celu stworzenie ram dla działań prowadzących do osiągnięcia zakładanej wizji Obszaru Funkcjonalnego Szlaku Jana III Sobieskiego. Zgodnie z metodologią zaproponowano trzy cele strategiczne oraz uszczegóławiające je cele rozwojowe. Cele określone są w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym. Wskazują drogę od stanu początkowego do stanu pożądanego. Odpowiadają na potrzeby rozwojowe obszaru funkcjonalnego oraz mają stanowić odpowiedź zarówno na jego problemy jak i potencjały. Wskazanie najważniejszych efektów, jakich oczekuje się po realizacji postanowień dokumentu strategicznego w procesie realizacji założonych celów rozwojowych pozwoli na określenie najważniejszych kierunków działań, a następnie instrumentów realizacyjnych (w tym również projektów).

Rysunek 4 – Schemat procesu wdrażania Strategii Rozwoju Ponadlokalnego

Źródło: opracowanie własne.

Z uwagi na specyficzny charakter obszaru funkcjonalnego większość celów rozwojowych łączy się pośrednio lub bezpośrednio z szeroko rozumianym pojęciem rozwoju turystyki, który opiera się o wykorzystanie dziedzictwa historycznego związanego z postacią Jana III Sobieskiego.

Należy zaznaczyć, że struktura celów określonych w niniejszej Strategii układa się w spójny i logicznie powiązany system odpowiadający na poszczególne kategorie problemowe. Dlatego też, realizacja zaplanowanych kierunków działań powinna z jednej strony rozwiązywać konkretne problemy obszaru, a z drugiej zapewniać osiągnięcie celów niższej kategorii – celów rozwojowych. Natomiast ich realizacja przyczyni się do osiągania celów kategorii wyższej, czyli celów wskazanych jako strategiczne. Realizacja celów strategicznych pozwoli z kolei na osiągnięcie zakładanej wizji rozwoju. Kierunki działań, które zostały zaplanowane w ramach poszczególnych celów wzajemnie się przenikają i uzupełniają. Niejednokrotnie będą mogły zostać zrealizowane dzięki zintegrowanym projektom partnerskim wzmocniając tym samym uzyskanie efektu synergii.

1. Budowanie rozpoznawalności obszaru

- 1.1. Zwiększenie poziomu wykorzystania miejsc atrakcyjnych turystycznie
- 1.2. Wzmocnienie promocji Szlaku Jana III Sobieskiego
- 1.3. Rozwój przedsiębiorczości lokalnej w obszarze usług, turystyki, rekreacji i wypoczynku

2. Wzmacnianie tradycji i dziedzictwa kulturowego

- 2.1. Rozwój i wsparcie instytucji kultury
- 2.2. Integracja społeczna mieszkańców
- 2.3. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych

3. Zwiększenie wykorzystania nowoczesnych rozwiązań technologicznych

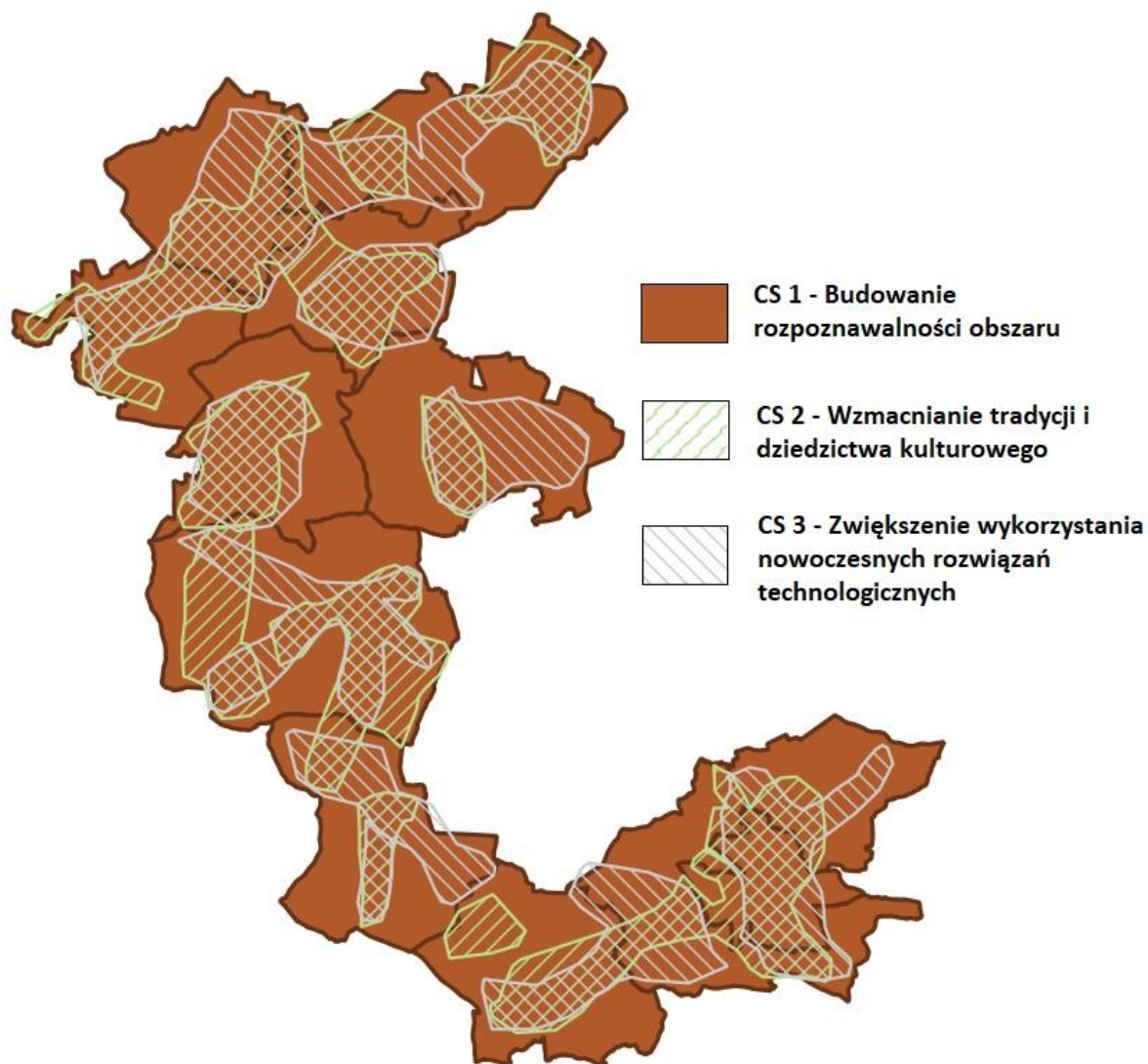
- 3.1. Rozwój zrównoważonej, niskoemisyjnej sieci transportowo-komunikacyjnej
- 3.2. Wykorzystanie nowoczesnych technologii w ochronie środowiska
- 3.3. Budowanie społeczeństwa informacyjnego

Źródło: opracowanie własne.

Cele strategiczne (CS) i cele rozwojowe (CR) warto również przedstawić w ujęciu terytorialnym. Poniższa mapa przedstawia symboliczny zasięg planowanych do realizacji kierunków działań. Należy jednak zaznaczyć, że w związku z przenikaniem się zakresu rzeczowego poszczególnych CS i CR możliwe jest również przenikanie się zakresu terytorialnego wsparcia. Budowanie rozpoznawalności obszaru zostało przypisane do całego terytorium OF.

Z uwagi na fakt, iż w znacznej mierze będą to działania związane z promocją, rozwojem turystycznym i przedsiębiorczym zostały one przypisane do całego obszaru. Natomiast w przypadku wzmocnienia tradycji i dziedzictwa kulturowego, wyznaczenie zasięgu niniejszego CS wiąże się przede wszystkim z terenami zamieszkałymi. Cel szczegółowy 3 – Zwiększenie wykorzystania nowoczesnych rozwiązań technologicznych został przypisany do terenów wyznaczonych wzdłuż ciągów komunikacyjnych, terenów zurbanizowanych oraz terenów zielonych.

Mapa 6 – Cele strategiczne i rozwojowe w ujęciu terytorialnym

Źródło: opracowanie własne.

8. Kierunki działań

Kierunki działań są efektem ankietyzacji oraz prac warsztatowych prowadzonych w gronie wszystkich gmin będących interesariuszami Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Szlaku Jana III Sobieskiego. Warsztat strategiczny przeprowadzony przez ekspertów zewnętrznych jako jeden z pierwszych etapów prac nad dokumentem pozwolił na określenie najważniejszych obszarów potencjalnej współpracy ponadlokalnej i wskazanie kierunków działań możliwych do realizacji. Kierunki określają zatem zakres interwencji prowadzących do osiągnięcia zakładanych celów. Powinny być podejmowane wspólnie przez samorząd oraz jego partnerów publicznych, społecznych i gospodarczych. Wskazanie kierunków działań lub, tam gdzie to jest możliwe, konkretnych projektów jest bardzo istotnym elementem wspólnego dokumentu o charakterze strategicznym.

Tabela 2 – Kierunki działań w ramach poszczególnych celów strategicznych i rozwojowych

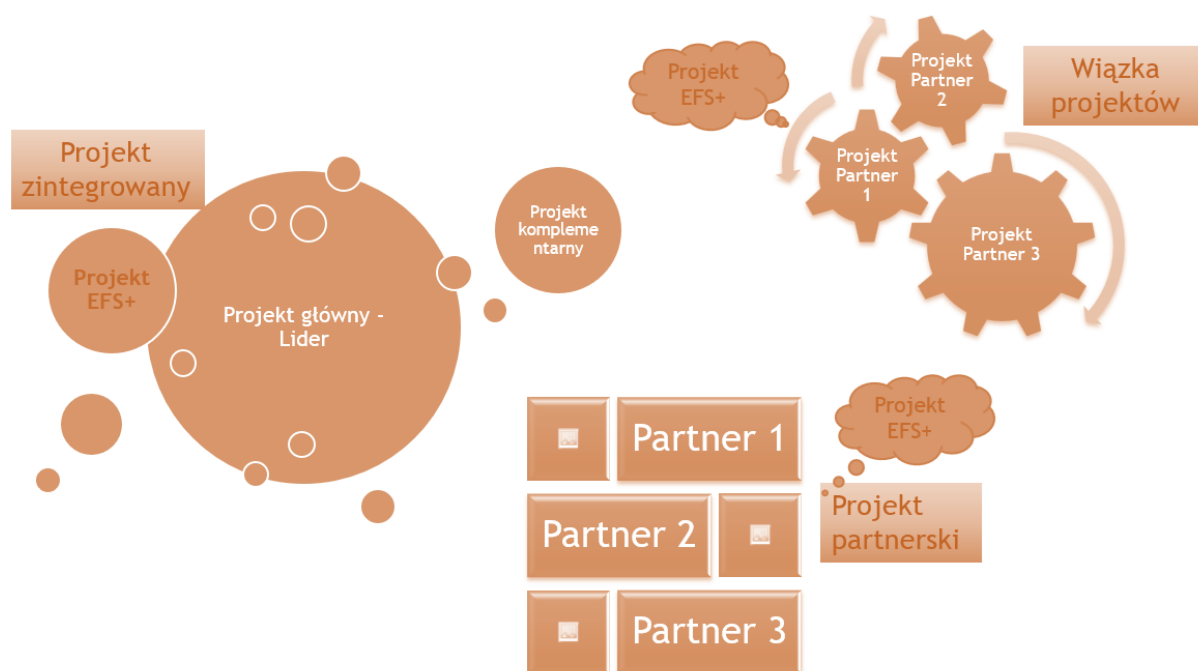
CS	1. Budowanie rozpoznawalności obszaru		
Cel Rozwojowy	1.1. Zwiększenie poziomu wykorzystania miejsc atrakcyjnych turystycznie	1.2. Wzmocnienie promocji Szlaku Jana III Sobieskiego	1.3. Rozwój przedsiębiorczości lokalnej w obszarze usług, turystyki, rekreacji i wypoczynku
Kierunki działań	<ul style="list-style-type: none"> - Tworzenie infrastruktury splotów kajakowych. - Tworzenie ścieżek i szlaków rowerowych oraz pieszych. - Ochrona, rozwój i promowanie zasobów turystycznych i dziedzictwa naturalnego obszaru. - Organizacja obozów przetrwania dla młodzieży i terenów do gry w paintballa. - Montaż wież obserwacyjnych. - Stworzenie szlaku „schadzek” i organizacja kieszonkowych parków z małą infrastrukturą - ławeczki, płotki, do których można przyczepić kłódki, zostawić liściki itp. - Budowa zalewu wraz z zagospodarowaniem terenu na funkcje rekreacyjne. - Budowa/Rozbudowa budynków wielofunkcyjnych z przeznaczeniem na cele kulturalne, turystyczne, rozrywkowe, związane z wielokulturowością regionu. - Remont zabytkowych dworów i obiektów pałacowych 	<ul style="list-style-type: none"> - Wytyczenie na mapie głównego Szlaku Jana III Sobieskiego i szlaków tematycznych. - Stworzenie nowej strony internetowej oraz Facebook i prowadzenie wspólnej, jednolitej komunikacji. - Wspólna ogólnopolska promocja obszaru. - Przygotowanie gadżetów tematycznych Szlaku Jana III Sobieskiego i ich dystrybucja. - Organizacja gier terenowych związanych z tematyką szlaku. - Organizacja konkursów na zagospodarowanie przestrzeni publicznych, z motywem Jana III Sobieskiego - Dofinansowanie programów współpracy z organizacjami pozarządowymi. - Organizacja wydarzeń kulturalnych powiązanych z motywem Jana III Sobieskiego. - Promocja marki Ogólnopolskiego Święta Chmielarzy i Piwowarów "Chmielaki Krasnostawskie" 	<ul style="list-style-type: none"> - Wspieranie, motywowanie mieszkańców, organizacji do poszukiwania inspiracji i środków zewnętrznych na własny biznes. - Wspólna promocja restauracji, w tym oferujących dania tradycyjne i sarmackie. - Promocja przetwórstwa owocowo-warzywnego. - Warsztaty i promocja produktów lokalnych. - Szkolenia dla lokalnych liderów.

CS	2. Wzmacnianie tradycji i dziedzictwa kulturowego		
Cel Rozwojowy	2.1.Rozwój i wsparcie instytucji kultury	2.2.Integracja społeczna mieszkańców	2.3.Rewitalizacja obszarów zdegradowanych
Kierunki działań	<ul style="list-style-type: none"> - Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury. - Konkursy wiedzy historycznej związanej z Janem III Sobieskim. - Budowa/Rozbudowa/Remont Gminnych Centrów Kultury. - Wykonanie infrastruktury o charakterze kulturalnym, oświatowym i sportowym (w tym m.in. budynków użyteczności publicznej, obiektów sportowo-rekreacyjnych, centrum usług wspólnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą). 	<ul style="list-style-type: none"> - Organizacja integracyjnych spotkań mieszkańców różnych gmin obszaru. - Organizacja gminnych pikników rodzinnych. - Wsparcie dla rodzin wielodzietnych. - Wspieranie systemu pieczy zastępczej – szkolenia rodzin zastępczych. - Wspieranie rodzinnych domów dziecka. - Wsparcie psychologiczne dla potrzebujących matek. - Ośrodki wsparcia dla dzieci niepełnosprawnych i ich rodzin. - Rozwój usług wsparcia seniorów. - Budowa oraz rozbudowa infrastruktury sportowej przy placówkach oświatowych. 	<ul style="list-style-type: none"> - Fizyczna regeneracja i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych. - Rewitalizacja (odbudowa, remont, przebudowa) zabytków - Wsparcie społeczności zagrożonej marginalizacją i wykluczeniem społecznym. - Rewitalizacja oraz zagospodarowanie dolin rzecznych.
CS	3. Zwiększenie wykorzystania nowoczesnych rozwiązań technologicznych		
Cel Rozwojowy	3.1.Rozwój zrównoważonej, niskoemisyjnej sieci transportowo-komunikacyjnej	3.2.Wykorzystanie nowoczesnych technologii w ochronie środowiska	3.3.Budowanie społeczeństwa informacyjnego
Kierunki działań	<ul style="list-style-type: none"> - Budowa, rozbudowa i przebudowa infrastruktury drogowej i komunikacyjnej. - Budowa/Przebudowa/Remont ciągów pieszych i rowerowych. - Wsparcie rozwiązań promujących transport niskoemisyjny. - Budowa/Rozbudowa/Remont sieci dróg, ścieżek rowerowych i chodników, stacji ładowania pojazdów oraz budowa i modernizacja oświetlenia. 	<ul style="list-style-type: none"> - Zwiększenie wykorzystania OZE. - Rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym. - Budowa/Rozbudowa/Remont systemu kanalizacji oraz przydomowe oczyszczalnie ścieków. - Zakup sprzętu i wyposażenia zapobiegającego i usuwającego skutki negatywnych warunków atmosferycznych i klęsk żywiołowych oraz przeciwdziałania wypadkom i ich następstw. 	<ul style="list-style-type: none"> - Konkursy języków obcych (łacina, francuski, niemiecki, włoski, turecki, tatarski). - Promocja szkół językowych z terenu OF. - Organizowanie obozów językowych. - Konkursy informatyczne z zakresu programowania, grafiki komputerowej. - Organizacja zawodów w komputerowe gry strategiczne.

Źródło: opracowanie własne

Kierunki działań mogą być wyrażone również jako projekty zintegrowane. W przypadku strategii ponadlokalnych przewiduje się możliwość realizacji takich projektów zarówno w formie projektów partnerskich jak i wiązek projektów realizujących te same cele. Projekty partnerskie będą realizowane przez kilka samorządów jednocześnie pod wodzą lidera wskazanego spośród nich. Natomiast wiązki projektów to zbiór działań realizowanych jednocześnie przez różne jednostki, w tym samym obszarze tematycznym. Możliwe jest również zidentyfikowanie jednego projektu kluczowego realizowanego przez jeden podmiot, z którego efektów będą korzystać również pozostali partnerzy.

Rysunek 6 – Sposoby realizacji projektów w ramach strategii ponadlokalnej

Źródło: opracowanie własne.

9. Wskaźniki monitoringowe i oczekiwane rezultaty działań

Oczekiwane rezultaty wspólnych działań zostały określone podczas warsztatów strategicznych przeprowadzonych w pierwszym etapie prac nad strategią ponadlokalną. Najważniejsze rekomendacje dotyczące przyszłości Obszaru Funkcjonalnego Szlaku Jana III Sobieskiego były efektem dyskusji władarzy i pracowników poszczególnych gmin. Najważniejsze postulaty dotyczyły:

- Zwiększenia efektywności i spójności realizowanych działań.
- Przygotowania i realizacji inwestycji ważnych dla mieszkańców, w tym obejmujących sfery: kultury, rekreacji i turystyki (przystanie kajakowe, siłownie, ścieżki rowerowe, ścieżki historyczne).
- Usprawnienia transportu i logistyki.
- Inicjowania i wspierania integracji mieszkańców różnych gmin wchodzących w skład obszaru np. poprzez przygotowanie kalendarza imprez, aby w ramach wydarzeń

kulturalnych w jednej gminie można było zapraszać przedstawicieli organizacji i mieszkańców innych gmin.

- Wspierania, motywowania do poszukiwania inspiracji i środków zewnętrznych mieszkańców, przedsiębiorców, biznesu oraz organizacji pozarządowych.

Opisane powyżej efekty współpracy ponadlokalnej mogą zostać osiągnięte poprzez właściwe wdrożenie zaplanowanych kierunków działań prowadzących do realizacji celów strategicznych i rozwojowych. Dokument określa zatem jakich zmian należy dokonać w procesie realizacji postanowień strategicznych. Należy wśród nich wskazać zmiany o charakterze organizacyjnym (zmiany instytucjonalne, zmiany sposobu i zakresu funkcjonowania), zmiany o charakterze regulacyjnym i funkcjonalnym (określenie norm, procedur, zasad itp.) oraz zmiany w zakresie zasobów materialnych i niematerialnych (infrastruktura, kadry, umiejętności itp.).

Rezultaty zaplanowanej interwencji będą mierzone za pomocą wskaźników związanych bezpośrednio z opracowaną diagnozą obszaru wsparcia oraz określonych na poziomie każdego z Celów Strategicznych. Tak jak cele strategiczne i operacyjne, rezultaty muszą być koniecznie weryfikowalne i mierzalne.

Tabela 3 – Wskaźniki monitoringowe strategii

Cel	Wskaźnik rozwojowy	Wartość bazowa	Oczekiwany trend	Źródło danych
Cel Strategiczny 1 - Budowanie rozpoznawalności obszaru	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	0	↗	Dane JST
	Liczba wyświetleń strony internetowej Szlaku Jana III Sobieskiego	0	↗	Dane JST
	Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w gminach OF	8 102	↗	BDL GUS
Cel Strategiczny 2 - Wzmacnianie tradycji i dziedzictwa kulturowego	Liczba wspartych instytucji kultury na terenie OF	0	↗	Dane JST
	Liczba imprez kulturalnych na terenie OF	0	↗	Dane JST
	Powierzchnia zrewitalizowanych obszarów na terenie OF	0	↗	Dane JST
Cel Strategiczny 3 - Zwiększenie wykorzystania nowoczesnych rozwiązań technologicznych	Długość wybudowanych lub zmodernizowanych ścieżek i szlaków rowerowych	0	↗	Dane JST
	Liczba inwestycji w zakresie ochrony środowiska w OF	0	↗	Dane JST
	Liczba inicjatyw z zakresu społeczeństwa informacyjnego	0	↗	Dane JST

Źródło: opracowanie własne.

Gminy obszaru funkcjonalnego będą aktywnie współpracować, aby budować rozpoznawalność marki Szlaku Jana III Sobieskiego, poprawić atrakcyjność otaczającej ich przestrzeń, rozwijać turystykę i przedsiębiorczość. Kwestie wzmacniania tradycji i dziedzictwa

kulturowego zostaną rozwiązane poprzez poprawę sytuacji w zakresie: wsparcia instytucji kultury, integracji mieszkańców oraz rewitalizacji przestrzeni zdegradowanych. Kierunek zwiększenia wykorzystania nowoczesnych rozwiązań technologicznych zostanie zrealizowany w trzech obszarach: szeroko pojętego transportu i komunikacji, ochrony środowiska przyrodniczego oraz informatyzacji społeczeństwa. Oczekiwane zmiany i rezultaty zaplanowanych działań przedstawiono w powyższej tabeli obrazującej wskaźniki monitoringowe dla postanowień Strategii Rozwoju Ponadlokalnego, ich wartość bazową, oczekiwany trend i źródło danych.

10. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej

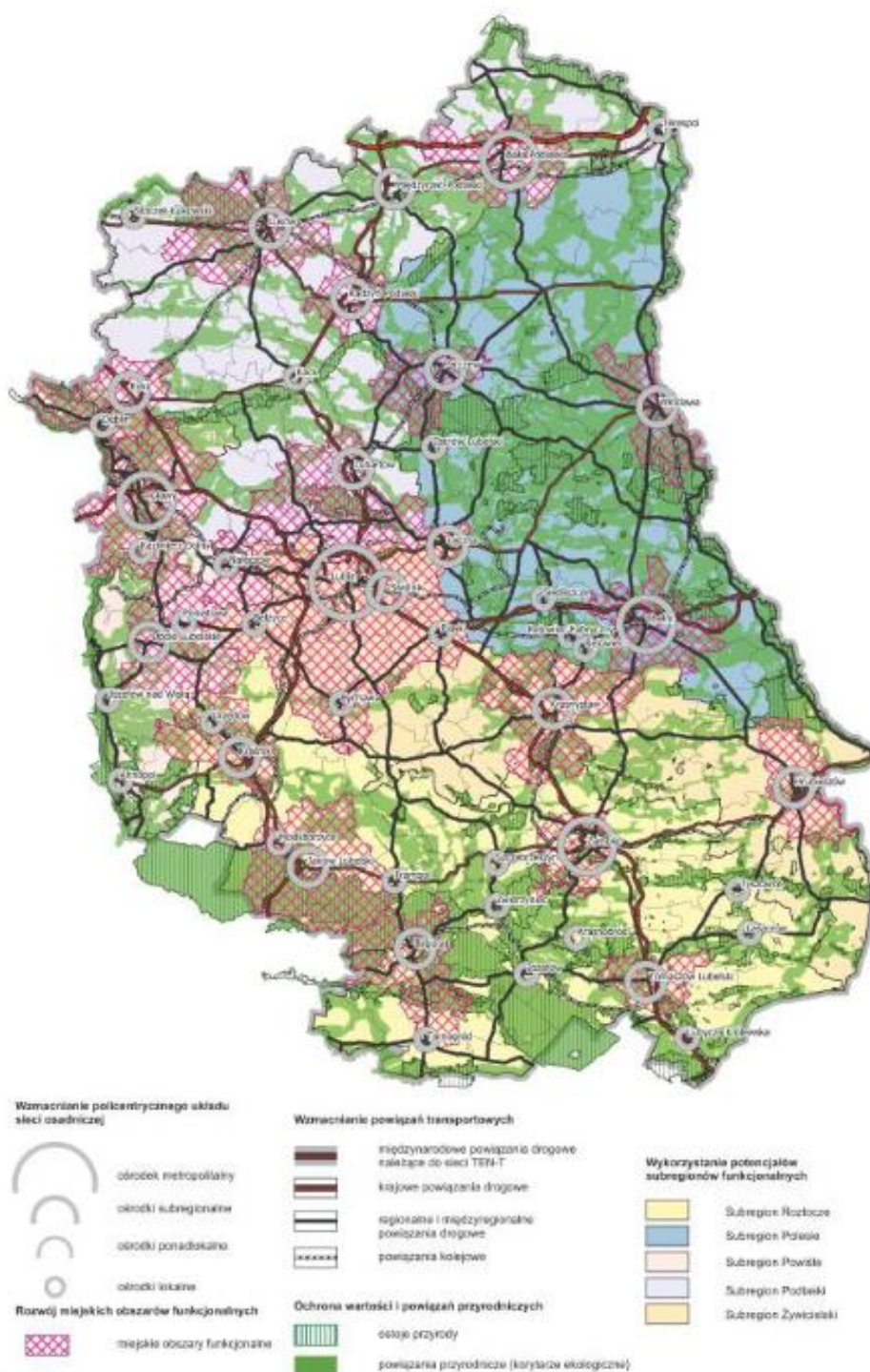
Model struktury funkcjonalno-przestrzennej został wskazany w ustawie o samorządzie gminnym jako niezbędny element strategii rozwoju. Dodatkowym elementem w procesie kształtowania modelu jest również określenie ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej na terenie obowiązywania strategii. W ramach prac nad modelem struktury funkcjonalno-przestrzennej Obszaru Funkcjonalnego Szlaku Jana III Sobieskiego wykorzystano informacje zawarte w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin.

Należy również zaznaczyć, że akty prawne regulujące kwestię modeli, wskazują również na konieczność ich zgodności na różnych szczeblach wdrażania. W przypadku niniejszej strategii ponadlokalnej, niezbędne było określenie jej zgodności ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku, w tym również w zakresie modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej.

Model wojewódzki stanowi trwałą podstawę wytyczania kierunków rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru współpracy ponadlokalnej uwzględniając jednocześnie zasadę zrównoważonego rozwoju. Określa on przestrzenne ramy planowanych w strategii wojewódzkiej działań rozwojowych w regionie. Jednocześnie stanowi płaszczyznę koordynacji przedsięwzięć w przenikających się układach funkcjonalnych tj. układzie naturalnym, transportowym i antropogenicznym. Uwzględniając występujące zasoby i potencjały, oraz zagospodarowanie terenu w ramach Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego (PZPWL) wskazuje podstawowe elementy struktury funkcjonalno-przestrzennej, dla których określa się elementy rozwojowe oraz określa działania służące utrzymaniu i wzmocnieniu ich funkcji. Istnieje zatem potrzeba wzmocnienia spójności i rozwijania powiązań funkcjonalnych w wymiarze regionalnym w ramach modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa lubelskiego.

Do najważniejszych postanowień modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa lubelskiego należą trzy rekomendacje z nim związane. Pierwsza z nich to wzmocnienie policentrycznego układu sieci osadniczej – poprzez rozwój i koncentrację funkcji społeczno-gospodarczych w: ośrodku metropolitalnym, ośrodkach subregionalnych, ośrodkach ponadlokalnych, ośrodkach lokalnych. Drugą jest wzmocnienie powiązań transportowych poprzez rozwój i poprawę parametrów technicznych i funkcjonalnych szlaków komunikacyjnych, w tym: transeuropejskich sieci transportowych TEN-T, krajowych oraz regionalnych, międzyregionalnych powiązań drogowych i powiązań kolejowych. Ostatnia rekomendacja dotyczy ochrony wartości i powiązań przyrodniczych w węzłach układu naturalnego – ostojach przyrody, korytarzach ekologicznych.

Mapa 7 – Model struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa lubelskiego

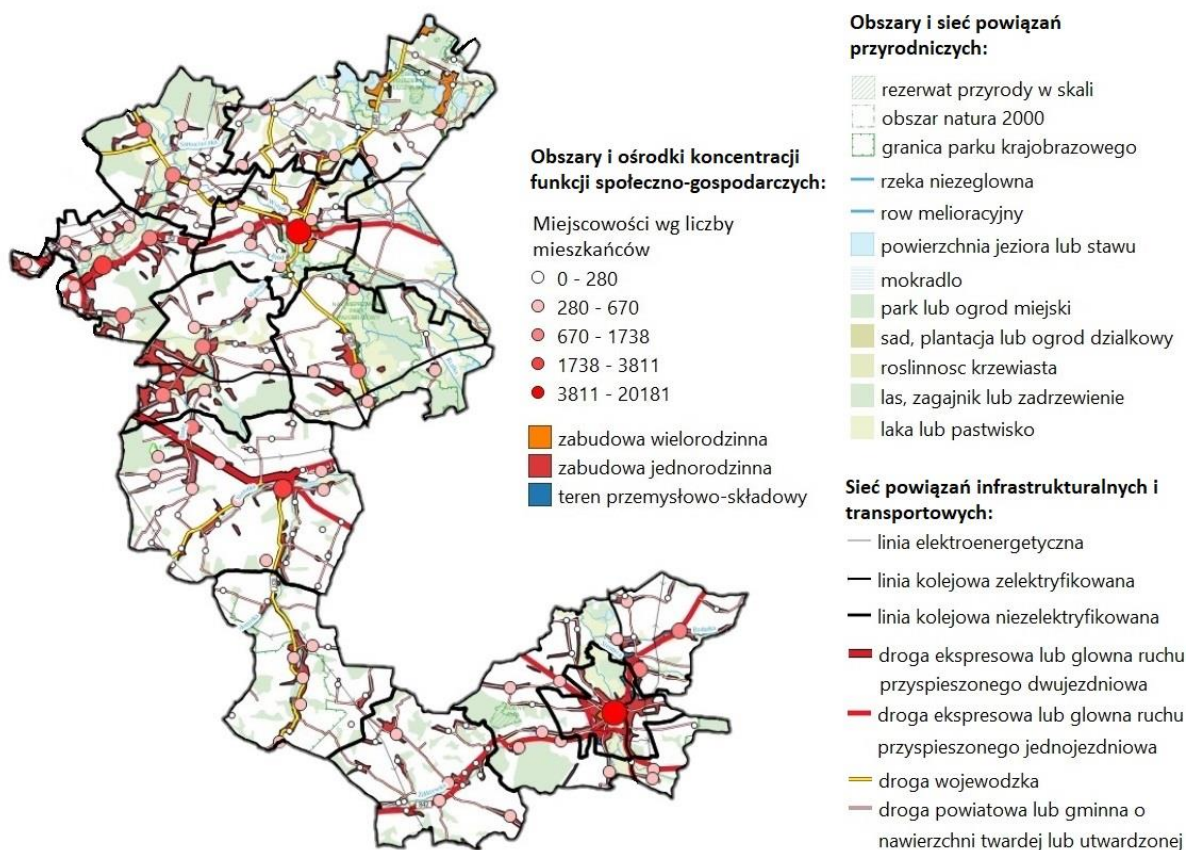

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej obszaru funkcjonalnego obejmującego teren gmin: Gorzków, Krasnystaw - Gmina Miejska, Krasnystaw - Gmina Wiejska, Ludwin, Łęczna, Mełgiew, Milejów, Piaski, Rybczewice, Spiczyn, Wólka wskazuje przede wszystkim obszary, które strategia rozwoju uznaje za istotne dla osiągnięcia celów. Obszary te zostały wskazane na podstawie wniosków z diagnozy, analizy SWOT, oraz założeń współpracy ponadlokalnej na kolejne lata. Model ma zadanie zobrazować również obszary istotne dla rozwoju Szlaku Jana III Sobieskiego (np. obszary z potencjałem rozwojowym, obszary

o określonych funkcjach, obszary borykające się z problemami rozwojowymi) oraz rodzaje powiązań występujących pomiędzy poszczególnymi obszarami. Na podstawie modelu określa się zatem strategiczne działania i obszary, które będą podstawą wzmocnienia potencjału funkcjonalno-przestrzennego oraz zapobiegania zjawiskom negatywnym i konfliktogennym. W przypadku modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej Obszaru Funkcjonalnego Szlaku Jana III Sobieskiego zwrócono szczególną uwagę na: obszary i ośrodki koncentracji funkcji społeczno-gospodarczych, obszary i sieć powiązań przyrodniczych oraz sieć powiązań infrastrukturalnych i transportowych.

Mapa 8 – Model struktury funkcjonalno-przestrzennej OF Szlaku Jana III Sobieskiego

Źródło: opracowanie własne.

Struktura funkcjonalno-przestrzenna tworzy swoisty system zróżnicowanych i powiązanych ze sobą elementów zagospodarowania, które w konsekwencji tworzą spójny obraz Obszaru Funkcjonalnego Szlaku Jana III Sobieskiego. Model przedstawia długookresową strategiczną wizję rozwoju obszaru wynikającą z uwarunkowań związanych z położeniem przestrzennym, zasobami naturalnymi, infrastrukturą i trendami rozwojowymi. Składają się na niego takie elementy jak:

- struktura użytkowania terenów, tj. zachowanie właściwych proporcji między różnymi rodzajami tego użytkowania, zarówno w skali lokalnej, jak i ponadlokalnej,
- zapewnienie funkcji społeczno-gospodarczych i poszczególnych inwestycji publicznych oraz prywatnych z uwzględnieniem z interesów podmiotów gospodarczych oraz nadrzędnych interesów społecznych,
- warunki do efektywnego działania podmiotów gospodarczych, głównie przez rozbudowę systemów infrastruktury technicznej i społecznej,

- wykorzystanie otaczającej przestrzeni przyrodniczej z zachowaniem zasady racjonalnego gospodarowania zasobami naturalnymi i antropogenicznymi oraz zachowania walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego,
- eliminacja lub minimalizacja potencjalnych konfliktów przestrzennych powstających między funkcjami społeczno-gospodarczymi i poszczególnymi podmiotami gospodarczymi na tle wykorzystywania ograniczonej przestrzeni i jej zasobów.

W strukturze funkcjonalno-przestrzennej obszaru funkcjonalnego wyróżnia się elementy przestrzeni obszaru funkcjonalnego oraz kierunki planowanych działań w nawiązaniu do założonych Celów Strategicznych:

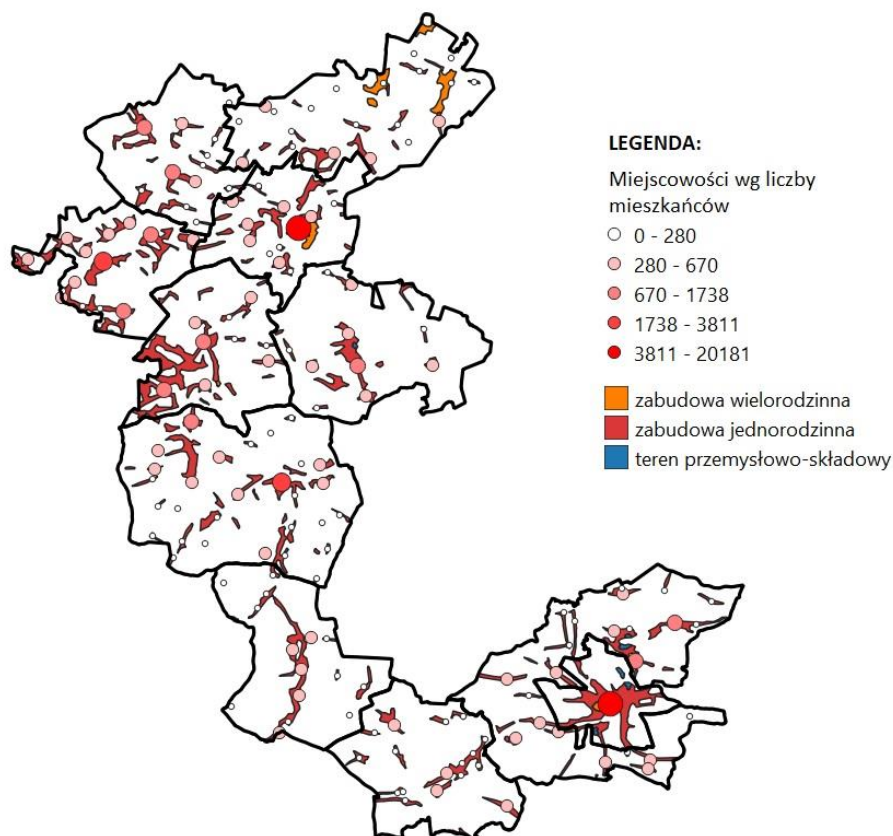
- Cel Strategiczny 1 - Budowanie rozpoznawalności obszaru
- Cel Strategiczny 2 - Wzmacnianie tradycji i dziedzictwa kulturowego
- Cel Strategiczny 3 - Zwiększenie wykorzystania nowoczesnych rozwiązań technologicznych.

Dla lepszego zobrazowania kluczowych elementów, które związane są z polityką rozwoju obszaru funkcjonalnego oraz w największym stopniu wpływają na przestrzeń w poszczególnych kategoriach tematycznych – opracowano mapy uszczegóławiające model struktury funkcjonalno-przestrzennej.

Obszary i ośrodki koncentracji funkcji społeczno-gospodarczych tworzące elementy sieci osadniczej oraz aktywności społecznej kształtowane są przez podstawowe obszary koncentracji. Należy wśród nich wskazać tereny zwartej zabudowy mieszkaniowej, składające się na zabudowę wielorodzinną i zabudowę jednorodziną. Istotne są również strefy gospodarcze i strefy przedsiębiorczości określone jako tereny przemysłowo-składowe. Należy również zaznaczyć, że strefy wzmacniania i rozwoju niniejszych funkcji związane z podstawowymi elementami sieci osadniczej. Ośrodki koncentrujące najważniejsze funkcje dotyczące administracji, edukacji, zdrowia oraz przedsiębiorczości stanowią istotne ogniwa obsługi transportu. Wśród wskazanych w modelu kategorii ośrodków rozwoju wskazanych funkcji społeczno-gospodarczych możemy wyróżnić:

- miejscowości powiatowe, do których możemy zaliczyć Miasto Krasnystaw i Miasto Łęczna. W przypadku OF Jana III Sobieskiego, z uwagi na ich położenie na dwóch jego końcach, tworzą one również oś układów funkcjonalnych. Są to ponadlokalne ośrodki o znacznej liczbie ludności w porównaniu do pozostałych gmin. Zostały wskazane do koncentracji usług administracyjnych, urbanizacji (w tym rozwoju gospodarczego) w zorganizowanych układach przestrzennych,
- miejscowości gminne od 670 do 3811 mieszkańców – lokalne ośrodki wskazane do koncentracji usług administracyjnych, urbanizacji (w tym rozwoju gospodarczego) w zorganizowanych układach przestrzennych,
- miejscowości sołeckie od 670 mieszkańców – ośrodki o charakterze pomocniczym w kształtowaniu funkcji społeczno-gospodarczych,
- pozostałe miejscowości.

Mapa 9 – Obszary i ośrodki koncentracji funkcji społeczno-gospodarczych

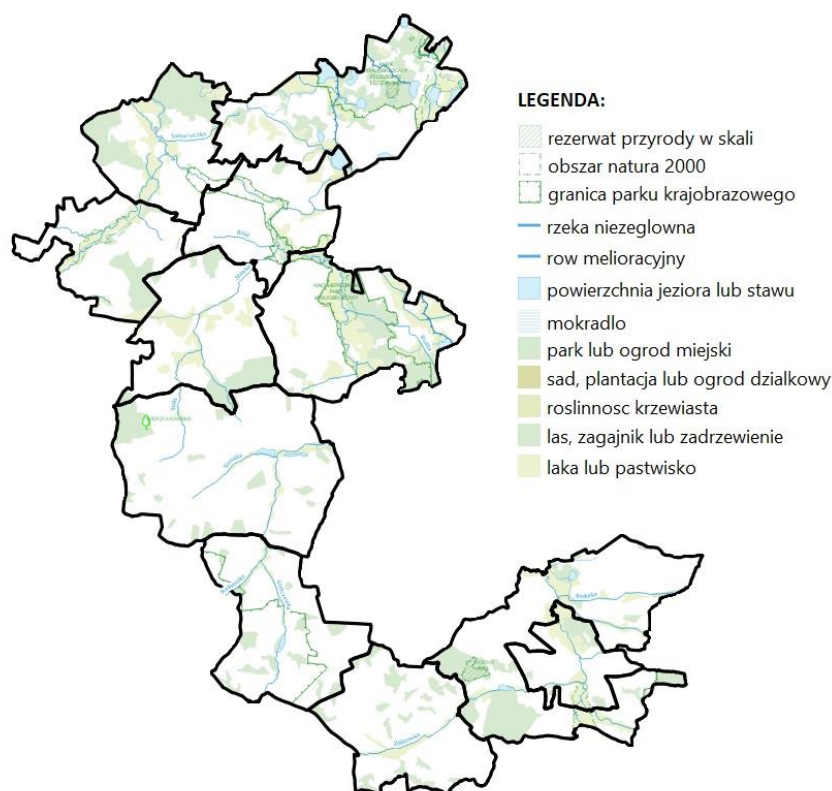

Źródło: opracowanie własne.

Obszary i sieć powiązań przyrodniczych wskazujące na elementy sieci przyrodniczej i ekologicznej w obszarze funkcjonalnym tworzą strefy o wiodącej funkcji przyrodniczej i ochronnej. Na ich terenie obowiązuje podporządkowanie wszelkiej działalności utrzymania wartości przyrodniczych obszaru oraz ciągłości powiązań ekologicznych. Obszary te mogą stanowić znaczące zaplecze dla rozwoju usług turystycznych w regionie. Najwyższe standardy ochrony na terenie Szlaku Jana III Sobieskiego przewidziane są dla obszaru Natura 2000, parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody. Bardzo istotną funkcję dla całego terytorium pełnią również doliny rzeczne i zbiorniki wodne, która mogą stanowić jedną z głównych osi rozwoju turystyki przyrodniczej. Wśród pozostałych elementów ekologiczno-przyrodniczych, o charakterze sieciowym lub obszarowym możemy wymienić między innymi:

- zielone korytarze ekologiczne zapewniające łączność pomiędzy węzłami układu naturalnego,
- węzły ekologiczne stanowiące obszary regionalnej i lokalnej sieci ekologicznej – miejsca o odpowiednich warunkach naturalnych, sprzyjających egzystencji gatunków rzadkich lub zagrożonych wyginięciem,
- obszary parkowe leśne cechujące się dużym stopniem naturalności,
- sieć wodna: rzeki, kanały, jeziora, stawy i inne zbiorniki stanowiące uzupełnienie sieci przyrodniczej i korytarzy ekologicznych.

Mapa 10 – Obszary i sieć powiązań przyrodniczych

Źródło: opracowanie własne.

Ostatnim elementem tworzącym model struktury funkcjonalno-przestrzennej Obszaru Funkcjonalnego Szlaku Jana III Sobieskiego jest sieć powiązań infrastrukturalnych i transportowych. Pokazuje ona najważniejsze elementy sieci infrastrukturalnej, w tym transportowej i energetycznej w obszarze funkcjonalnym, które kształtują sieć powiązań wewnętrznych i zewnętrznych. Szczególną rolę pełni tutaj droga krajowa S17 przecinająca obszar funkcjonalny w gminach: Piaski, Krasnystaw i Miasto Krasnystaw. Bardzo istotne z punktu widzenia kształtowania jakości powiązań transportowych są również drogi 82 (biegnąca przez Wólkę, i Łęczną) oraz 842 (przecinająca Gorzków, Krasnystaw i Miasto Krasnystaw). Natomiast linie kolejowe znajdujące się na terenie obszaru stanowią kolejny element struktury sieciowej i zlokalizowane są w gminach: Mełgiew i Milejów. Powiązania, w odniesieniu do których zakłada się przede wszystkim rozwój infrastruktury transportowej zapewniającej sprawność powiązań komunikacyjnych, minimalizującej zagrożenia bezpieczeństwa publicznego oraz kolizje z elementami regionalnej sieci ekologicznej, mają charakter zarówno lokalny jak i ponadlokalny. Możemy wśród nich wyróżnić następujące elementy składowe:

- budujące połączenia o charakterze ponadlokalnym, realizujące zewnętrzne powiązania transportowe obszaru i stanowiące główny szkielet sieci transportowej:
 - drogi krajowe,
 - drogi wojewódzkie,
 - linie kolejowe,
- budujące połączenia o charakterze lokalnym, realizujące wewnętrzne powiązania transportowe w gminach, stanowiące uzupełniający szkielet sieci transportowej:

- drogi powiatowe,
- drogi gminne,
- system elektroenergetyczny – linie elektroenergetyczne NN i WN oraz stacje transformatorowe / GPZ, decydujących o bezpieczeństwie energetycznym obszaru.

Mapa 11 – Sieć powiązań infrastrukturalnych i transportowych

Źródło: opracowanie własne.

11. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania polityki przestrzennej

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania polityki przestrzennej są istotnym elementem kształtowania modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej. Ich zadaniem jest wskazanie najważniejszych warunków jego realizacji. Chodzi tutaj zarówno o ustalenia o charakterze inwestycyjnym, jak i zasady, jakimi należy się kierować przy planowaniu lub realizacji działań. Należy pamiętać, że wskazane procesy powinny być kształtowane w sposób zrównoważony. Należy zwrócić uwagę, że ustalenia i rekomendacje wskazują przewidywane lub pożądane działania związane z kształtowaniem i prowadzeniem polityki przestrzennej obszaru Funkcjonalnego. Zawierają one najważniejsze potrzeby w zakresie: planowania wielofunkcyjnych przestrzeni, zapewnienia terenów dla prowadzenia aktywności gospodarczej, określenia stref inwestycyjnych oraz wykluczonych z aktywności gospodarczej, utrzymania terenów rolnych i leśnych objętych ochroną, ochrony krajobrazu kulturowego. Zidentyfikowane ustalenia i rekomendacje sygnalizują działania niezbędne lub pożądane do realizacji strategii. Należy jednak pamiętać, że ich zakres jest w każdym przypadku

fakultatywny i będzie ustalany indywidualnie, w zależności od charakteru gmin, wizji rozwoju czy też zapisów dokumentów planistycznych.

Dla modelu opracowane zostały wynikające z niego ustalenia i rekomendacje w stosunku do obszarów i ośrodki koncentracji funkcji społeczno-gospodarczych, obszarów i sieci powiązań przyrodniczych oraz sieci powiązań infrastrukturalnych i transportowych dla wyznaczonych stref i obszarów. Sformułowane wskazania dzięki swojej powszechności obowiązywania, mają za zadanie kształtować w przyszłości zrównoważony ład przestrzenny obszaru funkcjonalnego. Należy również zaznaczyć, iż jako uwarunkowanie zewnętrzne w kształtowaniu wniosków wzięto pod uwagę ustalenia i rekomendacje modeli na poziomie kraju i województwa, wyznaczone w odpowiednich dokumentach strategicznych, wyznaczone w nich OSI oraz rezerwy terenu potrzebne na realizację inwestycji. Mając na uwadze elementy sieciowe i obszary tworzące strukturę funkcjonalno-przestrzenną określa się ustalenia i rekomendacje dotyczące lokalnych polityk przestrzennych.

W zakresie kształtowania obszarów i ośrodków koncentracji funkcji społeczno-gospodarczych

1. Dla zachowania terenów cennych przyrodniczo i terenów rolnych sugeruje się ich ochronę przed postępującą degradacją oraz minimalizowania negatywnych skutków ekonomicznych związanych z postępującymi procesami suburbanizacji m.in. poprzez:
 - ograniczanie nowych terenów zabudowy poza istniejącymi lub w ich najbliższym sąsiedztwie, tak aby tworzyć zabudowę zwartą w całym obszarze funkcjonalnym,
 - zachowanie dotychczasowych terenów cennych przyrodniczo i terenów rolnych,
 - eliminację potencjalnych konfliktów przestrzennych poprzez kształtowanie prawidłowych relacji pomiędzy terenami zabudowanymi a niezabudowanymi.
2. Należy wzmacniać ośrodki powiatowe i gminne jako obszary koncentracji funkcji społeczno-gospodarczych w regionie.
3. Za główne elementy składowe dla wzmożonego rozwoju funkcji społeczno-gospodarczych w przestrzeni uznaje się wyznaczone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego tereny przeznaczone na ten cel.
4. Należy zadbać, o planowanie lokalizacji terenów aktywności gospodarczej w obszarach z istniejącym lub zaplanowanym pełnym uzbrojeniem terenów inwestycyjnych umożliwiającym osiągnięcie wysokich standardów zagospodarowania.
5. Najistotniejsze strefy rozwoju gospodarczego wskazane jako atrakcyjne inwestycyjnie dla rozwoju przedsiębiorczości pozarolniczej zidentyfikowano na terenach podmiejskich i w ośrodkach gminnych posiadających dostęp do głównych powiązań transportowych.
6. Podczas planowania terenów mieszkaniowych, usługowych i innych należy zapewnić ochronę przestrzeni otwartych, dając jednocześnie możliwość tworzenia nowych przestrzeni publicznych (zieleńców, parków, placów zabaw, pasaży handlowych, terenów sportowo-rekreacyjnych itp.) przy zachowaniu historycznych założeń, układów urbanistycznych i przestrzeni publicznych.

7. Podczas planowania struktury sieci osadniczej należy zadbać o uwzględnienie historycznego znaczenia funkcjonalnego poszczególnych terytoriów.

8. Podczas planowania stref aktywności uciążliwych dla społeczeństwa lub środowiska należy zwrócić szczególną uwagę na odpowiednie oddalenie planowanych inwestycji od stref sieci osadniczej oraz przyrodniczej.

W zakresie obszarów i sieci powiązań przyrodniczych:

1. Ograniczenie presji inwestycyjnej na obszarach o szczególnym znaczeniu dla zachowania zasobów przyrodniczych.

2. W celu ochrony walorów sieci przyrodniczej i ekologicznej wskazane jest minimalizowanie negatywnego oddziaływania na krajobraz obiektów kubaturowych poprzez ograniczenie zajmowanej przez nie powierzchni oraz wysokości obiektów.

3. Walory przyrodnicze obszaru powinny mieć znaczenie nadrzędne w procesie planowania inwestycji i rozwoju obszaru funkcjonalnego.

4. Należy wykorzystać sieć przyrodniczą i ekologiczną jako podstawę rozbudowy atrakcyjnej oferty turystycznej.

5. Systemy Przyrodnicze Gmin powinny być ze sobą spójne i uwzględniać najważniejsze elementy regionalnej sieci ekologicznej.

6. W procesie zagospodarowania obszarów cennych przyrodniczo należy: utrzymywać przestrzeń wolną od zabudowy, zapewnić odpowiednie rozwiązania przestrzenne umożliwiające migrację zwierząt oraz kształtować spójne, połączone obszary przyrodnicze i ekologiczne.

7. Należy uwzględnić zwiększanie ciągłości leśnych korytarzy ekologicznych poprzez zalesienia jednocześnie zapewniając możliwość przeznaczania lasów na cele rekreacyjne, z uwzględnieniem utrzymania funkcji ekologicznej.

8. Bezwzględną ochronę uregulowanych obszarów cennych przyrodniczo (np. obszarów Natura 2000).

W zakresie kształtowania elementów sieci powiązań infrastrukturalnych i transportowych:

1. Najważniejsze zamierzenia inwestycyjne wpływające na poprawę funkcjonowania układu sieci energetycznej związane są z poprawą dostępności i stabilności zaopatrzenia w energię z wykorzystaniem źródeł odnawialnych.

2. Lokalizacja inwestycji w zakresie rozwoju zielonej energii powinna być uzależniona od warunków naturalnych dających możliwość efektywnej realizacji inwestycji.

3. W celu poprawy jakości powiązań transportowych oraz poprawy sprawności i bezpieczeństwa ruchu wskazuje się wyznaczenie terenowych niezbędnych do realizacji kluczowych w tym zakresie zamierzeń inwestycyjnych.

4. Inwestycje w zakresie kształtowania elementów sieci transportowej powinny być realizowane zgodnie z zasadami zrównoważonej mobilności, a tym samym poszanowaniem terenów cennych pod kątem ekologicznym.

5. Realizacja przedsięwzięć infrastrukturalnych nie powinna naruszać równowagi w systemie sieci osadniczej ani powodować znaczących uciążliwości dla mieszkańców Obszaru Funkcjonalnego.

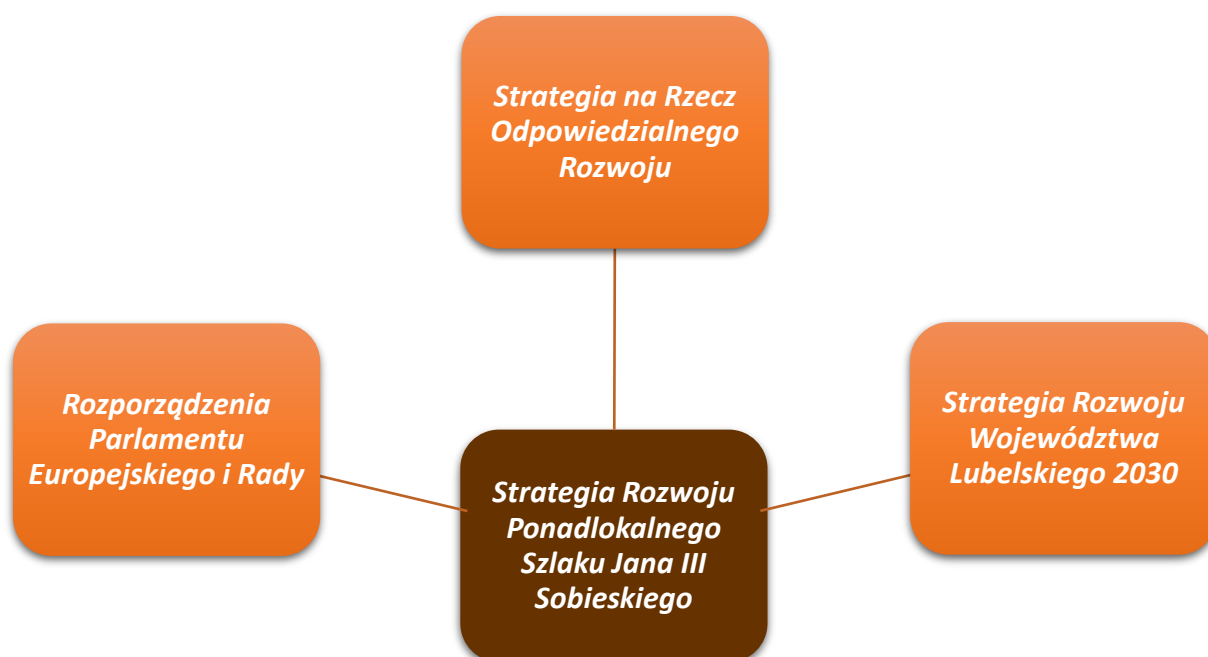
6. Dla zapewnienia dostępności dla mieszkańców, ośrodków obsługi skupiających funkcje społeczno-gospodarcze, usługowe, edukacyjne i zdrowotne oraz w celu zwiększenia mobilności mieszkańców lokalne polityki przestrzenne powinny uwzględniać przywrócenie i usprawnienie powiązań komunikacyjnych miejscowości wiejskich z ośrodkami gminnymi i powiatowymi.

12. Zgodność postanowień strategii z celami na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym

Jednym z warunków prawidłowego wdrażania strategii rozwoju jest jej zgodność z odpowiednimi dokumentami wyższego szczebla. Wskazane w niniejszym rozdziale dokumenty strategiczne i wykonawcze stanowią warunki brzegowe dla Strategii Rozwoju Ponadlokalnego OF, która została przygotowana w pełnej zgodności z tymi dokumentami. Dlatego też, wszelkie działania określone w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Szlaku Jana III Sobieskiego odpowiadają równocześnie wyzwaniom na poziomie europejskim i krajowym zidentyfikowanym w obszarach wsparcia współfinansowanych z Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych.

Mając na uwadze rozpoczynającą się nową perspektywę finansową UE na lata 2021 – 2027 dołożono wszelkich starań, aby strategia spełniała również wszystkie wymagania stawiane przez akty prawne szczebla regionalnego i krajowego.

Rysunek 7 – Zgodność strategii ponadlokalnej z dokumentami nadrzędnymi

Źródło: opracowanie własne.

Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady

Komisja Europejska w projektach Rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady przedstawiła zakres nowej Polityki Spójności na lata 2021-2027. Pakiet rozporządzeń obejmuje przede wszystkim: Rozporządzenie ogólne, Rozporządzenie w zakresie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Rozporządzenie w zakresie Europejskiego Funduszu Społecznego. Jednym z elementów ww. dokumentów jest przedstawienie podstawowych założeń i Celów Tematycznych dla Polityki Spójności oraz proponowanych zasad funkcjonowania programów operacyjnych w perspektywie 2021–2027. Jednym z istotniejszych dla OF jest Cel Tematyczny nr 5 – Europa bliżej obywateli dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich, wiejskich i przybrzeżnych w ramach inicjatyw lokalnych w całej UE, który jest podstawą ustanowienia Instrumentów Terytorialnych w perspektywie 2021 – 2027. Należy jednak zaznaczyć, że zaplanowane w ramach strategii działania wpisują się również w pozostałe Cele Polityki Spójności.

Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, jako najważniejszy dokument krajowy wskazuje, że zrównoważony rozwój społeczny i regionalny to rozwój skierowany na terytorialną różnorodność oraz jej atuty, a jednocześnie dbający o zapewnienie całemu społeczeństwu wysokiej jakości życia. Strategia określa podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym i przestrzennym w perspektywie roku 2020 i 2030. SOR przedstawia nowy model rozwoju – rozwój odpowiedzialny oraz społecznie i terytorialnie zrównoważony. Niniejszy dokument został opracowany w pełnej zgodności z powyższymi zasadami. W szczególności jest to widoczne w obszarze Rozwój Zrównoważony Terytorialnie. Oznaczający rozwój wszystkich terytoriów przez wzmacnianie ich potencjałów endogenicznych i czynników rozwoju oraz likwidację barier i włączenie w procesy rozwojowe regionów zmagających się z trudnościami o charakterze restrukturyzacyjnym i adaptacyjnym obszarów wiejskich wraz z ich lokalnymi ośrodkami miejskimi oraz średnich miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze. Oznacza to m.in. prowadzenie skutecznej polityki regionalnej dostosowanej do specyfiki danego terytorium i obejmującej działania służące aktywizacji gospodarczej, rozwojowi lokalnych rynków pracy i mobilizacji zawodowej mieszkańców, czy poprawie dostępu do usług publicznych z wykorzystaniem potencjałów lokalnych i na poziomie gospodarek, jak również własnych zasobów. Inicjatywa opracowania wspólnej strategii rozwoju jednostek samorządu terytorialnego, które zostały zidentyfikowane w SOR jako tracące funkcje społeczno-gospodarcze i zagrożone trwałą marginalizacją doskonale wpisuje się zatem w krajową politykę rozwoju regionalnego.

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030, przyjęta przez Sejmik Województwa Lubelskiego Uchwałą nr/XXIV/406/2021 z dnia 29 marca 2021 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku jest najistotniejszym dokumentem poziomu regionalnego mającym bezpośredni wpływ na zapisy Strategii Rozwoju Ponadlokalnego. Zgodność dokumentów w zakresie sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji dot. kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie określonych w strategii rozwoju województwa jest wymaganiem ustawowym. Należy jednak zaznaczyć, że niniejszy dokument wpisuje się także w poszczególne cele strategiczne operacyjne SRWL. W szczególności są to CS2: Wzmocnienie powiązań i układów

funkcjonalnych, CS3: Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu oraz CS4: Wzmacnianie kapitału społecznego. W Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego przyjęto model rozwoju stymulowany strategicznymi wyborami jako: zrównoważony, integrujący zasoby i potencjały, ukierunkowany na wysoką jakość życia. Aby realizować kierunki założone w Strategii Rozwoju Województwa zastosowano wymiar terytorialny poprzez skoncentrowanie działań na wykorzystaniu potencjałów rozwojowych na określonym obszarze, tzw. obszarze strategicznej interwencji.

13. Wdrażanie strategii ponadlokalnej oraz dokumenty wykonawcze

Wdrażanie dokumentu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Szlaku Jana III Sobieskiego będzie procesem stałym, który wymaga bieżącego monitoringu. Zadaniem Partnerów będzie cykliczna weryfikacja postanowień dokumentu oraz zmian jakie postępują w wyniku jego realizacji. Proces ten wymaga zaangażowania i współpracy wszystkich jednostek samorządu terytorialnego oraz lokalnych interesariuszy zaangażowanych w realizację strategii. Gwarantem sukcesu jest tutaj współpraca oparta na partnerskich relacjach, zgodnych z wypracowanymi zasadami. Samorządy, mieszkańcy, przedsiębiorcy i organizacje pozarządowe są jednocześnie adresatami celów strategicznych i przypisanych im priorytetów działania, jak również istotnym partnerem w ich realizacji. Dlatego też niezbędne jest wskazanie najważniejszych elementów składających się na system realizacji strategii, w tym również dokumentów wykonawczych.

Podstawą organizacji systemu wdrażania Strategii Ponadlokalnej jest struktura w ramach Stowarzyszenia na rzecz wspierania spójności Obszaru Funkcjonalnego Szlaku Jana III Sobieskiego, którego członkami są gminy: Gorzków, Krasnystaw - Gmina Miejska, Krasnystaw - Gmina Wiejska, Ludwin, Łęczna, Mełgiew, Milejów, Piaski, Rybczewice, Spiczyn, Wólka. Wszystkie jednostki samorządu terytorialnego są zatem solidarnie odpowiedzialne za realizację postanowień Statutu Stowarzyszenia i niniejszego dokumentu.

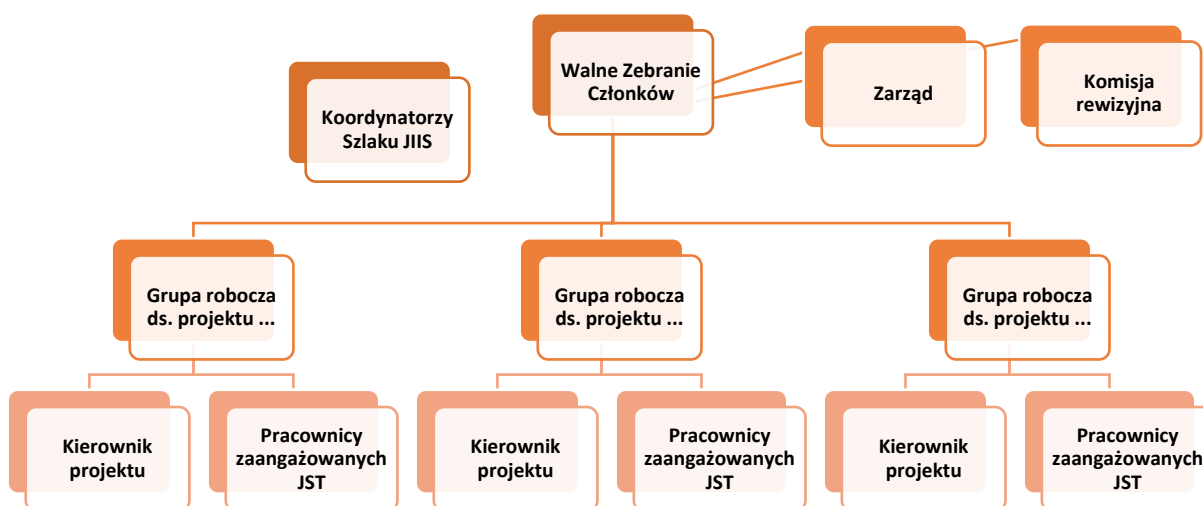
Główne elementy Statutu określają: nazwę Partnerstwa, wszystkich członków, siedzibę, cele i władze Stowarzyszenia. Siedzibą i jednocześnie Liderem organizacji jest Gmina Piaski. Celem Stowarzyszenia jest wspieranie idei samorządu terytorialnego oraz obrona wspólnych interesów członków stowarzyszenia, a w szczególności poprawa spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej Obszaru Funkcjonalnego Szlaku Jana III Sobieskiego poprzez wspieranie rozwiązań funkcyjnych między innymi w zakresie: turystyki, przetwórstwa, w tym produkcji rolnej, energetyki, kultury, sportu, edukacji, przedsiębiorczości, działalności edukacyjnej, wspierania inicjatyw społecznych. Do najważniejszych organów tworzących również władze Stowarzyszenia należą:

- Walne Zebranie Członków,
- Zarząd,
- Komisja Rewizyjna.

Należy zwrócić uwagę, że determinantą sukcesu wdrażania Strategii Ponadlokalnej będzie realna współpraca Partnerów. Najważniejszym zadaniem Stowarzyszenia, będzie pozyskiwanie środków zewnętrznych, w tym unijnych na zidentyfikowane w strategii projekty

o charakterze strategicznym. Realizacja projektów kluczowych powinna stać się podstawą do budowania wspólnej zintegrowanej oferty głównie turystycznej, ale także promocyjnej czy oferty pozwalającej identyfikację obszaru jako spójnej przestrzeni publicznej. Dlatego też, wyłącznie od odpowiedniego poziomu zaangażowania wszystkich Partnerów w sprawy związane ze stałym rozwojem Partnerstwa, zależy końcowy sukces w zakresie wdrażania Strategii Ponadlokalnej.

Rysunek 8 – Podmioty zaangażowane we wdrażanie strategii ponadlokalnej

Źródło: Opracowanie własne.

Sugeruje się organizację cyklicznych spotkań władarzy wszystkich jednostek wchodzących w skład obszaru, aby na poziomie decyzyjnym planować i weryfikować kierunki rozwojowe Partnerstwa. Kompetencją Walnego Zebrania Członków może być również powoływanie grup roboczych ds. realizacji przedsięwzięć wynikających ze Strategii Ponadlokalnej. Grupy robocze będą wprost odpowiedzialne za realizację wszelkich działań związanych z realizacją projektów wynikających ze Strategii Ponadlokalnej. W celu zapewnienia sprawnej współpracy pomiędzy partnerami będą one powoływane już na etapie przygotowania projektów. Grupy robocze powinny być złożone z pracowników bezpośrednio zaangażowanych w przygotowanie wniosku aplikacyjnego danego przedsięwzięcia oraz następnie jego realizację. Spośród pracowników gmin zaangażowanych w realizację poszczególnych projektów, każdorazowo wyznaczony będzie Kierownik Projektu. Członkowie grup roboczych będą mieli za zadanie przede wszystkim:

- sprawne przygotowanie i realizację projektów strategicznych,
- monitorowanie postępu wskaźników realizacji przedsięwzięć,
- informowanie Walnego Zgromadzenia Członków o postępach prac, zidentyfikowanych ryzykach oraz napotkanych problemach we wdrażaniu Strategii.

Dodatkowo, należy rozważyć powołanie tzw. Koordynatorów Szlaku Jana III Sobieskiego w każdej z gmin. Będą to pracownicy, którzy w ramach swoich obowiązków mogliby odpowiadać za wdrażanie postanowień dokumentu strategicznego na poziomie realizacyjnym. Osoby do stałych, roboczych kontaktów w sprawach związanych z realizacją

zadań w zakresie obszaru funkcjonalnego. Koordynatorzy Szlaku Jana III Sobieskiego mogą również brać udział w posiedzeniach Walnego Zebrania Członków i Grupach roboczych do spraw poszczególnych projektów.

Postanowienia Strategii Rozwoju Ponadlokalnego będą w znacznej mierze wdrażane poprzez tzw. instrumenty realizacyjne oraz dokumenty wykonawcze. Zgodnie z zapisami projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 przewiduje się możliwość wykorzystania trzech form instrumentów terytorialnych:

- Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Miejskich Obszarów Funkcjonalnych (OSI wyznaczone w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku);
- Inny Instrument Terytorialny dla obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją (OSI wyznaczone w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030);
- Inny Instrument Terytorialny dotyczący rewitalizacji obszarów miejskich i wiejskich (obszar ustalony na podstawie Gminnych Programów Rewitalizacji).

Beneficjentami poszczególnych instrumentów będą wybrane JST wchodzące w skład partnerstwa opracowującego Strategię Rozwoju Ponadlokalnego. Jednak instrumenty wskazane powyżej nie będą mogły być źródłem finansowania przedsięwzięć dla całego obszaru, a jedynie jego części przypisanej do odpowiednich instrumentów realizacyjnych w procesie delimitacji. Dlatego też niezbędne będzie aplikowanie o środki na wspólne przedsięwzięcia w ramach FEL 2021-2027 oraz programów na poziomie krajowym.

Należy również zaznaczyć, że możliwe jest także opracowywanie przez poszczególne JST dokumentów o charakterze sektorowym. Wymienić wśród nich należy m. in. Gminne Programy Rewitalizacji, Plany Gospodarki Niskoemisyjnej, Strategie Rozwoju Elektromobilności. Należy pamiętać, że dokumenty o charakterze wdrożeniowym powinny: zostać opracowane zgodnie z wytycznymi/przepisami zawartymi w dokumentach i aktach prawnych szczebla regionalnego i krajowego oraz być w pełni zgodne z postanowieniami Strategii Ponadlokalnej OF. Wymienione dokumenty zawierają zazwyczaj krótką charakterystykę poszczególnych gmin, z uwzględnieniem ich przewag konkurencyjnych oraz listę przedsięwzięć o charakterze indywidualnym, które powinny wpisywać się także w cele i strategiczne i rozwojowe strategii ponadlokalnej. Tak opracowany system dokumentów o charakterze strategicznym, stanowił będzie podstawę do ubiegania się o środki zewnętrzne przy realizacji projektów zarówno partnerskich jak i indywidualnych prowadzących do zrównoważonego rozwoju całego obszaru objętego strategią.

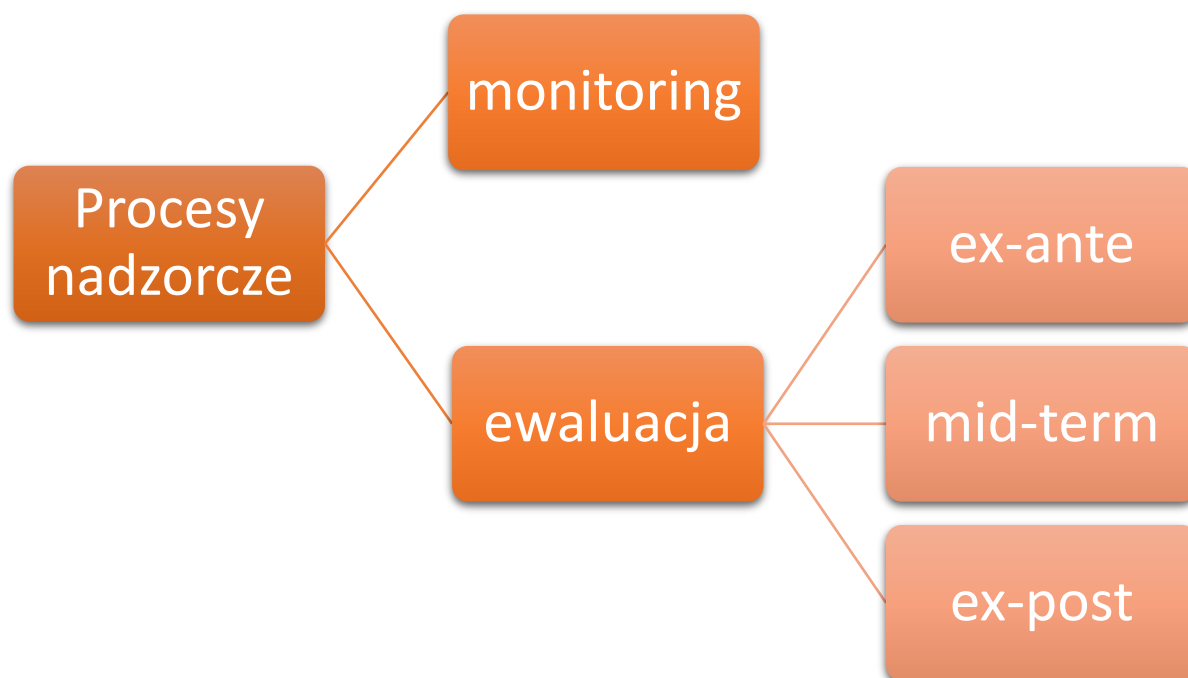
14. Monitoring postanowień strategii i procesy nadzorcze

Jeżeli chodzi o procesy nadzorcze związane z planowaniem strategicznym to należy w tym miejscu wskazać na monitoring i ewaluację postanowień Strategii Ponadlokalnej. Są one niezbędne do prawidłowej i skutecznej realizacji zaplanowanych działań.

W zakresie ewaluacji strategii ponadlokalnych, w ustawie określono obowiązek realizacji uprzedniej ewaluacji trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji (ewaluacja ex-ante). Ewaluację taką należy przygotować przed formalnym przyjęciem

dokumentu. Bardzo dobrym rozwiązaniem jest włączenie ewaluatorów w prace nad strategią, wówczas ewaluacja jest bardziej skuteczna. Zaproponowane na tym etapie wnioski ewaluacyjne należy przewidzieć do rozpatrzenia jako cenne spostrzeżenia ekspertów mogące znacząco poprawić jakość zaplanowanej interwencji. Ewaluacja ex-ante jest próbą znalezienia odpowiedzi na pytanie, czy działania planowane w ramach strategii przyniosą zakładane efekty przy użyciu dedykowanych im instrumentów i zasobów. Ocena ta ma posłużyć poprawie jakości planowanej do uruchomienia interwencji. Przedmiotem oceny ex-ante jest kilka elementów strategii. Po pierwsze, weryfikuje się: kompletność, poprawność, adekwatność, trafność i ewentualnie aktualność wniosków wynikających z diagnozy. Po drugie, ewaluacja ta ocenia, czy cele są dobrze wyznaczone i możliwe do osiągnięcia wskutek realizacji zaplanowanych działań oraz czy te działania są możliwe do zrealizowania przy wykorzystaniu dostępnych zasobów. Innymi słowy, na tym etapie zostają ocenione powiązania między diagnozą (obserwacje dotyczące deficytów lub potencjałów) a działaniami, w tym alokowanymi zasobami i celami. Tej części ewaluacji powinno towarzyszyć oszacowanie przewidywanego wpływu realizacji celów na sferę rozwoju lokalnego, której one dotyczą. Trzecim przedmiotem oceny ewaluacji ex-ante jest weryfikacja jej założeń wobec zapisów dokumentów wyższego rzędu. Przeprowadzona po przygotowaniu projektu niniejszej strategii ewaluacja ex-ante, została zrealizowana z uwzględnieniem najważniejszych zasad i dobrych praktyk związanych z opracowaniem tego typu procesów. Raport ewaluacyjny stanowi odrębny dokument, opracowany w procesie przygotowania Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Szlaku Jana III Sobieskiego.

Rysunek 9 – Procesy nadzorcze w strategii ponadlokalnej

Źródło: Opracowanie własne.

W procesie realizacji postanowień Strategii Ponadlokalnej zasadne jest również zaplanowanie fakultatywnych procesów ewaluacji strategii tj. w połowie (mid-term) oraz na koniec okresu realizacji (ex-post). Proces ewaluacji pozwoli na określenie stopnia realizacji

postanowień strategii. Badania te mają charakter fakultatywny i mogą zostać przeprowadzone również przez podmiot zewnętrzny.

Ewaluacja mid-term jest prowadzona w celu diagnozy stopnia, w jakim udało się osiągnąć zakładane wskaźniki rezultatu w połowie realizacji Strategii (tj. po roku 2024). Badania ewaluacyjne ma za zadanie dostarczyć cenne wnioski, pozwalające na określenie prawdopodobieństwa osiągnięcia wskaźników strategicznych, mając na uwadze dotychczas podjęte działania i zrealizowane projekty. Dzięki przeprowadzonym analizom można zidentyfikować obszary wymagające usprawnień, po czym podjąć aktywność w celu ich wdrożenia. Badanie ewaluacyjne mid-term pozwala więc zwiększyć skuteczność i efektywność interwencji, uwzględniając zmieniający się kontekst społeczny oraz instytucjonalny. Może być również wykorzystane jako przesłanka do aktualizacji zapisów Strategii.

Ewaluacja ex-post jest społeczno-ekonomicznym badaniem oceniającym znaczenie przeprowadzonej interwencji w zakresie realizacji potrzeb, na które miała odpowiadać, jak również oceniającym jej niezamierzone efekty. W ramach tego typu badania, należy dokonać całościowej oceny interwencji, dlatego też ewaluację ex-post często określa się mianem ewaluacji podsumowującej. Specyfika ewaluacji ex-post polega na tym, że w badaniu uwzględnione zostają realne efekty wprowadzonych interwencji. Poprzez porównanie tego, co powinno zostać osiągnięte dzięki określonym działaniom z tym, co faktycznie osiągnięto, możliwa jest odpowiedź na pytanie: czy cele interwencji zostały zrealizowane, a jeżeli tak, to w jakim stopniu. Weryfikowana jest tym samym przyjęta na etapie programowania wizja Obszaru Funkcjonalnego.

W odniesieniu do monitorowania postanowień strategii to powinno ono następować poprzez ocenę realizacji wskazanych w niej postanowień w sposób ilościowy (liczba zrealizowanych celów i przedsięwzięć) i jakościowy (wpływ na osiągnięcie wskaźników monitoringowych). Podmiotem odpowiedzialnym za koordynację procesu monitorowania jest Lider Partnerstwa. Jednocześnie należy wskazać pełną współodpowiedzialność pozostałych gmin za niniejszy proces. Wszystkie jednostki realizujące działania wynikające ze Strategii Rozwoju Ponadlokalnego zobowiązane są do gromadzenia danych dotyczących wskaźników monitoringu strategii oraz wskaźników produktu i rezultatu określonych dla poszczególnych projektów. Partnerzy mają również obowiązek sprawnego i regularnego przekazywania niniejszych informacji do Lidera, który w terminie 3 miesięcy od zakończenia każdego roku kalendarzowego przygotowuje raport z postępów realizacji Strategii. Ocena postępów we wdrażaniu Strategii dokonywana w cyklu rocznym będzie bazowała na: wskaźnikach statystycznych BDL GUS, danych dostępnych w bazach publicznych tj. KRS, CEIDG, CEPIK, danych pozyskanych od realizatorów projektów strategicznych. Raport będzie również przekazywany do wiadomości wszystkich Partnerów Stowarzyszenia OF.

Nieskomplikowany proces ciągłego monitoringu postanowień strategii będzie gwarantem skutecznej oceny realizowanych działań zarówno pod kątem osiągania zakładanych wskaźników jak i efektywnego wydatkowania środków publicznych przeznaczonych na działania strategiczne. Należy również zaznaczyć, że projekty realizowane w ramach niniejszej strategii z udziałem środków zewnętrznych, będą podlegać monitoringowi instytucji nadrzędnych zgodnie z umową o dofinansowanie i wytycznymi w ramach poszczególnych programów operacyjnych.

15. Ramy finansowe i źródła finansowania

Działania określone w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego są poparte możliwościami i chęcią ich realizacji przez poszczególne JST również w kontekście zapewnienia ich finansowania. Szczególnie istotna jest różnorodność potencjalnych źródeł finansowania. Do realizacji zaplanowanych działań zostaną wykorzystane środki własne JST, środki krajowe w formie dedykowanych funduszy i programów, fundusze unijne i inne zagraniczne oraz środki prywatne, kredyty bankowe i pożyczki. Wyznaczenie ram finansowych jest niezbędne do oceny możliwości realizacji strategii. Należy również zaznaczyć, iż realizacja przedsięwzięć strategicznych może mieć także różnorodne formy finansowania przedsięwzięć. Perspektywa finansowa UE 2021-2027 daje możliwość wykorzystania zarówno instrumentów finansowych jak i dotacji oraz subwencji bezzwrotnych. Istnieje również możliwość wykorzystania finansowania w formie partnerstwa publiczno-prywatnego.

Rysunek 10 – Zakres programów krajowych na lata 2021-2027

Programy krajowe 2021–2027

Infrastruktura i Środowisko	25,1 mld €	największe inwestycje infrastrukturalne, drogi, koleje, transport publiczny, ochrona środowiska
Inteligentny Rozwój	8,0 mld €	przedsięwzięcia, innowacje, współpraca nauki i biznesu
Wiedza, Edukacja, Rozwój	4,3 mld €	nauka, edukacja, żłobki, kapitał ludzki, sprawy społeczne
Polska Wschodnia	2,5 mld €	środki wsparcia dla rozwoju województw Polski Wschodniej
Polska Cyfrowa	2,0 mld €	cyfryzacja, sieci szerokopasmowe
Europejska Współpraca Terytorialna	0,56 mld €	wsparcie współpracy transgranicznej i transnarodowej oraz międzyregionalnej UE
Pomoc Techniczna	0,5 mld €	wsparcie dla instytucji wdrażających fundusze UE
Sprawiedliwa Transformacja	4,4 mld €	wsparcie w transformacji regionów górniczych
Rybnictwo i Morze	0,5 mld €	wsparcie rybactwa i rybołówstwa oraz rozwój lokalnych społeczności rybackich
Pomoc Żywnościowa	0,2 mld €	wsparcie osób doświadczonych ubóstwem

Źródło: <https://nowedotacjeunijne.eu/programy-2021-2027/>

W chwili obecnej, na poziomie krajowym trwają prace nad układem programów polityki spójności. Prezentowany powyżej wykaz stanowi potencjalne źródła finansowania części przedsięwzięć zaplanowanych do realizacji w ramach niniejszej strategii. Szczególnie istotne dla Obszaru Funkcjonalnego mogą być następujące programy:

- Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS) – następca Programu Infrastruktura i Środowisko. Program przyczyni się do rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska oraz przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu. FEnIKS wesprze również inwestycje transportowe oraz dofinansuje ochronę zdrowia i dziedzictwo kulturowe. Planowany budżet to: ponad 25 mld euro.
- Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG) – program jest kontynuacją dwóch wcześniejszych programów: Innowacyjna Gospodarka 2007-2013 (POIG) oraz Inteligentny Rozwój 2014-2020 (POIR). FENG będzie wspierał realizację projektów badawczo-rozwojowych, innowacyjnych oraz zwiększających konkurencyjność polskiej gospodarki. Z programu będą mogli skorzystać m.in. przedsiębiorcy, instytucje z sektora nauki, konsorcja przedsiębiorstw oraz instytucje otoczenia biznesu, ośrodki innowacji. Planowany budżet to ok 7,9 mld euro.
- Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS) - następca Programu Wiedza Edukacja Rozwój (POWER). Główne obszary działania FERS to: praca, edukacja, zdrowie oraz dostępność. Program będzie wspierał projekty z zakresu: poprawy sytuacji osób na rynku pracy, zwiększenia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, zapewnienia opieki nad dziećmi, podnoszenia jakości edukacji i rozwoju kompetencji, integracji społecznej, rozwoju usług społecznych i ekonomii społecznej oraz ochrony zdrowia.
- Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC) - jest następcą programu Polska Cyfrowa (POPC), który w latach 2014-2020 wspierał cyfryzację w Polsce. FERC będzie koncentrował się przede wszystkim na: zwiększeniu dostępu do ultraszybkiego internetu szerokopasmowego, udostępnieniu zaawansowanych e-usług, zapewnieniu cyberbezpieczeństwa, rozwoju gospodarki opartej na danych, wykorzystującej najnowsze technologie cyfrowe, wsparciu rozwoju zaawansowanych kompetencji cyfrowych, w tym również w obszarze cyberbezpieczeństwa dla jednostek samorządu terytorialnego (JST) i przedsiębiorców. Planowany budżet FERC to ok. 2 mld euro.
- Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej (FEPW) – nowy program dla makroregionu Polski Wschodniej będzie koncentrował się na czterech głównych obszarach: wzmocnienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, energia i ochrona klimatu, spójna sieć transportowa i zwiększenie dostępności transportowej oraz aktywizacja kapitału społecznego, rozwój turystyki i usługi uzdrowiskowe. Województwa objęte wsparciem: lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie i warmińsko-mazurskie, województwo mazowieckie bez Warszawy i dziewięciu otaczających ją powiatów. W puli FEPW jest ok. 2,5 mld euro.
- Fundusz Sprawiedliwej Transformacji – 4,4 mld euro (pomoc w transformacji dla regionów górniczych: śląskiego, małopolskiego, dolnośląskiego, wielkopolskiego, łódzkiego i lubelskiego)
- Fundusze Europejskie dla Lubelskiego (FEL) – główne źródło finansowania Strategii Rozwoju Ponadlokalnego. Program będzie składał się z 10 osi tematycznych, w które wpisują się poszczególne cele niniejszej strategii. Planowany budżet programu to około: 2,3 mld euro.

Nie należy zapominać również o innych zewnętrznych źródłach finansowania. Na podstawie ogłoszonego w maju 2020 r. Europejskiego Planu Odbudowy i jego filaru pn. Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności w Polsce został przygotowany Krajowy Plan Odbudowy (KPO), który będzie uzupełniał interwencje polityki spójności w okresie 2021-2027. Celem interwencji w ramach KPO będzie przede wszystkim odbudowa potencjału rozwojowego gospodarki utraconego w wyniku pandemii COVID-19. Przewiduje się, że w ramach KPO będą m.in. inwestycje związane z zieloną gospodarką, cyfryzacją, innowacyjnością gospodarki, zatrudnieniem, działalnością badawczo-rozwojową, sektorem ochrony zdrowia oraz projekty w obszarze transportu i energetyki.

Ważnym źródłem finansowania dla OF mogą być również programy bezpośrednio zarządzane przez Komisję Europejską np. LIFE, Horyzont, międzynarodowe programy sieciowe (np. Interreg) i Mechanizm Finansowy EOG i Norweski Mechanizm Finansowy oraz programy współpracy transgranicznej.

Rysunek 11 – Układ osi Programu FEL 2021-2027

Źródło: <https://www.rpo.lubelskie.pl>

Podstawowym i najważniejszym źródłem finansowania przedsięwzięć wskazanych w niniejszej strategii będzie program regionalny – Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027. W jego ramach bardzo ważną rolę będą pełniły instrumenty terytorialne oraz środki na rewitalizację. To właśnie z tych instrumentów powinni korzystać przedstawiciele Obszaru Funkcjonalnego Powyższy rysunek przedstawia schematyczne zestawienie osi programu w podziale na Cele Polityki UE.

Dopełnieniem zestawienia w zakresie potencjalnych źródeł finansowania projektów Szlaku Jana III Sobieskiego może być poniższa tabela będąca matrycą celów strategicznych i rozwojowych oraz potencjalnych źródeł finansowania przedsięwzięć strategicznych w wybranych obszarach. Co ważne, każdy cel posiada więcej niż jeden program, z którego może być współfinansowany.

Tabela 4 – Matryca celów strategicznych i rozwojowych oraz źródeł finansowania

Cel strategiczny	Budowanie rozpoznawalności obszaru			Wzmacnianie tradycji i dziedzictwa kulturowego			Zwiększenie wykorzystania nowoczesnych rozwiązań technologicznych		
	1.1	1.2	1.3	2.1	2.2	2.3	3.1	3.2	3.3
CEL	+	+	+	+	+	+	+	+	+
FEnIKS	+	+					+	+	+
FENG		+	+						
FERS				+	+				
FERC									+
FEPW	+	+	+				+	+	+
KPO							+	+	+
KE i sieciowe	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Źródło: opracowanie własne.

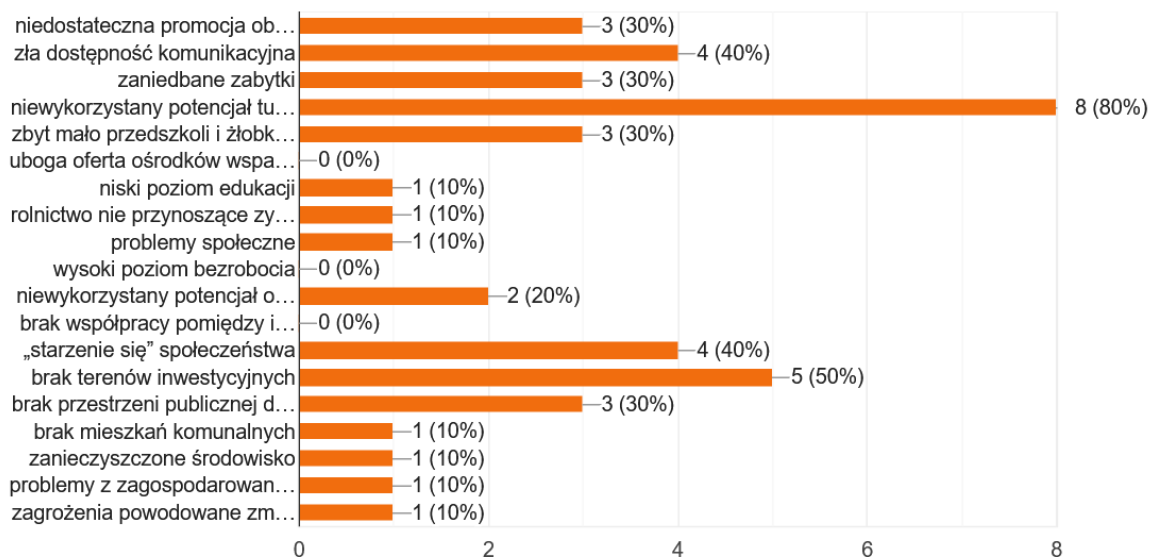
16. *Partycypacja społeczna w procesie przygotowania strategii*

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Szlaku Jana III Sobieskiego została opracowana w pełnej zgodności z zasadą z partycypacji społecznej. Na każdym etapie prac zagwarantowano udział partnerów społeczno-gospodarczych. Lokalne grupy interesariuszy składające się m.in. z przedstawicieli podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób ze specjalnymi potrzebami, równości płci i niedyskryminacji zostały włączone w prace nad przygotowaniem i będą włączone również w działania związane z wdrażaniem Strategii Ponadlokalnej. Takie podejście pozwala na wykorzystanie potencjału wszystkich zaangażowanych stron i jednocześnie buduje poczucie wspólnej odpowiedzialności władz samorządowych i mieszkańców za przygotowanie dokumentu, a następnie jego realizację.

Pierwszym etapem prac nad dokumentem był warsztat strategiczny przeprowadzony dla pracowników, władarzy i gmin oraz ich jednostek podległych. Następnie, aby poddać pod weryfikację wspólnie opracowane tezy, potrzeby i problemy dotyczące Partnerstwa zrealizowano prekonsultacje internetowe przeprowadzone w formie ankiety. W procesie tym, jednostki samorządu terytorialnego mogły się wypowiedzieć na temat stanu, problemów i kierunków rozwoju obszaru realizacji Strategii Ponadlokalnej. Wskazując silne i słabe strony obszaru oraz szanse i zagrożenia rozwojowe w realny sposób przedstawili swoje opinie, które na kolejnym etapie prac zostały wykorzystane w procesie przygotowania analizy SWOT. Ankietowani mieli również możliwość wskazywania potrzeb i oczekiwań w zakresie kierunków rozwoju obszaru i realizacji projektów ponadlokalnych i komplementarnych.

Rysunek 12 – Potencjalne obszary współpracy w ramach Szlaku Jana III Sobieskiego

Wskaż najistotniejsze potrzeby i problemy Obszaru Funkcjonalnego Szlaku Jana III Sobieskiego? (max. 5)

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem narzędzia Formularze Google

Kolejnym elementem udziału lokalnych interesariuszy w procesie przygotowania dokumentu strategicznego był warsztat strategiczny dla przedstawicieli urzędów gmin, jednostek organizacyjnych podległych gminom oraz zainteresowanych przedstawicieli rad gmin, sołtysów, organizacji pozarządowych. Warsztat miał charakter roboczy i odnosił się do wypracowania ostatecznej wersji analizy SWOT, wypracowania najważniejszych problemów obszaru, a także celów strategicznych i operacyjnych, kierunków działań oraz identyfikacji projektów pilotażowych odpowiadających zidentyfikowanym problemom.

Po opracowaniu ostatecznej wersji projektu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego rozpocznie się proces konsultacji społecznych prowadzonych w trybie art. 6 ust. 3 ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Konsultacje prowadzone będą także z sąsiednimi gminami i ich związkami, lokalnymi partnerami społecznymi i gospodarczymi, mieszkańcami gmin oraz z właściwym dyrektorem regionalnego zarządu gospodarki wodnej PGW Wody Polskie. Konsultacje będą stanowiły otwarty proces dialogu władz samorządowych z mieszkańcami i innymi interesariuszami, mający na celu podjęcie optymalnych decyzji w zakresie rozwoju obszaru funkcjonalnego. Zakres, termin i sposób organizacji procesu konsultacji zostanie ogłoszony na stronach internetowych gmin zgodnie z wewnętrznymi procedurami konsultacyjnymi.

Projekt Strategii Ponadlokalnej będzie również przekazany drogą elektroniczną podmiotom, które ze względu na zakres tematyczny lub terytorialny mogły być zainteresowane jego treścią. Zorganizowane zostanie wspólne spotkanie konsultacyjne dla mieszkańców obszaru, podczas którego lokalni interesariusze mieli możliwość nie tylko zapoznania się z koncepcją rozwoju obszaru funkcjonalnego, ale również zgłoszenia swoich propozycji w formie dyskusji. Zgodnie z wymogami ustawowymi proces konsultacji będzie trwał 35 dni od dnia ogłoszenia na stronie internetowej informacji o rozpoczęciu konsultacji. W tym czasie każdy mieszkaniec będzie mógł przesłać swoje uwagi do dokumentu. Sprawozdanie

z przebiegu i wyników konsultacji, zawierające w szczególności ustosunkowanie się do zgłoszonych uwag wraz z uzasadnieniem, zostanie przygotowywane w terminie 30 dni od zakończenia procesu i zamieszczone na stronach internetowych poszczególnych gmin. Cały proces pozwoli na zaangażowanie różnych grup społecznych w przygotowanie strategii, co jest również zapowiedzią pełnej współpracy z mieszkańcami na etapie wdrażania strategii i realizacji poszczególnych inwestycji.

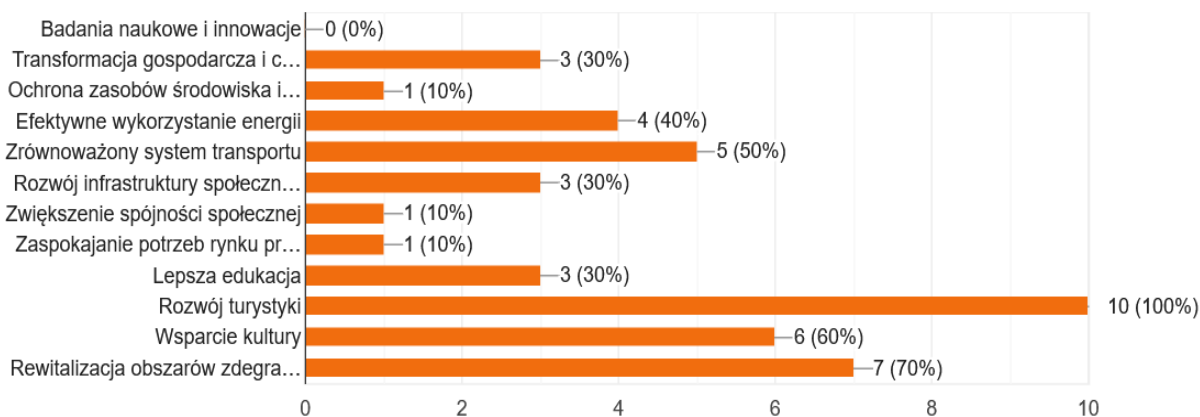
Po realizacji procesu konsultacyjnego i wprowadzeniu niezbędnych poprawek i uzupełnień zgodnych z uwagami przesłanymi przez mieszkańców. Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Obszaru Funkcjonalnego Szlaku Jana III Sobieskiego będzie podlegała opiniowaniu instytucji wskazanych w wymaganiach ustawowych. Dokument podlega opinii Zarządu Województwa Lubelskiego oraz Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska. Kolejnym krokiem będzie przyjęcie Strategii przez wszystkie Rady Gmin wchodzących w skład Obszaru Funkcjonalnego, wówczas Radni będą mogli zapoznać się z dokumentem i wyrazić stosowną opinię na jego temat. Po przyjęciu Strategii przez wszystkie jednostki samorządu terytorialnego, zostanie ona przyjęta do realizacji.

17. Kreatywne narzędzia i instrumenty współpracy

Przeprowadzone w procesie partycypacyjnym warsztaty strategiczne oraz ankieta, którą wypełnili przedstawiciele gmin, jednoznacznie wskazywały, że główną osią współpracy samorządów powinna być turystyka. Jest to również zgodne z dotychczasowymi działaniami, które podejmowało Stowarzyszenie oraz poszczególne samorzady. Rozwój turystyki, był najczęściej wskazywanym w ankiecie obszarem potencjalnej współpracy. Pytania dotyczące istotności zwiększenia poziomu wykorzystania miejsc atrakcyjnych turystycznie w ramach Szlaku Jana III Sobieskiego oraz realizację działań promocyjnych OF otrzymały najwyższe wartości punktowe spośród wszystkich propozycji celów rozwojowych. Jednocześnie, niewykorzystany potencjał turystyczny był wskazywany jako najważniejszy problem obszaru.

Rysunek 13 – Potencjalne obszary współpracy w ramach Szlaku Jana III Sobieskiego

Wskaż potencjalne obszary współpracy Obszaru Funkcjonalnego Szlaku Jana III Sobieskiego? (max. 5)

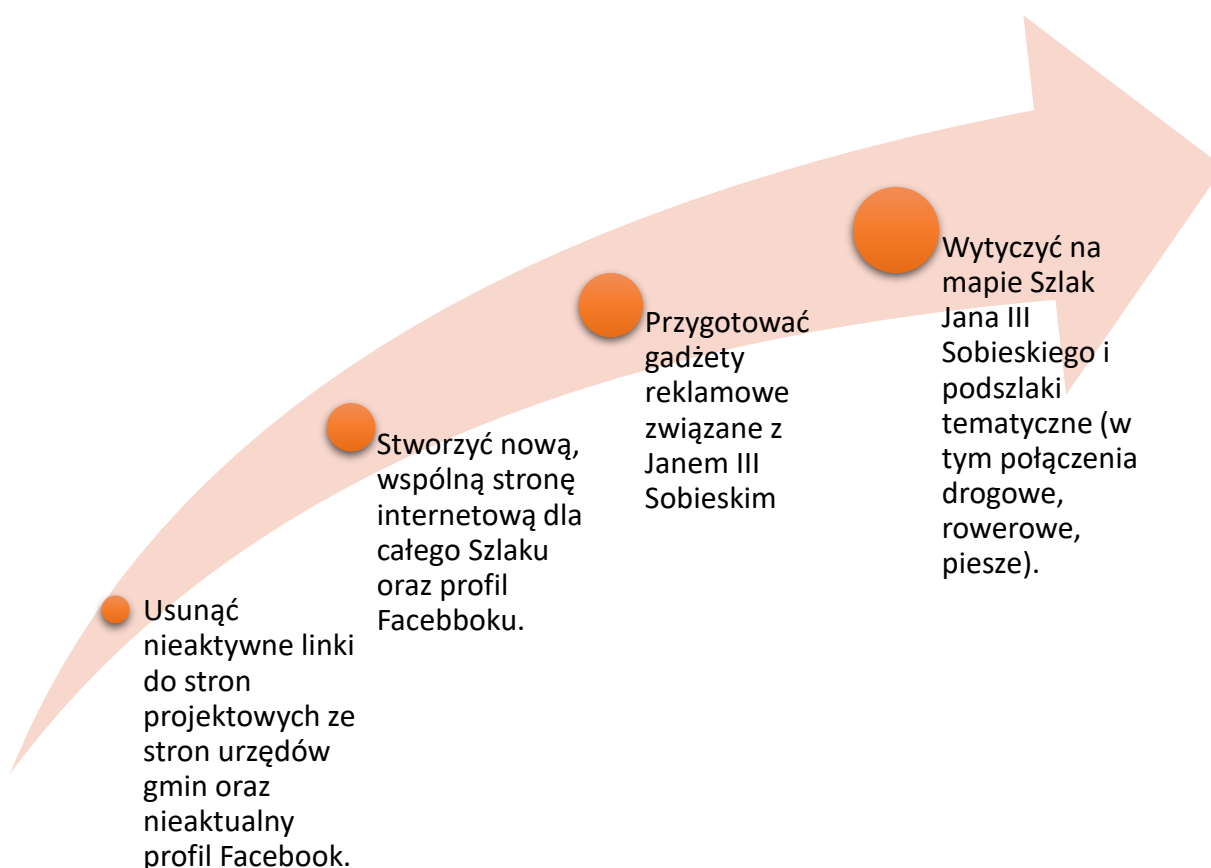
Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem narzędzia Formularze Google.

Tak przedstawiona sytuacja sprawia, że należy zwrócić szczególną uwagę na współpracę ponadlokalną właśnie w zakresie szeroko pojętej turystyki. Gminy wchodzące w skład Obszaru Funkcjonalnego zdają sobie sprawę z dotychczasowych dokonań w tym zakresie, ale mają również świadomość jego potencjału i konieczności wykorzystania innowacyjnych rozwiązań i narzędzi marketingowych.

Obecna perspektywa finansowa Unii Europejskiej powinna pozwolić na szczególne ożywienie współpracy dzięki dodatkowym środkom, które będą możliwe do wykorzystania w latach 2021-2027. Należy poświęcić znaczną uwagę na przygotowanie inicjatyw właśnie z zakresu rozwoju turystycznego obszaru i wzmocnienia działań promujących dziedzictwo historyczne, kulturowe i przyrodnicze. Rozdział 8 niniejszej Strategii pn. Kierunki działań określa zbiór przykładowych inicjatyw, które mogą zostać zrealizowane w ramach Celu Strategicznego nr 1 jakim jest budowanie rozpoznawalności obszaru.

Bardzo istotne będzie również podtrzymanie postanowień przyjętych w trakcie warsztatu strategicznego. Podczas którego, eksperci zewnętrzni przedstawili prezentację dotyczącą informacji na temat Szlaku Jana III Sobieskiego jakie można w chwili obecnej pozyskać w Internecie. Zaprezentowano również najważniejsze zasady marketingu terytorialnego i turystycznego oraz omówiono przykłady kreatywnych narzędzi i instrumentów współpracy w zakresie turystyki. Podstawowe wnioski i rekomendacje dotyczyły realizacji następujących działań, jako podstawy do formowania długookresowych planów i założeń:

Rysunek 14 – Niezbędne kroki w procesie budowania rozpoznawalności obszaru

Źródło: opracowanie własne.

Kroki przedstawione na powyższym schemacie powinny zostać podjęte jak najszybciej. Tak, aby przygotować solidne podstawy do realizacji działań inwestycyjnych związanych z budową i poprawą jakości infrastruktury turystycznej. Przegląd, aktualizację, a także opracowanie nowej strony internetowej i profilu społecznościowego może zrealizować firma zewnętrzna. Należy również rozważyć stałe zlecenie profesjonalnej firmie marketingowej prowadzenia działalności promocyjnej w Internecie. Można również wyznaczyć pracownika jednej z gmin jako osobę odpowiedzialną za prowadzenie portali. Oczywiście wszystkie samorządy powinny wykazać się w tym przypadku dużą wolą współpracy w zakresie przekazywania materiałów na wspólną stronę internetową Szlaku. Dobrze prowadzony marketing internetowy wymaga również nakładów finansowych na działania reklamowe oraz pozycjonowanie stron, które przyczyniają się do zwiększenia widoczności serwisów w wyszukiwarkach internetowych. Dobrze prowadzona komunikacja w internecie i regularny kontakt z potencjalnymi turystami może przynieść efekt w postaci zwiększenia zainteresowania szlakiem wśród mieszkańców całego kraju. Aktywne profile na portalach społecznościowych można wykorzystać zarówno do informowania o atrakcjach turystycznych Szlaku, jak i organizacji konkursów np. fotograficznych zwiększających jego rozpoznawalność.

Jeżeli chodzi o rekomendację w zakresie wytyczenia na mapie Szlaku Jana III Sobieskiego i podszlaków tematycznych (w tym połączeń drogowych, rowerowych, pieszych), to proces ten powinien składać się z dwóch etapów. Na pierwszym z nich, należy opracować wstępną koncepcję szlaku, wyznaczyć miejsca atrakcyjne turystycznie i związane z dziedzictwem związanym z Janem III Sobieskim w poszczególnych gminach. Drugi etap powinien zostać zlecony zewnętrznemu wykonawcy, który przygotowuje propozycję graficzną mapy. Co bardzo istotne, należy opracować ją zarówno w wersji komputerowej jak i papierowej. Pozwoli to na wykorzystanie wszelkich możliwych kanałów dystrybucji oraz zwiększenie zakresu potencjalnych odbiorców.

Uzupełnieniem powyższych działań powinno być również opracowanie gadżetów reklamowych związanych z osobą Jana III Sobieskiego. Mogą one wzmacniać zasięg prowadzonych akcji marketingowych a jednocześnie będą wpływać na trwałość „występowania” motywów związanych ze Szlakiem w przestrzeni publicznej.

Rysunek 15 – Schemat wdrażania techniki marketingowej AIDA

Źródło: opracowanie własne.

Wszelkie podejmowane działania marketingowe budujące markę Szlaku Jana III Sobieskiego powinny być realizowane w oparciu o technikę AIDA. Skrót ten pochodzi od: Attention - przyciągnąć uwagę, Interest - zainteresować produktem, Desire - wywołać pragnienie zakupu, Action - pobudzić działanie do zakupu. Te cztery podstawowe kroki mogą być wykorzystywane właśnie w ramach promocji turystycznej miejsc i mają na celu wzbudzenie konkretnych reakcji klienta, a w tym przypadku turysty. W pierwszej kolejności należy przyciągnąć uwagę turysty, następnie należy utrzymać i zwiększyć jego zainteresowanie Szlakiem pokazując jego atrakcyjność. Trzeci etap daje możliwość prezentacji produktu w taki sposób, aby wzbudzić wolę zobaczenia promowanych atrakcji. Ostatni etap to wezwanie do działania, czyli przyjazdu turysty na teren Szlaku i skorzystania z atrakcji jakie oferuje.

18. Najważniejsze zabytki Gmin Szlaku Jana III Sobieskiego

Jedną z największych szans rozwojowych Szlaku Jana III Sobieskiego z pewnością jest jego potencjał turystyczny. O historii i bogatym dziedzictwie kulturowym obszaru świadczy wielokulturowy i wieloreligijny charakter zabytków znajdujących się na terenie poszczególnych Gmin. Bardzo często są to również zabytki z czasów Sobieskiego, a także zachowane pałace i dworki świadczące o dużej ilości zamieszkującej tu szlachty. Poniżej znajduje się, krótka charakterystyka wybranych zabytków Obszaru Funkcjonalnego.

Gmina Gorzków

Siedziba gminy Gorzków to jedna z najstarszych miejscowości powiatu krasnostawskiego. Ta osada nad Żółkiewką w źródłach pisanych pojawia się w 1359 roku.

Zdjęcie 1 – Kościół św. Stanisława Biskupa Męczennika w Gorzkowie

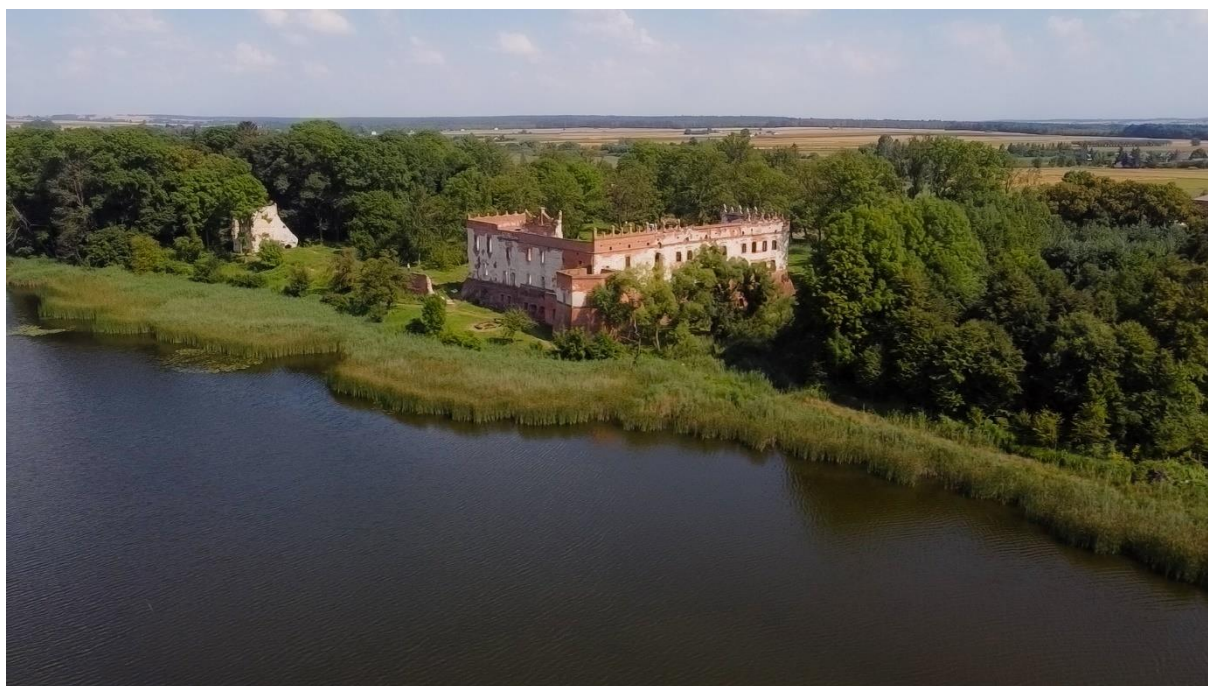
Źródło: Gmina Gorzków.

W 1404 roku Mikołaj Gorzkowski herbu Trąba, proboszcz kościoła św. Floriana w Krakowie, kanonik krakowski i gnieźnieński (w późniejszym okresie prymas Polski) ufundował w Gorzkowie kościół p.w. św. Stanisława i erygował parafię rzymskokatolicką. Do początku XVII wieku Gorzków pozostawał w rękach innej gałęzi rodu Gorzkowskich — herbu Tarnawa. W 1644 właścicielem części osady został starosta sandomierski, Jakub Sobieski. Po jego śmierci dobra gorzkowskie odziedziczył jego syn — późniejszy król Polski Jan III Sobieski, który w 1689 roku nadał wsi prawo miejskie, odebrane Gorzkowowi w 1865 roku.

Gmina Krasnystaw

Zamek w Krupem, znajdujący się na terenie Gminy Krasnystaw, uważany jest za największy zamek w Polsce, wzniesiony po wschodniej stronie Wisły. Zbudowany, lub rozbudowany w końcu XVI wieku przez Pawła Orzechowskiego herbu Rogala, na miejscu dawnej siedziby rodowej Krupskich i nieznanej bliżej budowli obronnej wzniesionej przez Samuela Zborowskiego – wielkiego awanturnika straconego na dziedzińcu zamku królewskiego na Wawelu. Od drugiej połowy XVIII wieku zamek jest w ruinie. Zespół składał się z zamku właściwego i zamkniętego w murach przedzamcza. Murowany z kamienia i cegły na planie zbliżonym do kwadratu z solidnymi basztami w narożach.

Zdjęcie 2 – Ruiny Zamku w Krupem

Źródło: <https://www.krasnystaw-powiat.pl>

Jego mury do dziś skrywają wiele tajemnic i niewyjaśnionych zagadek. Legendy opowiadają o podziemnych lochach łączących go z zamkiem krasnostawskim, Białej Damie pojawiającej się na zamkowych murach i unoszącej się w oparach mgieł nad wodami zamkowego stawu, oraz o postaci szlachcica w czarnym kontuszu.

Miasto Krasnystaw

Miasto lokowane na prawie magdeburskim w 1394 roku przez Władysława Jagiełłę na gruntach wsi Szczekarzów, w pobliżu prastarego grodu i nowo wzniesionego zamku królewskiego. Niegdyś otoczone systemem murów obronnych z trzema bramami i licznym

basztami, których ostanie relikty możemy odnaleźć w pobliżu południowych ścian kolegium jezuickiego. Do dziś zachowało swój średniowieczny układ architektoniczny ulic i zabudowy starego miasta, które jako całość stanowi atrakcję turystyczną wartą uwagi. Na rynku odnajdziemy ślady dawnego ratusza miejskiego. Większość dawnych, gotyckich kamienic została zniszczona w czasie pierwszej wojny i wcześniejszej, burzliwej historii miasta. Te które dziś zdobią krasnostawski rynek pochodzą z XIX i początków XX wieku. Na ich ścianach odnajdziemy ślady po tych, z których Krasnystaw jest wyjątkowo dumny jak: Antoni Oleszczyński, Zygmunt Pisarski, czy nawet Fryderyk Chopin.

Zdjęcie 3 – Stare Miasto w Krasnymstawie

Źródło: *Miasto Krasnystaw*

Gmina Łęczna

Jednym z najważniejszych zabytków jest Synagoga Duża – usytuowana w bliskim sąsiedztwie Rynku II, na stoku doliny Świnki. Wzniesiona w połowie XVII wieku. W środkowej części znajduje się – zbudowana na planie kwadratu – murowana bima, z czterema kolumnami tokańskimi, na których są półkoliste arkady i dwukondygnacyjowa nastawa. Przy ścianie wschodniej zachował się dwukolumnowy ołtarz na rodąły aron-hakodesz. W czasie wojny i w latach powojennych synagoga w znacznym stopniu została zniszczona, a następnie w latach 1953–1964 odbudowana. Od 1966 r. do 2014 r. mieściło się w niej Muzeum Regionalne w Łęcznej, w którym zgromadzono m.in. pamiątki po Żydach licznie zamieszkujących Łęczną do II wojny światowej. W XVI i XVII wieku tutejsza gmina żydowska była drugą pod względem wielkości gminą w woj. lubelskim. W XIX wieku działał tu cadyk chasydzki Szlomo Jehuda Leib, zwany Łęcznerem, który został pochowany na tutejszym kirkucie.

Zdjęcie 4 – Synagoga Duża w Łęcznej

Źródło: <https://powiatleczynski.pl>

Gmina Ludwin

Parafia prawosławna w Dratowie powstała w XIV w. Zachowane dokumenty świadczą o istnieniu cerkwi obrządku wschodniosłowiańskiego w 1490 r.

Zdjęcie 5 – Cerkiew prawosławna p.w. Św. Mikołaja w Dratowie

Źródło: <https://powiatleczynski.pl>

Na nowo wybudowanej w 1720 r. Do 1874 r. była to świątynia unicka, potem prawosławna. Pożar z 1888 r. pochłonął całe wyposażenie cerkwi z ikonostasem, obrazami, księgami metrykalnymi. Nowa, istniejąca do dziś cerkiew została zbudowana w latach 1889–1890 dla ok. tysiąca wiernych z Dratowa, Ludwina, Kaniwoli. Łącznej, Krasnego i Witaniowa. W 1915 r. większość z nich została zmuszona do ewakuacji w głąb Rosji (bieżeństwa). Wierni, którzy nie wyjechali pozostawali pod opieką mnichów z Jabłecznej. Reaktywowanie parafii nastąpiło w 1918 r. I wchodziła ona w skład Prawosławnej Diecezji Warszawsko-Chełmskiej. Cerkiew została zamknięta w 1947 r. po burzliwych wydarzeniach z okresu okupacji. Od 1959 r. opiekę duszpasterską sprawują księża z parafii Przemienienia Pańskiego w Lublinie. Liturgia sprawowana jest co dwa tygodnie.

Gmina Melgiew

W południowej części wsi Podzamecze położony jest zespół pałacowo-parkowy. Przy skrzyżowaniu stoi murowana barokowa kapliczka św. Jana Nepomucena, a obok, po prawej brama do parku. Pałac pochodzi z początku XVIII wieku. Jego budowę rozpoczął w 1730 roku ówczesny właściciel dóbr melgiewskich – Jacek Stoiński. Rozbudowę pałacu kontynuowali następcy Jacka: syn – Dominik i wnuk – Feliks. W tzw. okresie Stoińskich zespół pałacowy w Podzamczu przybrał kształt barokowej rezydencji podmiejskiej. Bryła pałacu składa się z głównego korpusu i dwu skrzydeł bocznych. W późniejszych latach pałac został rozbudowany. Do zespołu pałacowego w Podzamczu należą także: resztki murowanego ogrodzenia, brama otwierająca się na ogród, główna brama wjazdowa. Majątek w Podzamczu Melgiewskim uległ znacznym zniszczeniom i rozgrabieniu w 1939 roku i już nigdy nie powrócił do dawnej świetności.

Zdjęcie 6 – Zespół pałacowo-parkowy w Podzamczu

Źródło: Gmina Melgiew.

Gmina Milejów

Kościół pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Milejowie, zbudowany w stylu eklektycznym – wzniesiony został w latach 1855-1859. Jest jednym z najważniejszych zabytków Gminy Milejów. Jego fundatorami byli Helena z Suffczyńskich Chrapowiecka oraz Stanisław i Antoni Rostworowscy. W latach 1990-1996 kościół rozbudowano. Obok świątyni znajduje się dzwonnica z trzema dzwonami. Część ogrodzenia stanowi mur z żelazną bramą z okresu powstania kościoła.

Zdjęcie 7 – Kościół p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Milejowie

Źródło: <https://powiatleczyński.pl>

Gmina Rybczewice

Kościół parafialny pw. Św. Ap. Piotra i Pawła w Częstoborowicach wzniesiony ok. 1696-1720 r., po pożarze w 1785 r. odbudowany kosztem starosty zielenieckiego i Ks. S. Palmowskiego oraz powiększony przez przedłużenie nawy na wschodzie i dobudowanie zakrystii. Konsekrowany 1794 r., w latach 1879-95 dalsza rozbudowa: przedłużenie prezbiterium na zachodzie, wzniesienie skarbcza i kruchty, z tegoż czasu wieżyczka na sygnaturkę. Restaurowany 1918 i 1946, późnobarokowy. Położony na wzniesieniu, wśród drzew, zwrócony prezbiterium na zachód. Murowany z kamienia, otynkowany, jednonawowy. Nawa prostokątna z kwadratową kruchtą od wschodu, w części zachodniej rozszerzona dwiema prostokątnymi płytkami kaplicami. Prezbiterium prostokątne, węższe i niższe, z zakrystią od południa i skarbcem od północy. W nawie strop, kaplice przesklepione kolebką, w prezbiterium sklepienie kolebkowo-krzyżowe, w zakrystii kolebkowe z lunetami. Wewnątrz nawa otwarta do kaplic arkadami, rozczłonkowana lizenami i płytkami wnękami, w których przeprute okna. Otwór tęczowy zamknięty półkoliście, krucyfiks o charakterze barokowym.

Zdjęcie 8 – Kościół parafialny pw. Św. Ap. Piotra i Pawła w Częstoborowicach

Źródło: Gmina Rybczewice.

Gmina Piaski

Jednym z najważniejszych zabytków znajdujących się na terenie Gminy Piaski jest „Kościelec” - dawny zbór kalwiński. Został on wybudowany w latach 1783-1785 w stylu barokowo-klasycystycznym z fundacji Teodora Suchodolskiego.

Zdjęcie 9 – „Kościelec” - dawny zbór kalwiński

Źródło: Gmina Piaski.

Obecnie „Kościelec” wraz z otoczeniem został poddany rewitalizacji. Celem głównym projektu było zachowanie i wzmocnienie potencjału dziedzictwa historycznego i kulturowego charakterystycznego dla gminy Piaski. Same ruiny zboru zostały pieczołowicie odtworzone. Uzupełniono są ceglane ubytki, zabezpieczono ściany. Cały proces został zrealizowany pod nadzorem konserwatora zabytków. Powstała również mała architektura oraz ścieżki spacerowe. Teren ma pełnić funkcję strefy rekreacji dla mieszkańców i osób odwiedzających Piaski.

Gmina Spiczyn

Historia zamku w Zawieprzycach sięga XVI w. Prawdopodobnie już w tym czasie istniał tu zamek obronny, posadowiony na okazałym wzgórzu w widłach rzeki Bystrzycy i Wieprza. Należał do Zawieprskich herbu Janina. Następnym właścicielem Zawieprzyc został Adankt Ciecierski z Ciecierzyna, od 1611 r. Jan Firlej – kasztelan wojnicki, a od 1626 r. Józef Gorayski – starosta lubelski, który sprzedał zamek wraz z Wólką Zawieprzycką Miączyńskim. Przez połączenie kilku okolicznych folwarków Atanazy Miączyński stworzył klucz Zawieprski z rezydencją w Zawieprzycach. W latach 1674–1679 wg planów Tylmana z Gameren na miejscu starego zamku został wybudowany wspaniały pałac barokowy. W 1794 r. Miączyńscy sprzedali majątek Aleksandrowi Morskiemu, a w 1818 r. stał się on własnością senatora Królestwa Polskiego i wojewody Antoniego Ostrowskiego. Od 1838 r. po pożarze zamku jego funkcje mieszkalne przejęła oficyna, a następnie dwór dzierżawcy majątku.

Zdjęcie 10 – Zespół parkowo-pałacowy w Zawieprzycach

Źródło: <https://powiatleczynski.pl>

Zespół parkowo-pałacowy w Zawieprzycach obejmuje: kopiec z figurą zwieńczoną żelaznym krzyżem (mógł być formą dziękczynną Atanazego Miączyńskiego za jego szczęśliwy powrót z odsieczy wiedeńskiej w 1683 roku); oficynę barokową z XVIII wieku (obecnie szkoła); barokową bramę wjazdową; ruiny zamku z XVII wieku; barokową kaplicę zamkową z końca XVII wieku; lamus z pierwszej połowy XVII wieku; ruiny klasycystycznej oranżerii z pierwszej połowy XVII wieku.

Gmina Wólka

Kościół p.w. Wniebowzięcia NMP w Bystrzycy jest obiektem późnobarokowym. Świątynię wzniesiono na miejscu dawnego, drewnianego kościoła z początku XVI w. Obecny, murowany z cegły i kamienia, jednonawowy kościół wzniesiono w latach 1709-1721, staraniem Jakuba Franciszka Żmudzkiego, kanonika lubelskiego. Na szczególną uwagę zasługuje wyposażenie kościoła, które jest w stylu barokowym, ołtarz główny rokokowy z obrazem Wniebowzięcia NMP, prawdopodobnie z 1775 roku, cztery ołtarze boczne z XVIII-wiecznymi obrazami malarzy m. in. Wojciecha Gersona. W budynku kościoła zachowały się dwa portale: z prezbiterium do zakrystii i do skarbczyka. Pochodzą z okresu późnogotyckiego, być może z początku XVI w. Być może zostały przeniesione z dawnego kościoła drewnianego, który stał w tym miejscu. Portale są drewniane w wykroju w ośli grzbiet. W kościele znajdują się zabytkowe organy.

Zdjęcie 11 – Kościół p.w. Wniebowzięcia NMP w Bystrzycy

Źródło: Gmina Wólka.

Uzupełnieniem dla dziedzictwa kulturalnego i historycznego Obszaru Funkcjonalnego może być również dziedzictwo naturalne. Atrakcyjność turystyczna może być budowana również na podstawie zasobów przyrodniczych, które na terenie wszystkich Gmin Szlaku Jana III Sobieskiego są bardzo bogate. Tereny zielone, obszary chronione, doliny rzeczne oraz liczne jeziora, z pewnością mogą stanowić istotny element oferty turystycznej. Tworzone na ich bazie szlaki piesze i rowerowe powinny przyciągać turystów z regionu i całej Polski. W niniejszym zakresie również należy wykorzystać postać Jana III Sobieskiego, który przebywał na tych terenach w XVII w.

19. Lista projektów Obszaru Funkcjonalnego

Ostatnim poziomem uszczegółowienia dla systemu wdrażania strategii są planowane projekty ponadlokalne. Co bardzo istotne, zostały one przypisane do poszczególnych celów strategicznych i rozwojowych. Należy zwrócić przy tym uwagę, że zostały one podzielone na trzy zasadnicze grupy:

- 1) główne projekty strategiczne - realizowane w ramach partnerstwa stron porozumienia,
- 2) wiązki projektów strategicznych - które będą realizowane przez pojedyncze gminy, ale efekty, których będą się przenikać i wpływać na ogólną poprawę danej sfery rozwoju,
- 3) projekty komplementarne - które powinny uzupełniać luki techniczne lub podkreślać atuty jednej z gmin, będącej np. terenem wypoczynkowo-rekreacyjnym dla mieszkańców całego obszaru współpracy ponadlokalnej.

Tabela 5 – Lista projektów Obszaru Funkcjonalnego

Projekty partnerskie ¹				
I.p.	Nazwa projektu	Potencjalni Partnerzy	Wartość Projektu	Cel strategiczny i Cel rozwojowy
1.	Ujednolicenie oznakowania partnerstwa poprzez np. jednakowe witacze, miejsca postojowe- przystanki autobusowe (wiaty turystyczne) stworzenie logotypu wykorzystywanego na materiałach związanych ze Szlakiem JIIS	JST Szlaku JIIS	4 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.2
2.	Utworzenie szlaków konnych w oparciu o istniejące stadniny które chciałyby ze sobą współpracować tworząc pakiet turystyczny	JST Szlaku JIIS	15 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.3
3.	Wsparcie finansowe na otwarcie nowych działalności gospodarczych w oparciu o funkcjonujące Lokalne Grupy Działania na obszarze Partnerstwa	JST Szlaku JIIS	5 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.3

¹ Projekty zintegrowane, realizowane w formie partnerskiej przez kilka JST lub Stowarzyszenie JIIS

4.	Stworzenie spójnego systemu ścieżek rowerowych w OF – budowa nowych i rozbudowa ścieżek rowerowych / pieszo-rowerowych łączących wszystkie gminy wchodzące w skład OF JIIS w oparciu o istniejącą infrastrukturę, tj. połączenie istniejących odcinków wraz z przewodnikiem w wersji papierowej i elektronicznej w formie aplikacji na telefon.	JST Szlaku JIIS	35 000 000,00	CS 3, CR 3.1
5.	Budowa dwóch farm fotowoltaicznych na potrzeby zbudowania samodzielności energetycznej obszaru miasta i gminy Krasnystaw	JST Szlaku JIIS	40 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.1
6.	Rozwój i promocja dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury Szlaku JIIS przez wszystkie gminy	JST Szlaku JIIS	2 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.1
7.	Rozwój niskoemisyjnego transportu publicznego łączącego gminy z OF JIIS	JST Szlaku JIIS	20 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.1
8.	Opracowanie mapy miejsc atrakcyjnych turystycznie wraz z utworzeniem strony internetowej, w tym ze szczególnym zaznaczeniem lokalizacji związanych z JIIS oraz wskazaniem ścieżek (rowerowych, wodnych, etc.)	JST Szlaku JIIS	1 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.2
9.	Organizacja imprez sportowych o Puchar JIIS oraz rozwój sekcji sportowych	JST Szlaku JIIS	1 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.1
10.	Organizacja przez Stowarzyszenie cyklu imprez związanych z JIIS	JST Szlaku JIIS	1 200 000,00 zł	CS 2, CR 2.2
11.	Rozwój badań profilaktycznych dla mieszkańców obszaru JIIS	JST Szlaku JIIS	1 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.2
12.	Montaż instalacji odnawialnych źródeł energii w budynkach użyteczności publicznej na terenie gmin wchodzących w skład OF JIIS	JST Szlaku JIIS	20 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.2

13.	Rozwój oferty szkoleń cyfrowych dla dzieci i młodzieży, m.in. z zakresu programowania, robotyki na terenie gmin wchodzących w skład OF JIIS	JST Szlaku JIIS	1 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.3
14.	Wytyczenie oznakowanego Szlaku JIIS przez wszystkie gminy	JST Szlaku JIIS	2 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.1
15.	Przygotowanie gadżetów promocyjnych związanych ze Szlakiem Jana III Sobieskiego	JST Szlaku JIIS	200 000,00 zł	CS 1, CR 1.2
16.	Wparcie i promocja przedsiębiorstw i produktów związanych z Janem III Sobieskim	JST Szlaku JIIS	2 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.3
17.	Wsparcie społeczności zagrożonej marginalizacją i wykluczeniem społecznym wszystkich gmin Szlaku JIIS	JST Szlaku JIIS	2 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.3
18.	Zwiększenie wykorzystania OZE w OF	JST Szlaku JIIS	10 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.2
19.	Budowa energooszczędnego oświetlenia ulicznego na terenie wszystkich gmin szlaku JIIS	JST Szlaku JIIS	20 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.2
20.	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej gmin szlaku JIIS	JST Szlaku JIIS	20 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.2
21.	Rozwój zajęć językowych w szkołach z terenu OF	JST Szlaku JIIS	2 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.3
22.	Utworzenie punktów wypoczynkowych na szlaku Jana III Sobieskiego	JST Szlaku JIIS	10 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.1
23.	Nadanie nowym lub istniejącym obiektom nazw nawiązujących do czasów Jana III Sobieskiego	JST Szlaku JIIS	500 000,00 zł	CS 1, CR 1.2
24.	Utworzenie Stowarzyszenia przedsiębiorców branży turystycznej – klaster turystyczny	JST Szlaku JIIS	500 000,00 zł	CS 1, CR 1.3
25.	Utworzenie izb pamięci związanych tematycznie z epoką Jana III Sobieskiego	JST Szlaku JIIS	8 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.1

26.	Reaktywacja wydarzeń kulturalnych poświęconych czasom Jana III Sobieskiego	JST Szlaku JIIS	1 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.2
27.	Przebudowa drogi powiatowej Turka-Zawieprzyce-Kolonia	JST Szlaku JIIS	3 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.3
28.	Wydanie przewodnika po Szlaku JIIS w wersji papierowej oraz elektronicznej w formie aplikacji na telefon.	JST Szlaku JIIS	5 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.1
29.	Budowa infrastruktury turystycznej (budki niatelefoniczne, wieże widokowe, lunety obserwacyjne, altany, grille, parkingi itp.)	JST Szlaku JIIS	2 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.1
30.	Stworzenie gry terenowej w formie aplikacji do poszukiwania na Szlaku JIIS postaci historycznych (na podobieństwo poszukiwania pokemonów).	JST Szlaku JIIS	500 000,00 zł	CS 1, CR 1.1
31.	Wyznaczenie tras tematycznych turystycznych, oznaczenie i wydanie przewodnika papierowego oraz w formie aplikacji np. trasa zabytki sakralne i architektoniczne, trasa miejsca pamięci i poległych, trasa atrakcje turystyczne	JST Szlaku JIIS	500 000,00 zł	CS 1, CR 1.1
32.	Przygotowanie gadżetów promocyjnych oraz gadżetów związanych z aplikacją/grą terenową do wymiany za punkty oraz do sprzedaży bezpośredniej jako pamiątka-produkt turystyczny	JST Szlaku JIIS	500 000,00 zł	CS 1, CR 1.2
33.	Utworzenie sieci Punktów informacji turystycznej dotyczących Szlaku JIIS w porozumieniu ze Stowarzyszeniem Chorągwi Zamku w Zawieprzycach imienia Atanazego Miączyńskiego oraz Grodu Słowiańskiego w Wólce Bieleckiej	JST Szlaku JIIS	500 000,00 zł	CS 1, CR 1.2

34.	Wsparcie i promocja przedsiębiorstw oraz produktów lokalnych z terenu gminy i gmin sąsiednich poprzez organizowanie spotkań, konferencji, szkoleń, imprez cyklicznych zwłaszcza w sektorze produkcji i przetwórstwa owocowo-warzywnego oraz rzemiosła i rękodzieła (w Fabryce Marmolady w Milejowie) w regionie związanym historycznie i biznesowo z zakładami przetwórstwa owocowo-warzywnego	JST Szlaku JIIS	5 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.3
35.	Utworzenie szkół ponadpodstawowych/ szkół branżowych bazujących na tradycjach przyzakładowej szkoły ZPOW dla potrzeb wykorzystania potencjału istniejących placówek dydaktycznych, poszerzenia oferty kształcenia dla potrzeb lokalnego rynku.	JST Szlaku JIIS	5 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.1
36.	Plenerowa szkoła tańców polskich – nauka tańców polskich np. polski chodzony, krakowiak, kujawiak jako impreza integrująca i przygotowująca społeczność do uroczystego obchodzenia innych wydarzeń okolicznościowych i kulturalnych.	JST Szlaku JIIS	500 000,00 zł	CS 2, CR 2.2
37.	Utworzenie szkoły branżowej/ oddziałów szkoły branżowej w szkołach istniejących dla potrzeb przygotowania pracownika do lokalnego rynku pracy-zwiększenie dostępności kształcenia i wyrównywanie szans osób mniej zamożnych na terenach zdegradowanych i miejscowościach peryferyjnych	JST Szlaku JIIS	500 000,00 zł	CS 2, CR 2.3

38.	Utworzenie szkół/kursów nauki zawodu, przyuczenia do zawodu w zawodach rzadkich rzemieślniczych w szkołach istniejących dla potrzeb wsparcia społeczności zagrożonej marginalizacją.	JST Szlaku JIIS	1 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.3
39.	Utworzenie mobilnego okienka interesanta w sołectwach peryferyjnych – zatrudnienie i dyżur pracownika oraz zakup komputera z drukarką, telefonu, dostęp do Internetu plus materiały dodatkowe, obsługa interesanta, dystrybucja formularzy wniosków, udzielanie informacji, pomoc w wypełnianiu wniosków i załatwianiu spraw.	JST Szlaku JIIS	500 000,00 zł	CS 2, CR 2.3
40.	Przebudowa/remont drogi powiatowej 2028 od Ostrówka przez Ostrówek-Kolonia-Maryniów-Białka oraz 2027 w kierunku Jaszczowa wraz z budową ścieżki rowerowej/ciągu pieszo-rowerowego oraz infrastrukturą techniczną (oświetlenie, światłowód pod Internet, zatoczki, przejazdy itp.) i rekreacyjną (miejsca postojowe, wiaty, ławki, kosze itd.)	JST Szlaku JIIS	5 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.1
41.	Przebudowa /remont drogi powiatowej 2015 od Łącuchów-Kolonii w kierunku Puchaczowa wraz z infrastrukturą towarzyszącą w tym: oświetlenie, ciągi rowerowo-pieszne, światłowód-infrastruktura do Internetu.	JST Szlaku JIIS	8 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.1

42.	Budowa energooszczędnego oświetlenia ulicznego i przebudowa istniejącego poprzez zamontowanie na słupach przydrożnych latarni turbin wiatrowych napędzanych powiewem wiatru generowanych przez przejeżdżające samochody – oszczędności związane z budową infrastruktury i ograniczeniem kosztu przesyłu energii, a także sama energią ze źródeł odnawialnych.	JST Szlaku JIIS	5 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.2
43.	Utworzenie tzw. Uniwersytetu Trzeciego Wieku jako płaszczyzny wymiany międzypokoleniowej na zasadzie starzy uczą młodych- młodzi uczą starych.	JST Szlaku JIIS	2 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.3
Projekty komplementarne²				
l.p.	Nazwa projektu	Potencjalni Partnerzy	Wartość Projektu	Cel strategiczny i Cel rozwojowy
1.	Budowa systemu ścieżek pieszo-rowerowych w Gminie Gorzków wraz z elementami małej architektury nawiązujących do dziedzictwa kulturalnego i przyrodniczego	Gorzków	500 000, 00 zł	CS 1, CR 1.2
2.	Festiwal kultury kresowej im. Jana III Sobieskiego (organizowany w zespole parkowo-dworskim w Wielkopolu	Gorzków	100 000,00 zł	CS 2, CR 2.2
3.	Lubelski Łowca Czasu - Antoni Patek, impreza Plenerowa w Piaskach Szlacheckich w rocznicę urodzin zegarmistrza.	Gorzków	100 000,00 zł	CS 2, CR 2.2

² Projekty indywidualne gmin, mające potencjalny wpływ na pozostałe (np. stworzenie zalewu z funkcjami rekreacyjnymi itp.)

4.	Rewaloryzacja budynku byłej Szkoły Podstawowej w Piaskach Szlacheckich wraz z zagospodarowaniem terenu jako miejsca pamięci Antoniego Patka (słynnego zegarmistrza z XIX w., który urodził się w Piaskach Szlacheckich)	Gorzków	4 000 000,00 zł	CS2, CR 2.3
5.	Wykonanie dwóch przystani kajakowych na rzece Wieprz w miejscowości Latyczów i Stężycza Nadwieprzańska wraz z infrastrukturą towarzyszącą (wita postojowa, stół i ławki, stojaki na rowery, kosze na śmieci, słup oświetleniowy z panelem fotowoltaicznym z możliwością doładowania smart fonów	Gmina Krasnystaw	1 500 000,00 zł	CS1, CR 1.2
6.	Wydarzenia plenerowe o charakterze historycznym (cykliczne propozycja dla pozostałych partnerów aby stworzyć cykliczną imprezę o charakterze historycznym)	Gmina Krasnystaw	1 000 000,00 zł	CS1, CR 1.2
7.	Budowa infrastruktury turystycznej wokół jeziora Piaseczno	Gmina Ludwin	5 000 000,00 zł	CS1, CR 1.1
8.	Organizacja wydarzeń i programów promujących kulturę, tradycję i dziedzictwo gminy Ludwin.	Gmina Ludwin	1 000 000,00 zł	CS1, CR 1.2
9.	Stworzenie warunków do rozwoju i promocji produktu lokalnego	Gmina Ludwin	1 000 000,00 zł	CS1, CR 1.3
10.	Organizacja pikników rodzinnych i spotkań integrujących mieszkańców gminy Ludwin	Gmina Ludwin	1 000 000,00 zł	CS2, CR 2.2
11.	Rozwój inteligentnych systemów ni sieci energetycznych oraz systemów magazynowania energii – budowa inteligentnych systemów ładowania pojazdów elektrycznych.	Gmina Łęczna	10 000 000,00 zł	CS3, CR 3.2

12.	Rewitalizacja zabytkowego XVII wiecznego zespołu pałacowo-parkowego w Podzamczu na potrzeby działalności turystyczno-kulturalnej.	Gmina Mełgiew	5 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.1
13.	Budowa zbiornika retencyjnego w Piaskach z przeznaczeniem na cele turystyczne i rekreacyjne	Gmina Piaski	120 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.1
14.	Utworzenie miejsca rekreacji tzw. Placu Różanego w Piaskach	Gmina Piaski	1 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.1
15.	Organizacja wydarzeń i programów promujących kulturę, tradycję i dziedzictwo gminy Piaski	Gmina Piaski	1 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.3
16.	Stworzenie warunków do rozwoju i promocji produktu lokalnego	Gmina Piaski	1 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.3
17.	Budowa boiska sportowego w Brzezicach	Gmina Piaski	10 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.1
18.	Budowa boiska treningowego w Piaskach	Gmina Piaski	1 500 000,00 zł	CS 2, CR 2.1
19.	Budowa Centrum Edukacji Sportowej, Kulturalnej i Społecznej w Woli Piaseckiej	Gmina Piaski	5 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.1
20.	Organizacja spotkań integrujących mieszkańców gminy Piaski i gmin Szlaku JIIS	Gmina Piaski	1 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.2
21.	Budowa infrastruktury służącej do wykorzystania paliw alternatywnych (stacje doładowania pojazdów elektrycznych)	Gmina Piaski	10 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.1
22.	Transport niskoemisyjny	Gmina Piaski	8 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.1
23.	Budowa PSZOK wraz z zakupem wyposażenia i środków transportu w Kębłowie	Gmina Piaski	10 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.2
24.	Zagospodarowanie zbiornika wodnego w Rybczewicach Drugich z przeznaczeniem na cele turystyczne i rekreacyjne	Gmina Rybczewice	2 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.1

25.	Organizacja wydarzeń i programów promujących kulturę, tradycję i dziedzictwo gminy Rybczewice	Gmina Rybczewice	1 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.2
26.	Stworzenie warunków do rozwoju i promocji produktu lokalnego	Gmina Rybczewice	1 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.3
27.	Budowa boiska lekkoatletycznego z zapleczem odnowy biologicznej i rehabilitacji sportowej	Gmina Rybczewice	10 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.1
28.	Organizacja pikników rodzinnych i spotkań integrujących mieszkańców gminy Rybczewice i gmin Szlaku JIIS	Gmina Rybczewice	1 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.2
29.	Modernizacja zabytkowego dworu w miejscowości Stryjno-kolonia wraz z zakupem wyposażenia	Gmina Rybczewice	8 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.3
30.	Budowa infrastruktury służącej do wykorzystania paliw alternatywnych (stacje doładowania pojazdów elektrycznych)	Gmina Rybczewice	10 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.1
31.	Transport niskoemisyjny	Gmina Rybczewice	8 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.1
32.	Budowa PSZOK wraz z zakupem wyposażenia i środków transportu	Gmina Rybczewice	10 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.2
33.	Zakup sprzętu i wyposażenia zapobiegającego i usuwającego skutki negatywnych warunków atmosferycznych i klęsk żywiołowych oraz przeciwdziałania wypadkom i ich następstw	Gmina Rybczewice	10 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.2
34.	Organizacja konkursów językowych, informatycznych, gier strategicznych	Gmina Rybczewice	2 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.3
35.	Rozbudowa ciągów rowerowo-piesznych	Gmina Spiczyn	3 500 000,00 zł	CS 1, CR 1.1
36.	Zabezpieczenie ruin pałacu i oranżerii w Zawieprzycach	Gmina Spiczyn	4 500 000,00 zł	CS 2, CR 2.1

37.	Wykonywanie pomp ciepła wraz z instalacjami fotowoltaicznymi na budynkach użyteczności publicznej	Gmina Spiczyn	1 500 000,00 zł	CS 3, CR 3.2
38.	Zagospodarowanie terenów zielonych w miejscowości Pliszczyn na cele turystyczne – rekreacyjne, w tym wykonanie elementów małej architektury	Gmina Wólka	15 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.1
39.	Budowa Wielofunkcyjnego Centrum Kultury w Wólce oraz Centrum Przedsiębiorczości wraz z zagospodarowaniem terenu i niezbędną infrastrukturą techniczną	Gmina Wólka	60 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.1
40.	Utworzenie Centrum Usług Społecznych na terenie Gminy Wólka	Gmina Wólka	10 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.2
41.	Budowa, przebudowa, rozbudowa, remonty dróg gminnych oraz powiatowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą i wykonaniem kompleksowej organizacji ruchu	Gmina Wólka	243 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.1
42.	Modernizacja oraz budowa energooszczędnego oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Wólka	Gmina Wólka	5 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.2
43.	Budowa/przebudowa/remont trzech mostów na rzece Wieprz wraz z infrastrukturą towarzyszącą, chodnikiem, ciągiem rowerowo-pieszym w Łąncuchowie, Klarowie, Jaszczowie.	Gmina Milejów	15 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.1

44.	Budowa trzech przystani dla małych jednostek pływających (kajaki, łódki) przy mostach w Łąncuchowie, Klarowie, Jaszczowie wraz z infrastrukturą techniczną i rekreacyjną tj. slip, pomost, wciągarka, droga dojazdowa, zadaszenie, miejsca zieleni, zagospodarowanie terenu, miejsca odpoczynku jak źródła wody pitnej JIIS, ławki stoły, kosze na śmieci, toaleta itp.	Gmina Milejów	10 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.1
45.	Budowa krytego basenu na terenie dawnej gorzelni w Milejowie.	Gmina Milejów	15 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.1
46.	MILEJOWSKA TOMATINA - bitwa na pomidory jako stała impreza cykliczna Milejowskiemu Koncentratowi Smaku	Gmina Milejów	3 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.2
47.	Stale cykliczne warsztaty rękodzieła i rzemiosła tradycyjnego we współpracy z Grodem Słowiańskim w Wólce Bieleckiej wraz ze zorganizowanym bezpłatnym dowozem na terenie gminy.	Gmina Milejów	2 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.2
48.	Zorganizowanie ekspozycji i systemu sprzedaży produktów lokalnych i produktów tradycyjnych/regionalnych dla potrzeb ich stałej dostępności dla turystów	Gmina Milejów	1 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.3
49.	Kursy wodniackie jako usługa komplementarna dla infrastruktury wodnej - przystanie i sportów wodnych, kursy ratownicze także dla druhów OSP	Gmina Milejów	2 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.3
50.	Budowa/przebudowa całorocznego krytego zespołu boisk wraz z infrastrukturą towarzyszącą	Gmina Milejów	17 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.1

51.	Zabawy taneczna „Niedziela będzie dla nas...”- cykliczna impreza taneczna, w sezonie plenerowa, z udziałem lokalnych muzyków na żywo oraz z zajęciami szkoła tańców polskich tj. polski chodzony	Gmina Milejów	2 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.2
52.	Budowa stacji ładowania dla pojazdów elektrycznych.	Gmina Milejów	5 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.1
53.	Budowa wąskotorowej kolejki turystycznej (elektrycznej) na terenie przebiegu dawnej kolejki cukrowniczej Milejów-Zofiówka , Krzesimów do Kijan i Milejów-Ciechanki – atrakcja turystyczna łącząca historie ze współczesnością, wzmocnieni potencjału turystycznego regionu.	Gmina Milejów	15 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.1
Projekty indywidualne³				
I.p.	Nazwa projektu	Potencjalni Partnerzy	Wartość Projektu	Cel strategiczny i Cel rozwojowy
1.	Fundusz dotacji i pożyczek dla przedsiębiorców, którzy będą prowadzić działalność w obszarze produktów i usług szlaku Jana III Sobieskiego.	Gorzków	2 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.3
2.	Rewaloryzacja zabytkowego zespołu parkowo-dworskiego w msc. Wielkopole	Gorzków	6 000 000, 00 zł	CS 2, CR 2.3
3.	Rewitalizacja zabytkowego rynku w Gorzkowie-Osadzie, wraz z zagospodarowaniem i odnową terenu przy kościele św. Stanisława z XVII w.	Gorzków	5 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.3
4.	Budowa oświetlenia ulicznego z wykorzystaniem OZE	Gorzków	2 000 000, 00 zł	CS 3, CR 3.2
5.	Rewitalizacja ruin zamku w Krupem	Gmina Krasnystaw	16 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.1
6.	Budowa bazy gastronomicznej w oparciu o lokalny potencjał – stawów rybnych należących do Stadniny Białka „Wędzarnia w młynie”	Gmina Krasnystaw	3 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.3

³ Projekty indywidualne gmin, realizowane i wywierające wpływ na 1 gminę.

7.	Modernizacja Gminnego Centrum Kultury w Siennicy Nadolnej poprzez wykonanie generalnego remontu Sali widowiskowej gdzie organizowane są największe imprezy oraz służącej do lepszego przygotowania wystawianych sztuk teatralnych przez amatorski zespół złożony z pań z KGW	Gmina Krasnystaw	500 000,00 zł	CS 2, CR 2.1
8.	Wyposażenie i modernizacja sal metodycznych siedziby GCK: muzycznej i plastycznej w profesjonalny sprzęt, który uatrakcyjni zajęcia. Zakup sprzętu umożliwiającego rejestrację i przekaz one-line z przeprowadzonych przedsięwzięć, utworzenie mini studia nagrań służącego rejestracji dorobku artystycznego zespołów działających przy GCK, przystosowanie strony internetowej do wymogów WCAG 2.0 oraz przeszkolenie personelu GCK podnoszące ich kompetencje cyfrowe.	Gmina Krasnystaw	250 000,00 zł	CS 2, CR 2.1
9.	Dygitalizacja zasobów kulturalnych – stworzenie Cyfrowego Albumu Kultury Gminy Krasnystaw zawierającego : zabytki, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, twórców kultury, zespoły artystyczne, wydarzenia kulturalne.	Gmina Krasnystaw	750 000,00 zł	CS 2, CR 2.1
10.	Remont i modernizacja placówek bibliotecznych na terenie Gminy Krasnystaw- stworzenie nowoczesnych centrów informacyjnych wyposażonych w odpowiedni sprzęt multimedialny oraz w profesjonalne sprzęty i materiały biblioteczne	Gmina Krasnystaw	2 500 000,00 zł	CS 2, CR 2.1

11.	Przygotowanie profesjonalnych warsztatów teatralnych dla amatorskiego teatru	Gmina Krasnystaw	100 000,00 zł	CS 2, CR 2.2
12.	Przygotowanie szkolenia z powożenia zaprzęgiem konnym w oparciu o potencjał Stadniny koni w Białce	Gmina Krasnystaw	100 000,00 zł	CS 2, CR 2.2
13.	Powstanie spółdzielni energetycznej służącej do niezależności gminy pod kątem energetycznym	Gmina Krasnystaw	10 000 000,00 zł	CS 2, CR 3.2
14.	Rozwój marki Ogólnopolskie Święto Chmielarzy i Piwowarów „Chmielaki Krasnostawskie” wraz z budową infrastruktury festiwalowo- wystawienniczej	Miasto Krasnystaw	21 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.1
15.	Rewitalizacja doliny rzeki Wieprz wraz z jej starorzeczami oraz rewitalizacja starorzecza rzeki Żółkiewka poprzez budowę infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej w Krasnymstawie	Miasto Krasnystaw	38 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.1
16.	Organizacja Festiwalu Sztuk Krasnych im. Stanisława Bojarczuka	Miasto Krasnystaw	150 000,00 zł	CS2, CR 2.1
17.	Budowa ścieżek rowerowych wzdłuż rzeki Wieprz na terenie miasta Krasnystaw i połączenie ich ze szlakiem GREEN VELO	Miasto Krasnystaw	20 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.1
18.	Budowa niskoemisyjnego systemu transportu w Mieście Krasnystaw	Miasto Krasnystaw	15 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.1
19.	Modernizacja budynku Gminy Ludwin wraz z zakupem wyposażenia	Gmina Ludwin	5 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.1
20.	Budowa ścieżek rowerowych i wytyczenie szlaków turystycznych pieszych (oznakowanie, utwardzenie, infrastruktura towarzysząca wiaty postojowe, ławki przystankowe, tablice informacyjne)	Gmina Ludwin	5 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.2

21.	Termomodernizacja wraz z zakupem wyposażenia świetlic wiejskich w gminie Ludwin .	Gmina Ludwin	5 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.1
22.	Budowa, rozbudowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej (boiska sportowe, siłownie zewnętrzne, skate park, itp.) w gminie Ludwin przy szkołach oraz obszarach rekreacyjnych	Gmina Ludwin	8 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.2
23.	Budowa, przebudowa, remonty dróg gminnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą	Gmina Ludwin	10 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.1
24.	Budowa ciągów pieszko-rowerowych w gminie Ludwin	Gmina Ludwin	10 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.1
25.	OZE w gminie Ludwin	Gmina Ludwin	8 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.2
26.	Budowa szerokopasmowego Internetu	Gmina Ludwin	5 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.3
27.	Wsparcie rodzin pegiereowskich w rozwoju cyfrowym	Gmina Ludwin	200 000,00 zł	CS 3, CR 3.3
28.	Rozwój cyfrowej Gminy	Gmina Ludwin	100 000,00 zł	CS 3, CR 3.3
29.	Przebudowa budynku (po byłym Banku PKO BP) na potrzeby Centrum Kultury w Łęcznej	Gmina Łęczna	15 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.1
30.	Modernizacja budynku (Stara plebania) na potrzeby utworzenia Muzeum Regionalnego wraz z zagospodarowaniem terenu	Gmina Łęczna	7 500 00,00 zł	CS 2, CR 2.1
31.	Organizacja zajęć kulturalno-sportowych – Organizacja cyklicznego Festiwalu Kapel Ulicznych i Podwórkowych.	Gmina Łęczna	220 000,00 zł	CS 2, CR 2.2
32.	Organizacja zajęć kulturalno-sportowych – organizacja rajdów rowerowych i splywów kajakowych	Gmina Łęczna	200 000,00 zł	CS 2, CR 2.2
33.	Organizacja zajęć kulturalno-sportowych w powstałej Mediatece – organizowanie zajęć rekreacyjno-kulturalnych podczas ferii tj. warsztaty fotograficzne, plenery plastyczne	Gmina Łęczna	320 000,00 zł	CS 2, CR 2.2

34.	Rewitalizacja Starego Miasta w Łęcznej Pierzeja Zachodnia)– Budowa Mediateki	Gmina Łęczna	12 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.3
35.	Rewitalizacja parku Podzamcze, utworzenie infrastruktury rekreacyjno-turystycznej (kładka przez rz. Świnka, przystanie kajakowe, pomosty, infrastruktura wypożyczalni kajaków).	Gmina Łęczna	5 400 000,00 zł	CS 2, CR 2.3
36.	Budowa Farmy Fotowoltaicznej / na terenie wysypiska	Gmina Łęczna	3 700 000,00 zł	CS 3, CR 3.2
37.	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej wraz z montażem instalacji fotowoltaicznej.	Gmina Łęczna	7 800 000,00 zł	CS 3, CR 3.2
38.	Wymiana pieców węglowych na ekologiczne – termomodernizacja budynków	Gmina Łęczna	10 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.2
39.	Budowa / przebudowa dróg gminnych na potrzeby przystosowania do transportu publicznego (ok. 5 km)	Gmina Mełgiew	8 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.1
40.	Rozszerzenie oferty kulturalnej nawiązującej do lokalnej tradycji i historii	Gmina Mełgiew	1 500 000,00 zł	CS 2, CR 2.1
41.	Umocnienie i zabezpieczenie oraz odnowa biologiczna stawów i zbiornika retencyjnego w Mełgwi wraz z korytem rzeki Sławek Stoki oraz przyległymi terenami zielonymi	Gmina Mełgiew	5 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.3
42.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków oraz przydomowych zbiorników na wodę opadową w gospodarstwach domowych	Gmina Mełgiew	1 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.2
43.	Zagospodarowanie terenu wokół ruin Wzgórza Kościelec poprzez budowę wieży widokowej, parku linowego i parku miniatur.	Gmina Piaski	10 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.1
44.	Organizacja wydarzeń kulturalnych powiązanych z motywem Jana III Sobieskiego	Gmina Piaski	500 000,00 zł	CS 1, CR 1.1

45.	Wsparcie rozwoju przetwórstwa owocowo-warzywnego	Gmina Piaski	1 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.2
46.	Wsparcie na otwarcie nowych działalności gospodarczych	Gmina Piaski	2 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.3
47.	Rozbudowa Miejskiego Centrum Kultury w Piaskach	Gmina Piaski	10 000 000 zł	CS 2, CR 2.1
48.	Przebudowa i rozbudowa budynku świetlicy w Kawęczynie wraz z zakupem wyposażenia	Gmina Piaski	3 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.1
49.	Poprawa dostępu do budynków użyteczności publicznej dla osób starszych i niepełnosprawnych	Gmina Piaski	5 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.1
50.	Przebudowa i rozbudowa remizy OSP w Piaskach w celu utworzenia budynku wielofunkcyjnego	Gmina Piaski	12 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.2
51.	Przebudowa remizy OSP w Kębłowie w celu utworzenia świetlicy wiejskiej	Gmina Piaski	3 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.2
52.	Rozbudowa Zespołu Szkół w Bystrzejowicach Pierwszych w celu utworzenia przedszkola i żłobka	Gmina Piaski	14 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.2
53.	Rozbudowa budynku żłobka i przedszkola w Piaskach	Gmina Piaski	2 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.2
54.	Rozbudowa i modernizacja Szkoły Podstawowej w Piaskach	Gmina Piaski	5 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.2
55.	Budowa „Domu Ludowego” w Klimusinie	Gmina Piaski	3 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.2
56.	Wiklinowa Zatoka – park ekologiczno – przyrodniczy z wykorzystaniem naturalnych zasobów krajobrazowych w celu retencji wód i ochrony walorów przyrodniczych w miejscowości Wola Piasecka	Gmina Piaski	3 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.3
57.	Remont dworku w Kawęczynie	Gmina Piaski	2 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.3
58.	Rewitalizacja terenów zdegradowanych wskazanych w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Piaski	Gmina Piaski	15 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.3
59.	Budowa, przebudowa, remonty dróg gminnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą	Gmina Piaski	20 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.1

60.	Budowa ciągów pieszo-rowerowych w gminie Piaski	Gmina Piaski	10 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.1
61.	OZE w gminie Piaski	Gmina Piaski	15 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.2
62.	Budowa, przebudowa, modernizacja infrastruktury wodociągowej	Gmina Piaski	10 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.2
63.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków w gminie Piaski	Gmina Piaski	8 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.2
64.	Budowa przydomowych zbiorników na wodę opadową w gospodarstwach domowych	Gmina Piaski	3 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.2
65.	Budowa szerokopasmowego Internetu	Gmina Piaski	5 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.3
66.	Cyfryzacja administracji publicznej w Gminie Piaski	Gmina Piaski	5 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.3
67.	Modernizacja zabytkowego dworu w miejscowości Stryjno-Kolonia wraz z zakupem wyposażenia	Gmina Rybczewice	8 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.1
68.	Budowa infrastruktury turystycznej (wieże widokowe, lunety obserwacyjne, altany, grille, parkingi itp.)	Gmina Rybczewice	2 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.1
69.	Organizacja wydarzeń kulturalnych powiązanych z motywem Jana III Sobieskiego (Jarmark Królewski w Gminie Rybczewice)	Gmina Rybczewice	500 000,00 zł	CS 1, CR 1.2
70.	Wsparcie rozwoju przetwórstwa owocowo-warzywnego	Gmina Rybczewice	500 000,00 zł	CS 1, CR 1.3
71.	Wsparcie na otwarcie nowych działalności gospodarczych	Gmina Rybczewice	400 000,00 zł	CS 1, CR 1.3
72.	Budowa, remont, modernizacja wraz z zakupem wyposażenia świetlic wiejskich w Gminie Rybczewice	Gmina Rybczewice	5 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.1
73.	Poprawa dostępu do budynków użyteczności publicznej dla osób starszych i niepełnosprawnych	Gmina Rybczewice	5 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.1
74.	Utworzenie Centrum Opiekuńczo-Mieszkalnego w Gminie Rybczewice	Gmina Rybczewice	8 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.1

75.	Budowa, rozbudowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej (place zabaw, siłownie zewnętrzne, skate park, itp.) we wszystkich sołectwach w Gminie Rybczewice	Gmina Rybczewice	4 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.2
76.	Rozwój usług wsparcia seniorów	Gmina Rybczewice	2 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.2
77.	Zakup wyposażenia do zabytkowego dworu w Rybczewicach Drugich	Gmina Rybczewice	1 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.3
78.	Rewitalizacja terenów zdegradowanych wskazanych w Lokalnym Programie Rewitalizacja Gminy Rybczewice	Gmina Rybczewice	5 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.3
79.	Budowa, przebudowa, remonty dróg gminnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą	Gmina Rybczewice	10 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.1
80.	Budowa ciągów pieszo-rowerowych w gminie Rybczewice	Gmina Rybczewice	10 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.1
81.	OZE w gminie Rybczewice	Gmina Rybczewice	5 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.2
82.	Budowa, przebudowa, modernizacja infrastruktury wodociągowej	Gmina Rybczewice	8 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.2
83.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków w gminie Rybczewice	Gmina Rybczewice	8 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.2
84.	Budowa szerokopasmowego Internetu	Gmina Rybczewice	5 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.3
85.	Utworzenie ciągu pieszego w dolinie Wieprza	Gmina Spiczyn	1 500 000,00 zł	CS 1, CR 1.1
86.	Budowa świetlicy wiejskiej w Stoczku	Gmina Spiczyn	1 200 000,00 zł	CS 1, CR 2.1
87.	Wykonanie ogrzewania i przebudowa budynku Lamusa w Zawieprzycach	Gmina Spiczyn	2 000 000,00 zł	CS 1, CR 2.1
88.	Modernizacja budynku Gminy wraz z zakupem wyposażenia	Gmina Wólka	5 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.1
89.	Budowa węzłów przesiadkowych na terenie Gminy Wólka	Gmina Wólka	6 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.1

90.	Stworzenie spójnego systemu ścieżek rowerowych, ciągów pieszych i pieszo – rowerowych przy drogach gminnych i powiatowych	Gmina Wólka	10 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.2
91.	Budowa, rozbudowa i przebudowa infrastruktury sportowej, w tym m.in. boiska, sale gimnastyczne	Gmina Wólka	10 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.1
92.	Budowa, rozbudowa, przebudowa, remont świetlic wiejskich w Gminie Wólka wraz z zakupem wyposażenia	Gmina Wólka	2 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.2
93.	Budowa, rozbudowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej (place zabaw, miejsca rekreacji i wypoczynku)	Gmina Wólka	2 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.2
94.	Budowa, rozbudowa, przebudowa infrastruktury oświatowej: szkół, przedszkoli, oddziałów przedszkolnych i żłobków	Gmina Wólka	10 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.2
95.	Mała retencja	Gmina Wólka	10 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.3
96.	Budowa mieszkań socjalnych	Gmina Wólka	3 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.3
97.	Budowa stacji ładowania samochodów elektrycznych na terenie Gminy Wólka	Gmina Wólka	500 000,00 zł	CS 3, CR 3.1
98.	Modernizacja stacji uzdatniania wody w m. Sobianowice	Gmina Wólka	3 500 000,00 zł	CS 3, CR 3.2
99.	Montaż instalacji solarnych, fotowoltaicznych, pomp ciepła, magazynów energii oraz innych instalacji OZE	Gmina Wólka	5 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.2
100.	Budowa, przebudowa wodociągów, sieci kanalizacyjnych oraz spinek technologicznych	Gmina Wólka	63 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.2
101.	Budowa oczyszczalni ścieków oraz przydomowych oczyszczalni na terenie gminy	Gmina Wólka	25 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.2
102.	Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej	Gmina Wólka	5 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.2
103.	Budowa punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych	Gmina Wólka	3 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.2

104.	Zakup sprzętu oraz wyposażenia zapobiegającego i usuwającego skutki niekorzystnych warunków atmosferycznych i klęsk żywiołowych oraz przeciwdziałania wypadkom i ich następstwom	Gmina Wólka	3 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.2
105.	Wykorzystanie nowych technologii do budowy wirtualnego spaceru po gminie	Gmina Wólka	1 500 000,00 zł	CS 3, CR 3.3
106.	Modernizacja zabytkowego dworu drewnianego zwanego popularnie DOROTKĄ wraz zakupem wyposażenia oraz rewitalizacją parku.	Gmina Milejów	15 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.1
107.	Przejęcie i modernizacja budynków dawnej gorzelnii wraz z wyposażeniem na potrzeby krytego basenu wraz z obiektami towarzyszącymi i bazą noclegową.	Gmina Milejów	15 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.1
108.	Przejęcie i modernizacja obiektów dawnej fabryki marmolady na potrzeby utworzenia inkubatora ekonomii społecznych „Fabryka Marmolady” w Milejowie.	Gmina Milejów	5 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.1
109.	Budowa 5 wież widokowych (np. okolice Kościoła w Łańcuchowie, okolice Grodu Słowiańskiego w Wólce Bieleckiej, teren dawnej szkoły w Górnem, okolice mostu w Klarowie, Cyganka)	Gmina Milejów	10 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.2
110.	Budowa ścieżki rowerowej/ciągu pieszo-rowerowego	Gmina Milejów	8 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.2
111.	Wyznaczenie tras tematycznych turystycznych, oznaczenie i wydanie przewodnika papierowego oraz w formie aplikacji np. trasa zabytki sakralne i architektoniczne, trasa miejsca pamięci i poległych, trasa atrakcje turystyczne	Gmina Milejów	5 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.2

112.	„FABRYKA MARMOLADY w Milejowie - inkubator ekonomii społecznych” Zakup i przebudowa budynków dawnej fabryki marmolady na potrzeby stworzenia centrum aktywności lokalnej jako inkubatora przedsiębiorczości społecznej na osi kultura-tradycja - rozwój.	Gmina Milejów	5 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.3
113.	Stworzenie warunków do powstawania drobnych przedsiębiorstw społecznych - powołanie instytucji/stowarzyszenia wspierającego i obsługującego te przedsiębiorstwa społeczne.	Gmina Milejów	2 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.3
114.	Utworzenie przedsiębiorstw społecznych np. Wypożyczalnia rowerów i sprzętu turystycznego na wyznaczonych szlakach turystycznych.; Wypożyczalnia kajaków i sprzętu wodnego na wyznaczonych szlakach turystycznych.	Gmina Milejów	1 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.3
115.	Utworzenie w zmodernizowanej DOROTCE centrum spa i wellnes wraz z usługami dodatkowymi : kawiarnią i serwisem sprzętu turystycznego POD RÓŻOWYM BOBREM – usługa dodatkowa produkt komplementarny w czasie korzystania usługi głównej.	Gmina Milejów	10 000 000,00 zł	CS 1, CR 1.3
116.	Przebudowa i adaptacja pomieszczeń budynku szkoły w Maryniowie na potrzeby działalności społecznej i kulturowej społeczności lokalnej.	Gmina Milejów	7 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.1
117.	Przebudowa/remont budynków gminnych w Starościcach, Antoniowie, Górnym na potrzeby działalności społecznej i kulturowej społeczności lokalnej.	Gmina Milejów	10 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.1

118.	Przebudowa i adaptacja pomieszczeń remizy OSP w Ostrówku-Kolonii na poddaszu dla potrzeb utworzenia sali ćwiczeń usprawniających oraz miejsca pamięci i rękodzieła dla miejscowego koła gospodyń i społeczności lokalnej	Gmina Milejów	2 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.1
119.	Budowa wodnego zalewu Mogielnica	Gmina Milejów	26 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.2
120.	Zakup wyposażenie a do zespołu parkowo-pałacowego w Łysołajach-Kolonii	Gmina Milejów	9 000 000,00 zł	CS 2, CR 2.3
121.	Budowa/przebudowa/ remont drogi gminnej od Maryniowa przez Klarów do Milejowa-Osady wraz z infrastrukturą towarzyszącą w tym : oświetlenie, ciągi rowerowo-pieszne, światłowód-infrastruktura do Internetu.	Gmina Milejów	4 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.1
122.	Budowa/przebudowa/remont drogi gminnej od drogi powiatowej 2028 w Maryniowie w kierunku drogi powiatowej 1809 przez Wólkę Bielecką wraz z infrastrukturą towarzyszącą w tym : oświetlenie, ciągi rowerowo-pieszne, światłowód-infrastruktura do Internetu.- wzmocnienie potencjału turystycznego miejsc historycznych (Gród Słowiński-Wólka Bielecka, Góra Horodyska, pozostałości grodziska-Klarów).	Gmina Milejów	10 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.1
123.	Budowa/ przebudowa dróg gminnych w miejscowości Antoniów, Antoniów-Kolonia, Górne wraz z infrastrukturą towarzyszącą w tym : oświetlenie, ciągi rowerowo-pieszne, światłowód-infrastruktura do Internetu.	Gmina Milejów	8 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.1

124.	Budowa <u>wąskotorowej kolejki</u> turystycznej (elektrycznej) na terenie przebiegu dawnej kolejki cukrowniczej Milejów-Zofiówka , Krzesimów do Kijan i Milejów-Ciechanki, Milejów-Osada- Jaszczów oraz <u>torowiska dla drezyny rowerowej</u> – atrakcja turystyczna łącząca historię ze współczesnością, wzmocnieni potencjału turystycznego gminy.	Gmina Milejów	25 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.1
125.	Przebudowa/ remont budynków użyteczności publicznej, szkół, innych instytucji służących społeczności lokalnej celem wyposażenia w instalacje fotowoltaiczne oraz pompy ciepła dla potrzeb oszczędności w utrzymaniu i korzystaniu z tych obiektów.	Gmina Milejów	10 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.2
126.	Montaż instalacji OZE na budynkach indywidualnych	Gmina Milejów	10 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.2
127.	Budowa sieci światłowodowej w ciągu przebudowywanych, budowanych dróg oraz ścieżek rowerowych.	Gmina Milejów	10 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.3
128.	Budowa HOT SPOTÓW na budynkach użyteczności publicznej w każdym sołectwie.	Gmina Milejów	1 000 000,00 zł	CS 3, CR 3.3

Źródło: opracowanie własne.

Wykaz skrótów

art. – artykuł

BDL – Bank Danych Lokalnych

CEIDG – Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej

CEPIK – Centralna Ewidencja Pojazdów i Kierowców

CO – Cel operacyjny

CS – Cel szczegółowy

CP – Cel Polityki

EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

EFS – Europejski Fundusz Społeczny

FEL – Fundusze Europejskie dla Lubelskiego

FEnIKS – Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko

FENG – Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki

FEPW – Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej

FERC – Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy

FERS – Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego

GUS – Główny Urząd Statystyczny

IIT – Inne Instrumenty Terytorialne

JST – jednostki samorządu terytorialnego

KPO – Krajowy Plan Odbudowy

KRS – Krajowy Rejestr Sądowy

MOF – Miejski Obszar Funkcjonalny

OF – Obszar Funkcjonalny

OSI – Obszar Strategicznej Interwencji

PGW – Państwowe Gospodarstwo Wodne

POWER – Program Wiedza Edukacja Rozwój

PSZOK – Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów

SRWL 2030 – Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2030

SWOT – Analiza silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń

UE – Unia Europejska

usg – ustawa o samorządzie gminnym

ZIT – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

Źródła

1. Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r.
2. <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl>
3. <https://www.rpo.lubelskie.pl>
4. <https://nowedotacjeunijne.eu/programy-2021-2027/>
5. <https://www.krasnystaw-powiat.pl>
6. <https://powiatleczynski.pl>

Spis rysunków

Rysunek 1 – Herby gmin wchodzących w skład Obszaru Funkcjonalnego	2
Rysunek 2 – Minimalny zakres Strategii Rozwoju Ponadlokalnego	5
Rysunek 3 – Schemat procesu wdrażania Strategii Rozwoju Ponadlokalnego	17
Rysunek 4 – Schemat procesu wdrażania Strategii Rozwoju Ponadlokalnego	18
Rysunek 5 – Cele strategiczne i rozwojowe Strategii Rozwoju Ponadlokalnego	19
Rysunek 6 – Sposoby realizacji projektów w ramach strategii ponadlokalnej	23
Rysunek 7 – Zgodność strategii ponadlokalnej z dokumentami nadrzędnymi	34
Rysunek 8 – Podmioty zaangażowane we wdrażanie strategii ponadlokalnej	37
Rysunek 9 – Procesy nadzorcze w strategii ponadlokalnej	39
Rysunek 10 – Zakres programów krajowych na lata 2021-2027	41
Rysunek 11 – Układ osi Programu FEL 2021-2027	43
Rysunek 12 – Potencjalne obszary współpracy w ramach Szlaku Jana III Sobieskiego	45
Rysunek 13 – Potencjalne obszary współpracy w ramach Szlaku Jana III Sobieskiego	46
Rysunek 14 – Niezbędne kroki w procesie budowania rozpoznawalności obszaru	47
Rysunek 15 – Schemat wdrażania techniki marketingowej AIDA	48

Spis map

Mapa 1 – Obszar Funkcjonalny Szlaku Jana III Sobieskiego	3
Mapa 2 – OSI wyznaczone na poziomie krajowym	11
Mapa 3 – OSI wyznaczone na poziomie regionalnym	12

Mapa 4 – OSI subregionalne w których skład wchodzi gminy Szlaku Jana III Sobieskiego - OSI Podlaski, OSI Polesie i Żywicielski OSI	13
Mapa 5 – Miejskie Obszary Funkcjonalne w województwie lubelskim.....	14
Mapa 6 – Cele strategiczne i rozwojowe w ujęciu terytorialnym	20
Mapa 7 – Model struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa lubelskiego.....	26
Mapa 8 – Model struktury funkcjonalno-przestrzennej OF Szlaku Jana III Sobieskiego	27
Mapa 9 – Obszary i ośrodki koncentracji funkcji społeczno-gospodarczych	28
Mapa 10 – Obszary i sieć powiązań przyrodniczych	30
Mapa 11 – Sieć powiązań infrastrukturalnych i transportowych	31

Spis tabel

Tabela 1 – Analiza SWOT	16
Tabela 2 – Kierunki działań w ramach poszczególnych celów strategicznych i rozwojowych	21
Tabela 3 – Wskaźniki monitoringowe strategii.....	24
Tabela 4 – Matryca celów strategicznych i rozwojowych oraz źródeł finansowania	44
Tabela 5 – Lista projektów Obszaru Funkcjonalnego.....	58

Spis zdjęć

Zdjęcie 1 – Kościół św. Stanisława Biskupa Męczennika w Gorzkowie	49
Zdjęcie 2 – Ruiny Zamku w Krupem.....	50
Zdjęcie 3 – Stare Miasto w Krasnymstawie	51
Zdjęcie 4 – Synagoga Duża w Łęcznej	52
Zdjęcie 5 – Cerkiew prawosławna p.w. Św. Mikołaja w Dratowie	52
Zdjęcie 6 – Zespół pałacowo-parkowy w Podzamczu	53
Zdjęcie 7 – Kościół p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Milejowie	54
Zdjęcie 8 – Kościół parafialny pw. Św. Ap. Piotra i Pawła w Częstoborowicach.....	55
Zdjęcie 9 – „Kościelec” - dawny zbór kalwiński	55
Zdjęcie 10 – Zespół parkowo-pałacowy w Zawieprzycach	56
Zdjęcie 11 – Kościół p.w. Wniebowzięcia NMP w Bystrzycy	57